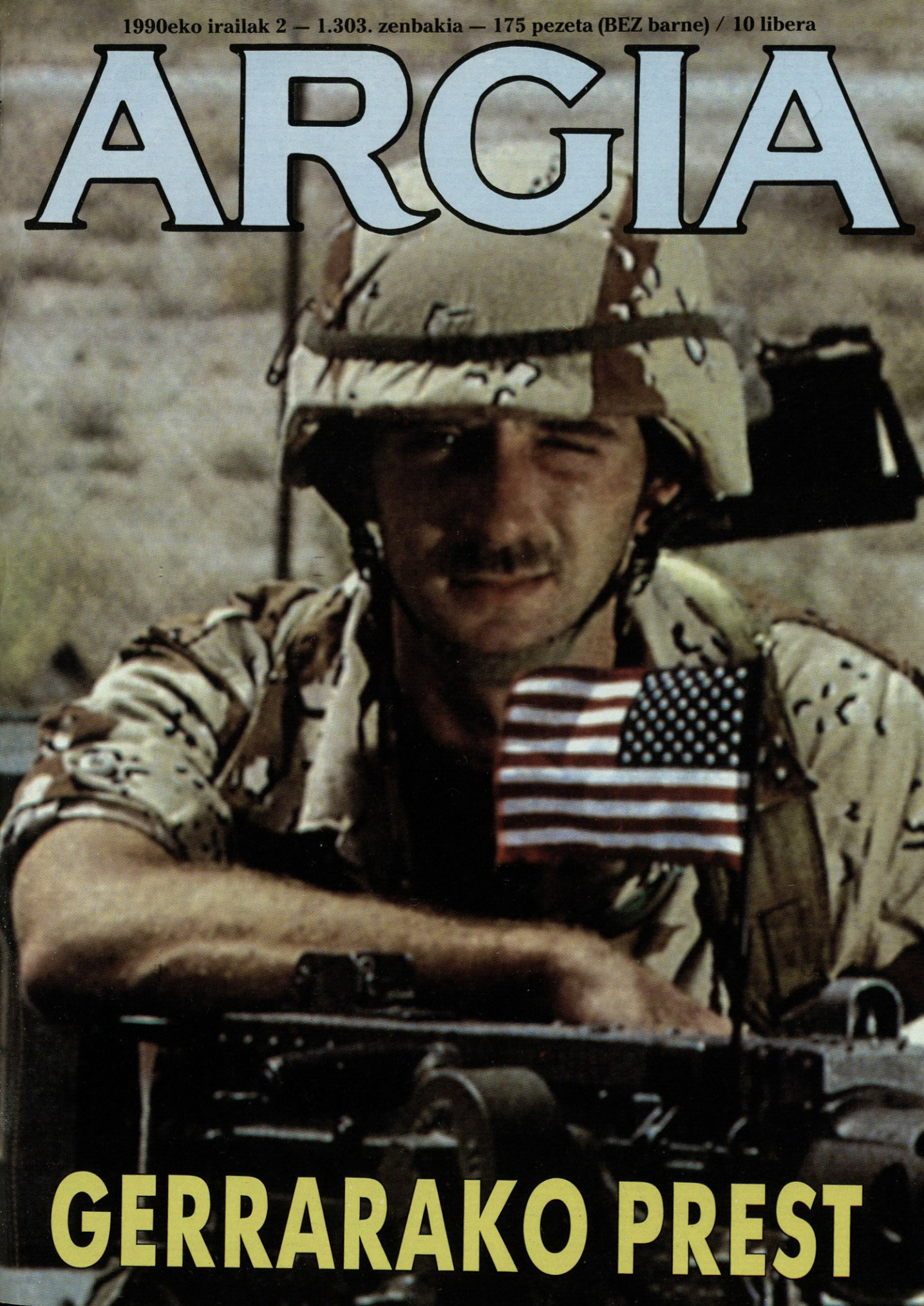


1990eko irailak 2 — 1.303. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA

A close-up photograph of a soldier in camouflage military uniform. He is wearing a helmet and has an American flag patch on his chest. He is looking directly at the camera with a slight smile. The background is a blurred outdoor setting.

GERRARAKO PREST

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

MERKEK IGLESIAS
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S. JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa z/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA



Vivodist

Aurrera goaz

A **BUZTUKO** tarte beti ere laburra atzean utzita hemen gaituzue uda ondorengo ale berritu honekin. Oporraldi honetan nahikoa denbora izan dugu aurrera begirako urratsen nondik norakoa aztertze-ko, eta itxuraz edo formaz nahiz mamiz aurrera pausoa ematea deliberatu dugu: Luzeagoak izango dira orrialdez aurrerantzean erreportaiak, ez ordea astunagoak. Argazkien atala indartzearen aldeko apostua egin bait dugu. Letra tipoak ere aldatu dira goitik behera.

Nazioartea sailaren gero

eta garrantzia nagusiagoak kronika baten beharra bazuen gurean, eta egin dugu. Orain bitartean erdialdeko orrialdeetan sartzen genuen TXTa (komikia eta denborapasak) kulturaren segidakoetan aurkituko duzu zenbait elementu berriez... Guzti hau helburu zehatzaz: ARGIA irakurgarriago, jantziago eta sakonagoa egitea. Asmatzea ordea ez da erraza izaten. Zuen da hitza. Euskal prentsaren apostua aurrera doan neurrian gu ere aurrera goaz. On egin dizuela!

ARGIA

1.303. alea

5. Politika kronika. N. ARRASTOA.

8. Alderdi politiko Berdeak sinesgarritasun bila hauteskundeetara. B. ARTOLA eta IXABEL ETXEBERRIA.

12. Politika ttanttakea.

14. Nazioarteko kronika. PABLO SASTRE.

16. Petroleoak gerraren atarian jarri du golkoa. XABIER LETONA.

20. Nazioartea ttanttakea.

22. Euskal Herriko Langileen Elkartea, tresna berria. IXABEL ETXEBERRIA.

26. Zaharren azkeneko bilgunean. PABLO SASTRE.

31. Ametsa ameskaizko bihurtu. XABIER LEKUONA eta B. ARTOLA.

34. Anjel Sukia: «Elizak oso kritiko izan behar du botere politiko eta ekonomikoekiko». J.M. ARANO eta eta J.J. PETRIKORENA.

40. Kultur kronika. JOSULANDA.

42. Txomin Izko eta J.L. Larraza: «Etorkizunari begira irtenbiderik gabeko ikastolak ziren itxitakoak». J.J. PETRIKORENA.

45. Delirium Tremens, musika trinkoagoa eta bi kitarren indarra. GARBINE UBEDA.

48. Gerardo Markuleta: «Paperen aurrean jartzen zarenean azpian dagoena bakardadea dela konturatzen zara». J.J. PETRIKORENA.

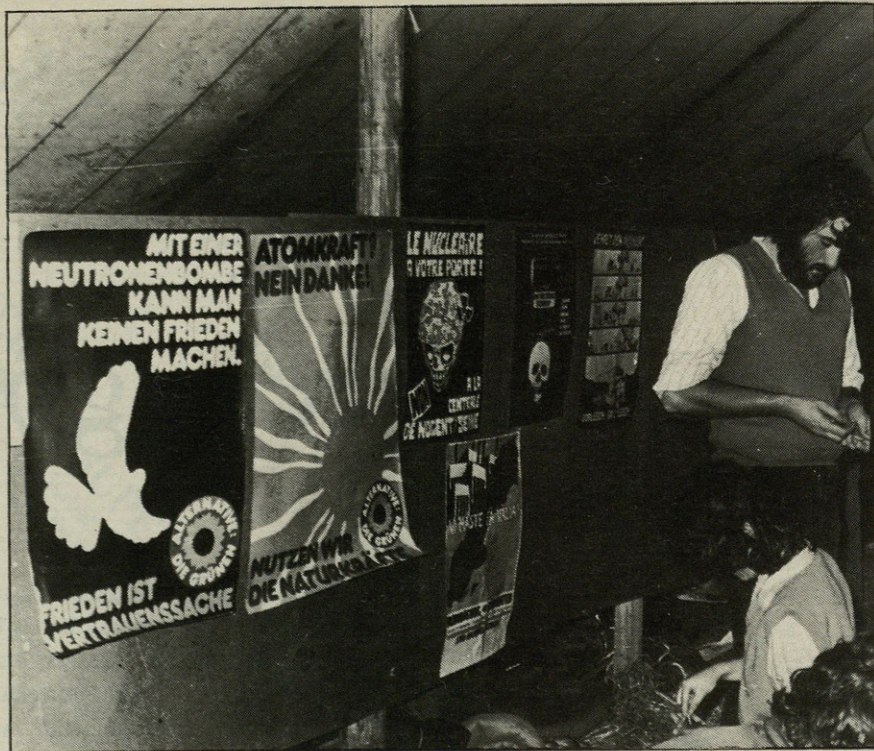
50. Gaston Kaboré: «Afrikan libreago dira zinegileak kazetariak baino». J. M. HERITZ.

52. Kultura ttanttakea.

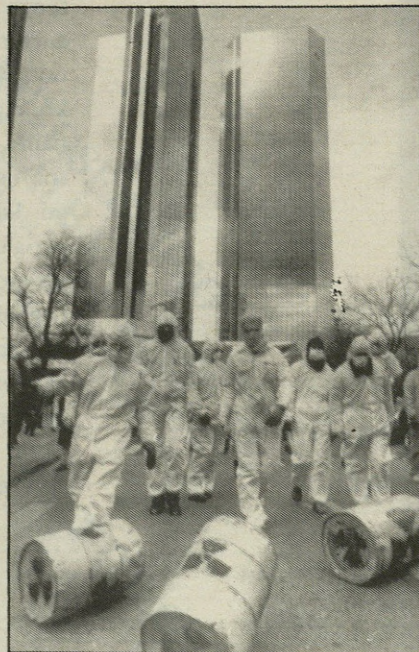
55. Aste giroa.

63. TXT.

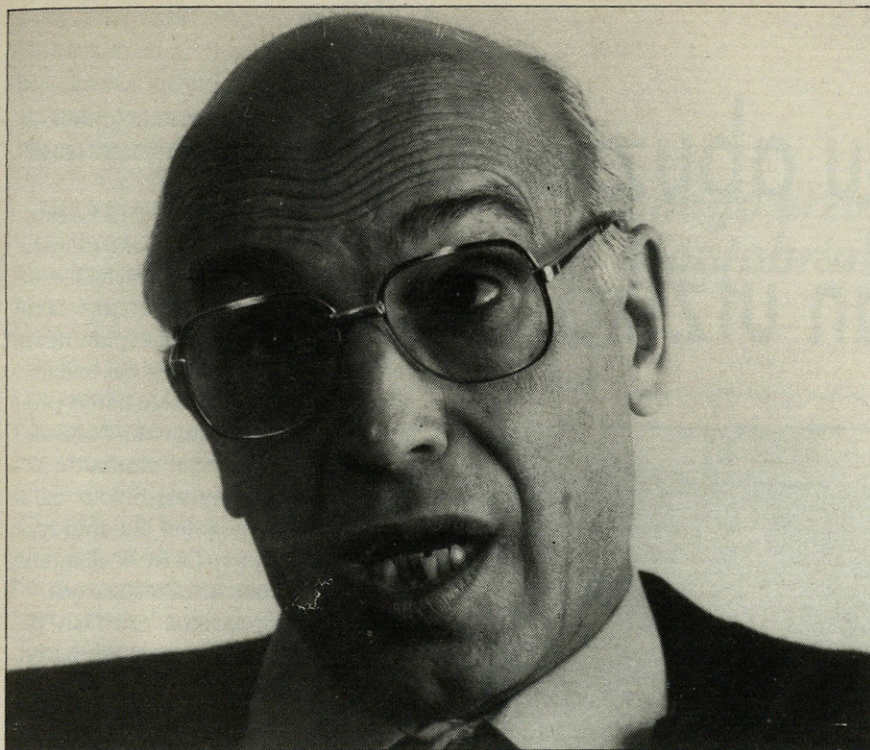
66. Azkena: Aldaketa garaia euskal prentsan. ARGIA.



ALDERDI BERDEAK: Egun Euskal Herrian dauden erakunde ekologisten errealitatea eta hauteskunderi begira ekarriko dituzten proposamenen berriak izan dira erreportai honen ardatza. /8



GERRA PREST: Abuztuaren hasieratik, Irak-ek 2an Kuwait inbaditzen duenetik munduak ez du galtzen persiar Golkoan gertatzen den xehetasun txikiena ere, are gutxiago mendebaldeko herrialdeek. Historiari errepasso bat eman diezaiozun. /16



ANJEL SUKIA: Anjel Sukiak apaiz egin zeneko urrezko ezteiak ospatu berri ditu Zaldibian. Espainiar Gotzai Elkarteko Lehendakaria diplomazia handiz agertu zitzaigun euskal gizarteaz bezala elizaren egungo errealitateaz hitzegiteko orduan. /34



NAFARROAKO IKASTOLAK: Uztailaren lauean nafar Gobernuak eta bertako Ikastolen Elkartek akordioa sinatu zuten, bederatzi ikastola txiki eskola publikoan integratzen direla ondorioz. Txomin Izko eta Juan Luis Larraza ikastolako ordezkariak izan ditugu gurekin. /42

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Luis Fernández, Josu Landa, Xabier Lekuona, Imanol Murua, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Pello Zubiria.

Bilbon: Lorea Agirre, Jose Luis Aizpuru, Joseba Azpeitia, Joxe Mari Egaña, Xabier Letona, Sabinio Madariaga, Iñigo Makazaga, Xabin Makazaga eta Jon Olaizola.

Gasteizen: Bagare taldekoak.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibe.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Natxo Allende, Enrike Amonarriz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Joxe Felix Azurmendi, Nerea Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Bota Punttuba, Amaia Elozegi, Enbido, Xarlo Etxezaharreta, Martin Garitano, Andres Gostin, Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Amaia Lasa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Ermiñe Madariaga, Fermin Muguruza, Rosa Martin Sabaris, Edu Mintegi, Laura Mintegi, Bego Montorio, Morau eta Mattin, Joxe Mari Ostolaza, Martxelo Otamendi, Jon Sarasua, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta, Jesus Mari Zalakaia, Patxi Zarautz eta Joxemi Zumalabe.

Diseinu eta montajea:

Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran, Patxi Puertas eta Garbiñe Ubeda.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7 (Tlfnoa: 426996).

Promozioa: Josu Ensal.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g.
20012 Donostia./ Tendaria kalea 33 - 3. ezk.
48005 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399,

(94)4166936, 4166500.

Telefexa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sariak:
(BEZ barne)

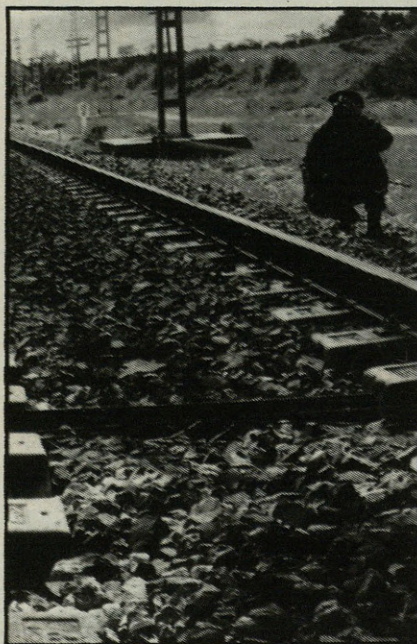
Hego Euskal Herria . 7.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria 465 libera.
Estatu Espainola 7.000 pezeta.
Beste atzerriak 9.300 pezeta.
Airez 14.000 pezeta.

Irailak ez du abuztua toki txarrean utziko

ABUZTUAREN hasieran Ynestri-llas eskuindarra izan da erakarpen politikoa eskuratu duen pertsonaia. Antza denez, Angel Duce polizia espainolaren adierazpenei esker, Policía Nacional-ak atentatuan erabili ziren pistolen zatiak urtegi batean kausitu ditu baina aipagarriena Duceren jokaera izan da, polizi hau Ynestri-llas ekintzakide izatetik errugabe dela esatera pasa bait da, HBko diputatu eta Egin egunkariko erredaktore-buruaren heriotzea argitu ditzaketan datuen inguruan nahasketa eta iluntasuna nagusi direla. Azken finean, atxilotetak egin bezain laster Poliziak nahiz komunikabide gehienek defendatzen zuten mendekua- ren bertsioa justifikatzeko elementu ezin hobea zuten Ynestrillasengan baina mendeku pertsonalez gain, hainbat alderdik adierazi duten gisa, atzetik egon daitekeen trama beltza- ren itzala nabaria da.

Bestalde, abuztuko oporren hasie- rarekin batera Euskadi Ta Askatasu- na erakunde armatuak Estatu espai- noleko trenbide sarearen ardatz na- gusietan lehergailuak ezarriz moeta honetako ekintzek —gerora begira bada ere— Estatu honetako azpiegi- tura sare osoan egin daitekeenaren islada izateaz gain, kalte ekonomiko izugarriak eragin dizkiote RENFERi.

BIOLENTZIA politikoa ez da ho- rretantxe geratu Euskal Herrian. Ipa- rraldean IK-k beregain hartu dituen bi lehergailuk interes frantsesen aur- ka eztanda egin zuten, ondoren egin- dako deian 48 ordu barru Filip Bi- dart askatzen ez bazuten 167 kilo le-



Abuztuko oporraldiekin batera ETA erakundeak tren komunikabide sarea lehergailuz oztopatu du.

hergailu eztanda eraziko zutela me- hatxatu zutelarik. Taldearen ahobe- rokeria edota polizia beraren deia izan daitekeen honako hau, aipatu talde armatu horren sinesgarritasu- na ahultzeko trikimailua izan daite- ke, helburu hau lortzeko guztiak ba- lio duela sarritan frogatu bait du po- lizia frantsesak. Era berean, polizi frantsesak sarritan ere, datorkeen

zerbaiten aurrean eritzia publikoa prestatzen jakitun dela sobera frogatu du.

Hegoaldean berriz, ETAk Bur- gos-eko koartelaren aurkako ekintza ikusgarria burutu du koartela erdi suntsitua eta mila milioi pezetako kalteak eraginez. Estatu espainolean zehar gutxienez talderen bat badabi- lela eta Catalunyan beste baten pre- sentziaren berri omen du Poliziak. Estatu honetan euskal erakunde ar- matuaren azpiegiturari beldur zaio betidanik, isilik egotea eta ahul iza- tea desberdintzen jakiteak abantail handiak ekar bait ditzake luzarora.

Biolentzia politikoa ere izan da Bilboko Aste Nagusian ikurriñaren aldeko eta Ertzantzaren «beltzen» ar- tean. Piperpoto ikur espainola Bil- boko jaietako Egun Nagusian Udale- txean ezarri zuten, Ikurriñaren alde- ko omenaldia egin behar zen egun berean, aldeko nahiz kontrakoen ar- teko istiluetan gazte batek euskal po- liziaren pelota batez eskuineko begia galdu duela.

ARANTZAZISTROKE usurbil- darraren 23 urtetako bizitzaren gale- rak eta bere herriak eskainitako az- ken agurrak gaztea «terrorista»tzat jotzea merkekeria dela isladatu dute. Horretaz gain, egun hainbat gaztek egiten duten borroka aukera honek eta hainbat jendek babesten duen ekimenak irtenbide baten beharra bultzatzen dute, ez bait dirudi inor ahul dagoenik eta bakearen izenean bada ere, konpocketara iristeko bo- rondaterik egon behar du, konpon- keta-prozesoa burutzeko baldintzak osatu behar dira, baina indarrezko neurriez irtenbidea kausitu nahi duenak aukera kaskarraren aldeko

— Hainbat urtetan arazo dena bakean bilakatzeko ardura duenak eta guztia atzeratu eta oztopatzen ari denak beste Arantzizistroke hildakoen ardura izango du. ●

apostua egiten du. Mahai baten inguruan hitz egin, elkarri ulertu eta hainbat urtetan arazo dena bakean bilakatzeko ardura duenak eta guztia atzeratu eta oztopatzen ari denak beste Arantzizistroke hildakoen ardura izango du.

Hego Euskadi-Madril gatazkak bizirik dirau, egunotako prentsari begiradaxo bat bota eta ahitzeko izpirik ez dago inondik: auto frantsesak dozenaka erreak, trenak eta autobusak kiskaliak, lehergailuak, RENFE-ren tren sarea ezereztaturik, ikurriñaren aldeko omenaldira joan eta begia galtzeko arrisku serioa, 23 urtetako usurbildarra lehertua... alderdikeriak alde batera utzi eta haibatean eta komeni denean aipatzen den herri interesen defentsa indartzeko borondatearen gabeziak horren ardura dutenei pentsa erazi diezaiela.

INTSUMISIOA

izan da azkenik, abuztuan zehar indarrez aritu den gaia. Pertsiar Golkoan sortu berri den egoeraren aurrean armada espainolak gerra-untziak bidaltzeko erabakiarekin areagotu dena gainera. Gazte euskaldunak Espainiaren ejerzitoan soldaduzka egin beharrak indar berezia hartu du Hegoaldean, ez joateren asmoa koarteletan aurkeztuz eta ez direla joango iragartzen duten ekintzez adierazten hasia bait da hazten doan euskal gazte kopuru handi bat.

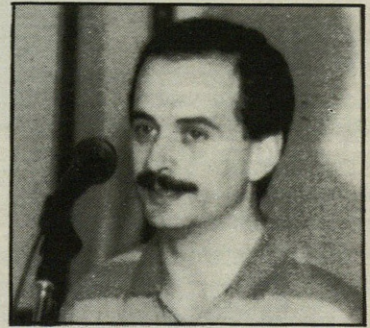
Intsumisioarenak arazo politikoa bihurtzeko itxura guztia darama. Ondorioz, ejerzito espainolak gazteen, eta batez ere, euskal gazteen aurkako neurriak zorrozituko dituela pentsa daiteke, zeren ez dezala inork aiantzi Estatu espainoleko intsumisio kopuru handiena Hego Euskal Herrian gertatzen dena dela, eta horretaz militarrek egingo duten irakurketak zein ondorio lekarkeen.

Gazteak, eta euskal gazteak bereziki, beldurra galtzen ari dira, egitura militarrek egoerak eskatzen duen erantzun egokirik aurkitzeko ez dira gai, erantzun bakartzat zigorra espero daitekeela. Ezer konponduko dutelakoan.

N. Arrastoa

«Lenago etzan kintik tiratzen Kantabriako partian...»

HEGO Euskadiko lau probintziek beren foruak galdu eta berehala nozitu zuten bi bandoetan odolusten aritutako familiek ondorio gordin bat: ordura arte euskaldunak harrapatzen zituen soldaduzkak Kubako gerra kolonialera eraman zuen gure herrietako hainbat gazte. «Hamaika amaren seme ondradu Kuban sartu zan lurpian» kantatu zuen Txirritak, foruen galera eta gerra irabaziezin batean odolustera joan beharra uztartuz. Gerra imperialistek, bestalde, garrantzia aparteko bat izan dute gure herriaren deseuskalduntzeko. Ipar Euskadin I. Mundu Gerrak izandako eragina nozitzen da oraindik ere. Odolustea eta deseuskalduntzea, frantseste edo espainoltzea alegia. Duela hilabete gutxi «pase foral» delakoa aipatzen zutenek ez lukete gaia orain baztertu behar, gazte euskaldunak kolonietara guda egitera daramatzaten honetan.



PELLO ZUBIRIA

ARGIA ko kazetaria

SADAM Husseinen errejimenak gerra behar omen du iraun ahal izateko, eta horrek bakarrik esplikatu omen dezake Kuwait inbaditzean egin duen jauzi burugabe hori. Baliteke. Herri industrietuek erreazio-na dezaten bi arrazoin eskaini ditu Xabier Arzalluzek. Bata: erresuma batek beste bat irestea ezin dugu onartu. Bita: petrolioarekin asko da jokatzen duguna. Argiago: «Ezin gara aritu lan gehiago behar dugula esanaz eta energi-iturri bat prezio egokietan eskuratzea defenditzeko ekintza bat hasitakoan kexatzen hasi». Horra yankiek mende honetan landu duten «patio trasero» tesia gure arteraino iritsi. Eta gertatzen bada energi-iturriak dituzten herri atzeratu asko Hussein miresten hasi direla gerra baten truke berentzako prezio egokiagoak lortzeko bidea jarri duelako?

JOXE Mari Arantzazistroke gaztea hil da eskuartean zerabilen bonbak lehertuta. Nolakoa zen galdetu Usurbilgo Kale-Zaharren. Gazte alai bat ikusten duzu egunero kalean, bere koadrila jaiak antolatzen hasi zirenetik auzo hartan beste fundamentu bat dagoela entzuna duzu, herriko distiratsuen izan gabe —belaunaldi guztiek ematen dituzte horretarako errezetak— atraktibo bat baduen gizon gazte bat tartean. Hogeitahiru urteko gizona, eta ezkutuan etakide «legala». Herriotz guztiak ez dira berdinak.

Hauteskundeetara aurkeztuko diren alderdi «berde»ak,
ekologismotik urrun daude sarritan

Alderdi politiko Berdeak sinesgarritasun bila hauteskundeetara

Egun, Euskal Herrian dauden erakunde ekologisten aurrez-aurre, gutxienez lau dira berde deituraren itzalean hauteskundeetara aurkeztuko diren alderdiak. Baina alderdi hauen artean, sekta ezkutua, sasi-berdeak eta interes politiko konkretuak defendatzen dituzten «ekologistak» daude.

NABARIA da Ekologia-
rekiko sentsibilitatea Eus-
kal Herrian, baina Europa
osoan zehar gertatu dena-
ren kontra, mugimendu
ekologista egon arren ez da
alderdi politiko indartsu
bat osatu. Araba, Gipuzkoa
eta Bizkaiko Komunitate
Autonomoan laster hautes-
kundeak direla eta, hiru al-
derdi izango dira «ekologi-
ko» edota «berde» izenpean
aurkeztuko diren aukerak.
Euskal Herriko egoera poli-
tiko konkretuak ekologia
eta bere inguruko mugi-
mendu orokorrari ezber-
dintasun berezi bat ezarri
dio eta hori dela eta ez da al-
derdi berde sendo bat osa-
tzeko ahaleginik egin, Esta-

tu espainiarreko Berdeen
buruzagietako bat den Jor-
di Bigasen ustez.

Espainiako Berdeen
Konfederalaren partaide
eta Catalunyaeko Els Verds
taldeko kide den Jordi Bi-
gasek dioenez, «Berdeek
oraindik ez dakusate Hego
Euskal Herrian alderdia
osatzearen beharrik eta
gure ustez bertan dauden
erakunde ekologistak
omen dira bitza dutenak
gaur egun». Baina Euskal
Herrian «Berde» deiturare-
kin aurkeztu diren alder-
diak agertu dira zenbait
hauteskundetan. Batetik
sekta batek, Berde Ekolo-
gista alderdia osatu du. Sek-
ta hau «Siloko Komunita-

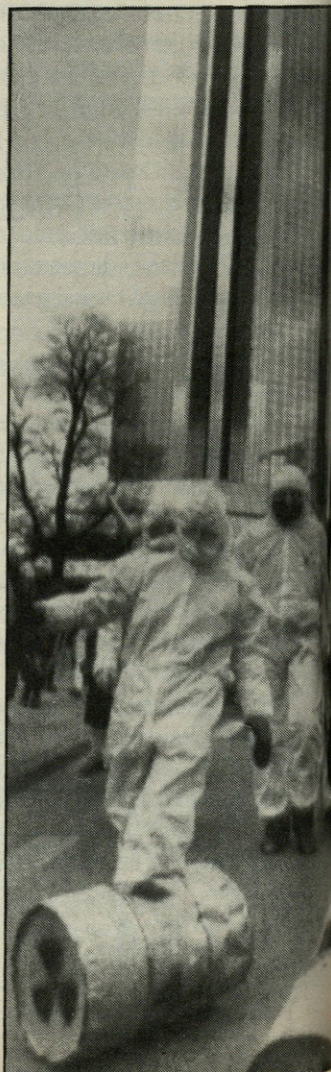
tea» deritzaion mamu bat
besterik ez da. 1988an Es-
painiako Gobernuak Lege-
biltzarreko komisio iker-
tzaile bat osatu zuen sektei
buruz jarraipen bate egite-
ko eta honek talde arrisku-
tsu eta suntsitzailatzat jo
zuen. 1987an osatu zuen
sekta honek Berde Ekolo-
gista alderdia eta dagoene-
koz hiru hauteskundeetara
aurkeztu da.

Jendea sektetan sartzea helburu

Sekta honekin batera, due-
la urte batzuk iada hautes-
kundeetara azaldu diren

— «Euskal Herrian
ez dago Berderik,
berdeak deitzen
direnak bai, baina
ez Berdeak.
Berdeen benetako
ideien ustelekeria
egin dute» ●

beste alderdi politiko «ber-
de»ak daude. Euskadiko Al-
derdi Ekologista deitzen



dena Araban sortu zen eta herrialde honetan du soilik nolabaiteko garrantzia. Alderdi hau hobe ulertzeko, Araban agertu zen hautesien zerrendan, ia denak famili berekoak zirela esan behar. Espainiako azken hauteskunde orokorretan, Berde Ekologistak eta Euskadiko Berde Ekologistekin batera, beste alderdi fantasma bat ere aurkeztu zen, Alderdi Berdea (gaztelaniaz Verde: Vertice Español Reivindicación Desarrollo Ecológico). Honek ere berde hitza erabiliz zen-bait botu jaso ditu.

Espainiako azken hauteskunde orokorretan, Siloko sektakideak (berde Ekologistak) Araba, Gipuzkoa eta Bizkaian aurkeztu ziren, Alderdi Berdea aldiz (Verticea) Bizkaian eta Berde Ekologistak Araban. Nafa-

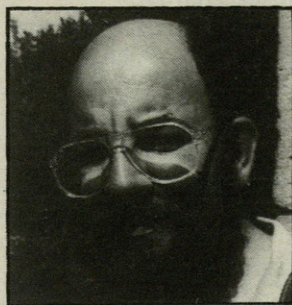
rroan, iazko Europako Legebiltzarrerako hauteskundeetan, Espainiako Berdeek botu kopuru garrantzitsua jaso zuten, baina hauen aurrez-aurre bai Siloko sektak eta baita beste sekta batzuk ere, erein dute euren hazia. Herrialde hau oso erakargarria da, berde hitzaren itzalpean makurtuz jendea bereganatu nahi duten sektentzat. Jordi Bigasek dioenez, «*PSOERI sektekin sortu den nabaspila interesatzen zaio, bionela gure mugimendua nabastu eta gu kontrola gaitzan*».

Baina berde hitza erabiliz alderdi bat osatu eta hauteskundeetara aurkezteko apostu gogorrena, Euskal Herriko Berdeak taldeak egin du aurre. Jantxo Dominguez, alderdi «Berde» berri honetako kideak azaltzen digunez, ez dago ñabardura ideologikorik, jende ezberdina batu eta mota guztietako herritarrak omen daude. «*Ez gara ezerezetik sortzen, bakoitzak gure mundutik gatoz*», aitortzen du Jantxo Dominguezek. Bera, PCEko eta gero Euskadiko Ezkererako kide ohia eta «Asociación Por la Paz» erakunde-ko sortzaileetariko bat da. «*Gu ekopazifistak gara. Bizitzarako eskubiderik ez badago, alferrik dugu espresio askatasuna, ur garbia edateko eskubidea, aire ez kutsatua hartzeko eskubidea...*» dio Jantxo Dominguezek. «*Euskal*

Ekintza eta mobilizapen ugari bultzatu dituzte arazo ekologikoak, bai Euskal Herrian eta baita Europa guztian zehar ere.

Berdeak, orain eta hemen

Gure asmoa, bai politikoki eta baita sozialki, Europa guztia zeharkatzen duen itxaropen Berdea defendatzea da, perspektiba ekopazifista batetik. Bina ez dadila inor engaina, geure burua ordezkatu nahi dugu soilik, ez beste inor, ez beste ezer. Are gehiago, ez dugu filosofia ekologistaren ondarea geure baitan soilik izatea nahi.



JUANTXO DOMINGUEZ

Euskal Herriko Berdeak.

Euskal Herriko Berdeetan gizaki guztien ezberdintasun eskubidea defendatzen dugu, bizitza aukerarako eskubidea. Ez dugu inolako biloentziarik nahi, iraultzailea omen dena izan arren.

Gure indar, itxaropen eta denbora guztiak herritar soil modura kezkatzen gaituzten arazoei irtenbidea aurkitzeko izango dira. Legebiltzarrean baino kalean dauden arazoak. Gizaki bakoitza, familia eta

bikotearen ekonomian eta ez konpetibitatea eta alferrik galtzearen multinazionalen makroekonomian. Ez dugu nahi Euskal Herri banaturik, ohizko eztabaida eta inposaketarik. Liskarrean den arazoa lehen bait lehen konpontzearen aldekoak gara. Honetarako gizarte zibila ordezkatzeko duten instituzio politiko eta sozial demokratikoei benetako idarra eman behar diegu. Behin betirako Euskal Herri-rik, fanatismoa, tolerantziarik eza, kotxe bonba, bizkarreko tiroa, barrikada, xantaia, tortura... azken finean ETaren militarismoa baztertze-ko.

Herriak egun duen arazo nagusiena, ez da ez nazio askapena, ez ekonomikoa edo antzekorik, gure uste-tan ekopazifismoa da arazo nagusiena, beste arazo guztiak bigarren edo biru-

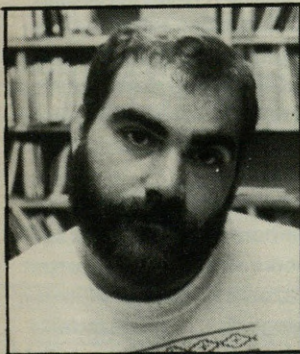
garren mailara albortzen ditugu».

Ez dira berdeak, berdeak baizik

noiz Gasteizko legebiltzar-rrera iristen badira, bi ardatz izango dituztela aipatzen dute; lehenik biolentziarik eza eta bigarren-eko ekologia. Baina benetan ekologistak diren ala ez eta alderdi berri honen benetako asmoak zeintzu izan daitezkeen alde batera utziz,

Ezer baino lehen, mugimendua indartu

Oso euskaldun gutxi dago gaur egun bere herria zeharkatzen duen ibaia, pista baten bidez hondatu nahi duten basoa, depuratu gabeko isurkinek galerazten duten kostalde puska hori... defendatzen. Baina, gure inguruneak jasaten dituen erasoak egunez egun ugaltzen ari direla kontutan hartuta, mugimenduaren ahulezia honek egoera gero eta larriagoa bilakatzen du.



MARTIN ANSO

Eguzki

Partidu berde batek egoera hau gainditzen lagunduko al du? Ez. Etxea teilatutik eraikitzen hastea bezalakoa da. Partidu berde batek, aipatu kontzientzia maila eta batez ere beste alderdiek hauteslegoarengan utziriko nekea probetxatuz, botu kopuru polita jaso dezake —dena dela ez dakigu hautetsirik lortzeko bezainbeste— eta gero? Hutsa, alderdia sostengatu beharko zuen

oinarri-mugimendu egiturarik ez dagoelako. Alderdi berdeak ezin du lagundu mugimendu hori bertebratzen? Eperientzia ikusita ez. Bere burua ekologistatzat jotzen zuten alderdi ezberdinak azaldu dira jada hauteskundeetan eta mugimenduak ez du ezertan nabaritu. Onerako behintzat.

Bestalde alderdi berdeetan biltzen omen den ekologista ostea ez dugu sekula gure aldamenean ikusi. Ezagutu ere erreferentziagatik baizik ez dugu gehienetan ezagutzen alderdikiderik.

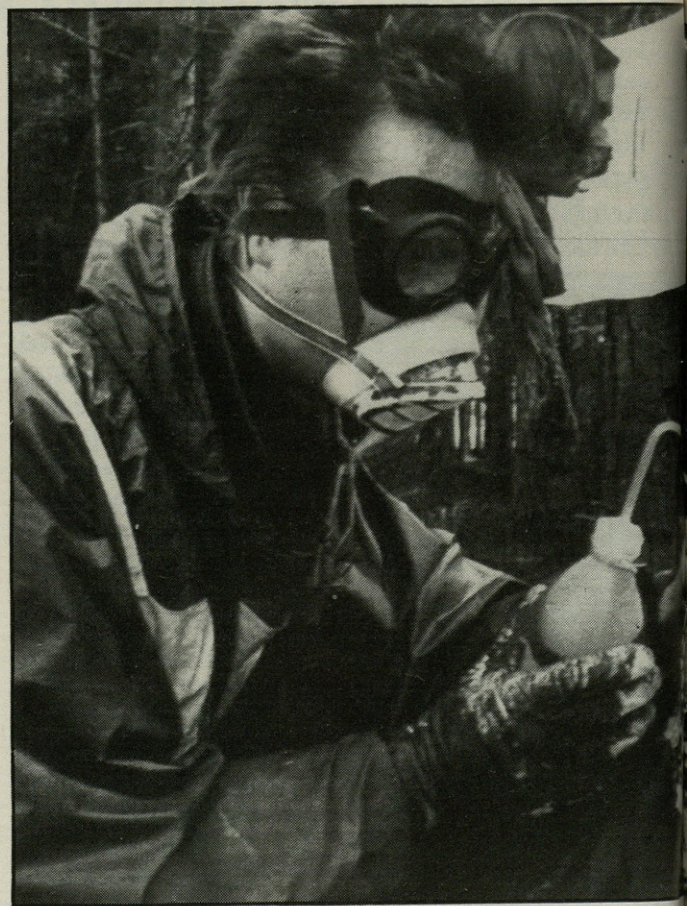
Gure ustez, ezer baino lehen mugimendu ekologista indartu behar da tresna honek lehen aipaturiko kontzientzia mailari etekinik handiena atera diezaion gure ingurunearen defentsan. Eta gero gerokoak. Noizbait mugimendu indartasua izango bagenu, alderdia sortzeko ala ez sortzeko eztabaidak lekua izango luke, agian, bitartean alderdia ez da mugimendua indartzeko bide. Horretaz dudarik ez dago.

argi dago Euskal Herriko Berdeak taldeak ere iruzur egin duela berde hitzarekin. Alderdi «ekopazifista» hau, ez da ez Estatu espainoleko ez eta Europako Berdeen partaide. Dominguezek azaltzen duenez, «agian jende batek Ber-

deak ginela pentsatu du, baina hori ez da gure errua, bakoitzak nahi duena pentsatzeko askatasuna du. Egia da guk ere Berde hitza erabiltzen dugula, baina guk bai Estatuko eta baita Europako Berdeekin bat egiteko as-



Ekologia modan dagoela aprobeztatuz, zenbait sekta eta interes ezkutu berdez moztarrotu dira.



moa dugu».

Jordi Bigas, Espainiako Berdeen kide denak hitz gogorak ditu Dominguez eta bere alderdiarentzat. «Euskal Herrian ez dago Berderik, berdeak deitzen direnak bai, baina ez Berdeak. Berdeen benetako ideien ustelekeria egin du alderdi horrek, Euskadiko

Ezkerra eta antzeko sozialdemokraten ideiak besterik ez dituzte defendatzen». Hala ere, Jantxo Dominguezek, Berdeetan sartzeko baimena jasoko dutenaren esperantza dauka.

Zuberoa, Lapurdi eta Baixenafarroari dagokionez,



Europar hasitako berde mugimendua Euskal Herriaino iritsi da, baina Europako Berdeen baitan den alderdia, bakarra da, Iparraldean.

mugimendu ekologista bi zatitan banatzen da; alderdi politiko bat eta erakunde ekologista baten artean. 1983an sortu zen Frantziako estatuan Alderdi Berdea eta gerora, Iparraldeko hiru herrialdeak jasotzen dituen frantses departamenduan eratu zen alderdi errejonala. Baina 1987tik aurrera, Ipar Euskal Herriko hiru herrialdetan berezko alderdi Berdea antolatuz, Euskal Herriko Berdeak. Bertako partaide baten hitzetan, «*naturaren mundutik datorren jendez osatu da alderdia*». Iparraldeko Euskal Herriko Berdeak-ek, Hegoaldeko izen bereko alderdiari gutun bat bidali berri dio abuztu honetan, lehen haurremanak izateko asmoz.

Ortzadar eta Iparraldeko Euskal Herriko Berdeak alderdian abertzaleak daude, baina bietako inor ez da

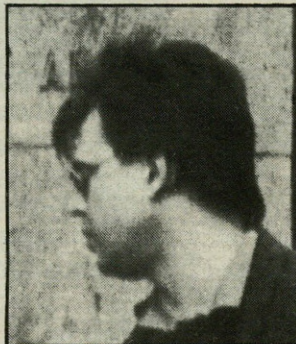
■ **«Inoiz Gasteizko Legebiltzarrera iristen bagara, bi ardatz izango ditugu; biolentzia eza lehenik eta gero, ekologia» ●**

abertzaletzat definitzen. Turismoaren auziaren inguruan Iparraldeko abertzaleek duten ikuspegi berezua defendatzen dute bai alderdi eta bai mugimendu ekologistok. Gainera, ez sekta eta ez sasi-berderik ez dagoenez, Iparraldeko berde-ekologista arazoak ez dauka zerikusirik Hegoaldekoarekin. Zentzu hone-

Berdeak European, Berdeak Euskadin

Alternatiba berdea European zehar zabaltzen ari da. Kontinenteko azken bileran, Georgiako berdeak, Greziakoak edota katalandarrak ekintza soziala, ekintza ekologista, oinarritzko demokrazia eta pazifismo aktiboaz ari ziren eztabaidatzen.

Euskadi, Catalunya nire herria bezala, ez da uhin honen



JORDI BIGAS

Els Verds

kanpo geratuko nahiz eta leku bakoitzean berezko errealitatek hasten den eta pairatzen dugun birrinketa ekologiko eta sozialaren errudun den eredu industrialista eta kapitalistaren arazo konkrituak konpontzen lagundu behar duen arren.

Askatasun nazionala beraz, guri dagokigun arazoa da.

Gure ikuspegia Estatu espainiarrak eta berau mantentzen duten indar

armatu eta politikoek dutenaren ezberdina da, kontuan izanik gainera hauek, Ifnko guda, Saharako edota Euskadiko guda bezalako gatazka armatuak sortu dituztela. Ghandiren ez biolentzi aktiboaren filosofia jarraituz, berdeek ez dugu inolako biolentziarik begi onez ikusten, baina ez dugu Estatuaren biolentzia nahasten, biolentzi zapaltzailea, zeinaren bitartez potentzia handien eta Estatuaren eginduen aurrean makurtzen ez direnek, gure ustez aukera txarrez, ekiten duten. Autodeterminazioa eskubideari uko egiten diotenekin bat egitea, ez-biolentzi erradikala pazifismoaren burla bat bilakatzea da.

Euskal Herriaren askatasunak, zazpi herrialdeen birbaketak, indar politiko berde baten laguntza behar du. Estalinismoaren giza porrotaren, porrot ekonomiko eta sozialaren ostean, mugimendu alternatibo, askatasun nazional eta erradikalen alboan, askatasun eta ekologiararen bandera zutik jartzeko gai diren indar bakarrik dira. Honako lerro hauek ugarteko anarkisten esaldi batek liluraturik idazten ditut, 'Canarias aske... edozein Estatutik aske'. Agian hortik doa gure alternatiba.

tan, ez dago, hegoaldean gertatzen denaren aurka, inolako nahasketa edo iskanbilarik. Alderdi ekologistak, Frantziako alderdi ekologistarekin harreman estuak ditu eta Europako Berdeen partaide da. Eko-

logiaz gain dauden eztabaida politikoetan, Estatu alderdiak zuzentzen du bere politika.

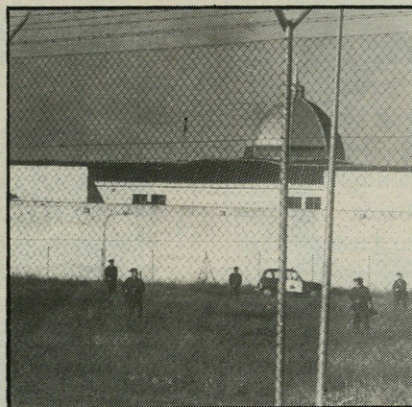
B. Artola

Ixabel Etxeberria

E Z P A L A K

■ BBK-KO LANGILEAK
LANKIDE PRESOAREKIN

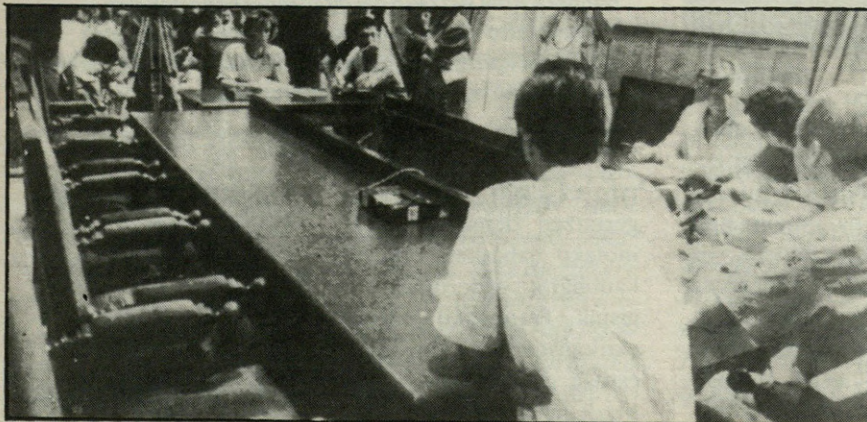
BILBAO Bizkaia Kutzako Enpresa Komiteak, Ceutako Gartzela Bijilantziko Epailearen aurrean salaketa aurkeztuko du, LABeko delegatu eta BBKko langile den Kepa Suarez euskal preso politikoak beharrezko duen sendagilearen bisita izan dezan. Kepa Suarezek tuberkulosisa eta ahoko infekzioa dituela jakin zuten bere lanki-



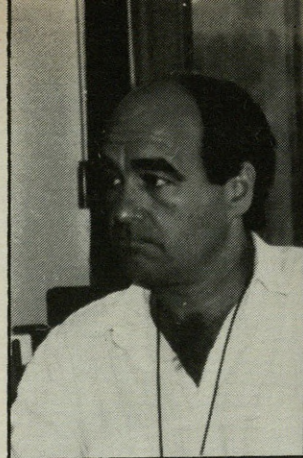
deek, urtebetezko isolamenduaren ostean, duela gutxi egin izan ahal zioten bisita batean. Afrikako gartzelako zuzendaritzak, Ceutan gaitz hau osatzeko zentzurik ez dagoela eta, zain egon behar duela adierazi du.

■ GOBERNU ZIBILAK
USURBILGO AKTA
ESKATU DU

GIPUZKOAKO Gobernu Zibilak, Jose Maria Aranzistroke herriko «seme kuttun», izendatzen duen Usurbilgo udalaren akta eskatu dio alkateari, hutsezko erabakia izan daitekeenaren susmoz. Gobernu Zibilak aditzera eman duenez, Usurbilgo udalak osozko bilkuran, baina Herri Batasunako zinegotzien presentziaz bakarrik hartutako erabakia, legez kanpokoa eta gainera penal mailako ardurak eduki ditzakeena omen da. Udaletxeak, bestalde gorpuaren trasladoaren ordaina beregain hartzearen akordioa ere hartu zuen.

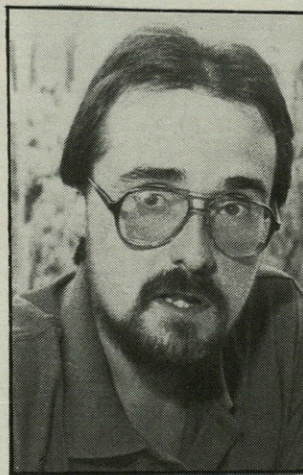
■ BIDARTEKO
MEHATXUAK
SINESGARRITASUNIK EZ

BIDARTEKO AFP prentsa agentziara pasa den abuztuak 20ean eginiko dei baten bitartez, Iparratarrak talde aramatuko kide bezala aurkeztu zen pertsona batek, egun batzuk lehenago Iparraldean eztanda egin zuten leherketak talde honen gain hartu eta gero, 163 kilo lehegailuk eztanda egingo zutela mehatxatu zuen Filip Bidart aske uzten ez bazen. Dei honek ez du ordea inolako sinesgarritasunik jaso Iparraldean, eta Frantziako poliziak burutu nahi omen lukeen operazio zabal baten aurreratzea litzatekeela aipatu da.



«Gudara joatea tristea bada, eta beharturik gainera, tristeagoa da engainaturik joatea. Espainiako Gobernuak gudara joatea erabaki badu, ez da arriskuan dagoen ezer goitiarra defendatzeko, baizik argi eta garbi, bere interes ekonomikoak eta nazioarteko konpromezuak defendatzeko».

Luis Alberto Aranbarri.
Deia, 1990-8-22



«Ardanzak borroka armatua lekuz kanpo utzi nahi du, negoziazio politikora eraman dezakeenaren beldurraz. Bera izan zen gainera Aljeriako mabaiak porrot egiteko lan haundia egin zuenetariko bat. Baina galde diezaizola bere buruari, zergaitik 23 urtetako gazte batek bere bizitza jokoan jartzen jarraitzen duen».

Jose Mari Olarra.
Egin, 1990-8-23



«Gure alderdiak (PSOEK) berriz hauteskundeak irabazten baditu eta Gobernuko Lehendakaritza esijitzen badu, orduan eman daiteke soilik aliantza nazionalista bat».

Odon Elorza.
Egin, 1990—8—21

«Zaila egiten zaigu, Amnistiaren Aldeko Batzordeak presoak giltzapeturik egon daitezen saiatzeari, denek atera behar dutela esanaz, desertziorik gerta ezin daitekeela esanaz...».

Javier Atutxa.
Diario Vasco, 1990—8—25

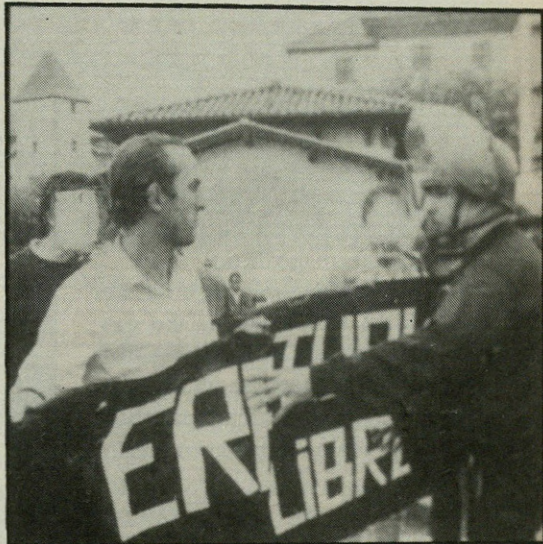


«Eusko Alkartasunak, iraganeko sentimenduek izan dezaketen eragina alde batera utzi eta herritarren interesak defendatzeko adina ardura badauka».

Carlos Garaikoetxea.
El Correo, 1990—8—22

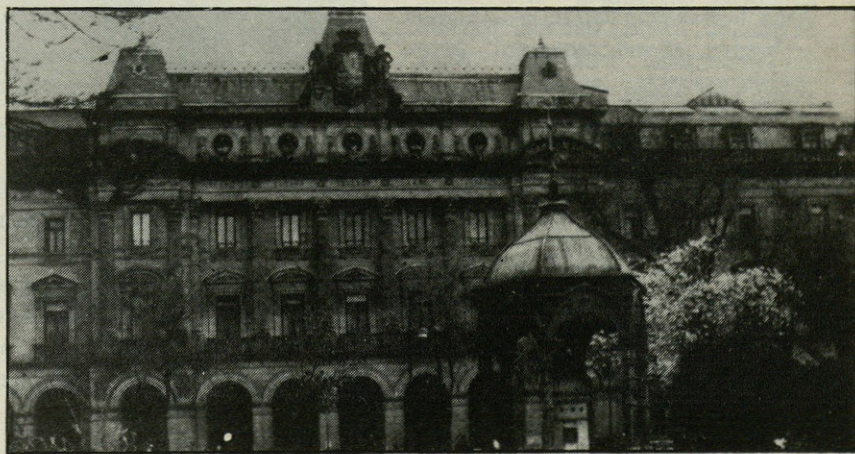
EPAIKETARIK IZAN GABE HIRU URTEZ ESPETXEAN

ORAIN hiru urte pasatxo —87ko uztailaren 11n— Frantziako Tour-a Euskal Herritik hurbil igarotzeaz zenean, polizia frantsesak —Bosle komisarioa buru— Argeles Gazast-eko (Hautes Pyrénées) Cabalicos mendian kanping denda batean zeuden Gabriel Mouesca eta Henri Perez atxilotu zituen. Espetxeratuak izan ondoren Iparretarrak erakunde armatuak Mouesca ihes egin zezan lagundu zuen baina Perezek oraindik, legeak arautzen duen guttira urratuz, espetxean darrari epaiketarik egin ez diotela. Legez kaleratu behar zutenean, lapurreta bateko lekuko batek atrako hartako esku hartzaile gisa ezagutu omen du Perez, ondorioz beste sumarioa irekiaz espetxean jarraitzeko legeko neurria kausitu delarik.



ERREFERENDUM-A EGITEKOESKAERA ERREGISTRATUNAH

LEITZARANGO bailara autobiak deusezta ez dezan nahi duen eta sortu berri den Erreferendum-aren aldeko talde bultzagilea, irailaren lehenengoan Gipuzkoako Juntetxeko erregistroan erreferenduma egiteko prozesoreen eskaera erregistratzekotan da. Eskaera honetan Leitzarandik edozein errepide eraiki nahi izanez gero Gipuzkoako herritarren onespina derrigorrezkoa izatea aipatzen da. Prozesoreen onespina nahiz gaitzespena hamabost egun barru eman beharko du Juntetxeko Iraunkorrek, baiezko erantzuna emango balu erreferendumaren aldeko talde bultzagile honek lau hilabete-tako epean hamar mila sinadura derrigorrez aurkeztu beharko lituzke. Ezezko erantzuna emango balu, talde hau errekurtsoa ezartzeko aukeraz baliadaiteke.



Gerra hotsak baino gehiago

PERTSIAR Golkoko gatazkak bildu ditu iragan asteko komentarioak oro. Kronika hau idazteko momentuan inork ez zuen oraindik bueltarik ez lukeen pausorik eman, eta halaz ere gerrak egunetik egunera geroz eta ebitaezinago dirudi.

Zaila bait da negoziatzeari honezkeror. Saddam Husseinek halako moduan inplikatu du bere burua Kwaiteko inbasioan, non handik atera beharko balu Irakeko lehendakaritza ere uztera makurtu beharko bait litzateke.

Iparramerikarrek berriz, atxilotutako atzerritarrak libre uztea eta Irakeko tropak Kwaitetik irtetea ipintzen dituzte aurre-baldintza bezala. Kwaiten izan ote litekeen, Bagdadek eskatu bezala, «hauteskunde libre»rik? Gero, bego, baina al-Sabah-tar monarkia zegoen tokira itzuli eta gero.

Husseinek proposatu bezala negoziaketa globalago bat onartuz gero berriz, eskualde guztiko piezak mugitu beharko lirateke, aurreikusi ezin daitezkeen ondorioekin.

Zein da beraz, nekez burutuko den negoziaketaren alternatiba? Gutxiarik eta behin, Irak ekonomikoki ito-tzea, horixe izan bait da munduaren —batipat, Mendebaldearen— berehalako erabakia.

Ordea ito ezezik *azkar* ito beharko litzateke Saddam Husseinen erregimena. *Behar bezain* azkar helduko ote da irakiar populazioa deskontentamendua eta aldaketa eragingo lituzkeen gose puntu eramanezin batera? (Ala presio militarra areagotu beharko da).

MENDEBALDEKO zirkulo politiko-militarretan berriz Saddamek



Inbaditutako Kwait «askatzearren» basamortura heldu dira tropak.

boterean diraueno bakea ezinezkoa izango dela eritzia nagusitzen ari da; nahiz Kwaitetik atera. Zeinek ordezkari lezake? Israeldar Inteligentzia Zerbitzuen arabera Husseinen inguruko militarrek eta «bera bezain gaiztoak» omen dira eta.

Hortaz, eta hartaz, denen ahotan dabilen bigarren alternatibak egiten du bide: gerra. Nazioarteko komunitatearen gehiagoko-gutxiagoko euskarriaz («behar dugun autoridade guztia daukagu», esan du Bushen), Estatu Batuak soilik eraso fite eta

arrakastaz burutu ahal izateko aski indar biltzeko zain daudela ematen du.

Zein helburuz egingo dute eraso Estatu Batuek —eta noiz, horra bi galdera printzipalak. 1986ko Tripoliko bonbataketak bezalako helburu «mugatu eta disuasibo»arekiko «kirurgia» operazio bat? 1980an Teherangoa bezalako bahitutako atzerriarren askatze ekintza bat? Edo Kuwait —Granada, Panama gisa— hartzera joko dute? Edo *Irak suntsitzera*, «besterik gabe», azkeneko horrek seguruenera gatazka generalizatzeko lukeela kontutan izanik? Hirugarrena eta laugarrenaren artean daude probabilitateak.

Gerran gaude. Zenbat hildako, arabiarrek batipat? Zeren, *marineen* artean arma kimikoen beldur omen dira baina, *berek ere* badute horrelakorik, eta populazio zibilen aurka erabiltzeko garaian bihotz-zimikorik ez.

Hildako piloaz gain, Golkoko gerrak Israel bete-betean inplikaraziko du. Zenbaiten ustea da, EEBBek erasotzerakoan, Irakek, mundu arabiarreko solidaritatearen bila, Estatu sionistarantz zuzenduko dituela bere armak.

EKONOMI mailan gerrak izango dituen ondorio hondamenditsuen erakuspen tiki bat besterik ez da pasa den hilabetearen petrolioaren prezioek nozitu duten altxatze izugarria.

Orohar, inork ez du dudarik egingen Estatu Batuak *gerra* irabazteko eran daudenik —baina inork ez du dudarik egiten, gisaber, horretara ezkerreko probaleena Ekialde Erdiko gatazka orokorra puntu imajinaezin bateraino okertzea izango dela.

Bagdadekin lerrotuz PAE, Palestindarren Askatasunerako Erakun-



Halabeharrean negoziaketan gehien ahalegindu den gizona: Jordaniako Hussein.

deak apostu larria egin du. «Arafat deabruarekin dantzan» titulatzeko egunkari ingeles batek. PAEk Iraketik dirua eta entrenamentua jasotzen dituela egia izanik ere, Bagdad alderdi jartze horretan, menpekotasuna baino, etsipena ikusi behar da. Hiru urte daramate munduan inork usaindu nahi ez duen odol palestindar isurtze bat bilakatu den intifadan sartuta, eta ez dute argirik ikusten, ez dute batez ere deus ere galtzeko, eta orain daukaten helduleku bakarrari, Saddami, lotzen dira amorruez, gerora erreko baldin badi-ra ere.

Beste lagunik ez du Irakek. Iran bake siniestro bat eskainiz Teheran neutralizatu duela pentsatzea sobera litzateke, baina behinik behin mugalde horretan bilduta zituen tropak besteetaratu ahal izan ditu Irakek eta, une larriago batean, muga berorri gibel-ate, ihesbide bat gerta liteke irakiarrentzako.

ZE HARO ixten ez den beste atea Jordaniarena da. Irakekiko ekonomi harremanek eta populazio palestindarrak atxikirik dute Jordaniako Hussein eta bitartekari lanetara behartu dute.

Gainerako arabiarrek ez batera ez bestera gelditu dira. Amerikar eta europarren presentzia militarra kritikatzeko da, Iraken blokeoa —Mou-loud Hamrouche, Aljeriako lehen ministroaren hitzez— «gose xantaia toleraezin»tzat jotzen da, baina inork ez du, noski, Hussein inbadi-tzailearekin bat egin gura.

Mendebaldeko Europa bere interesak —estatubatuarren interesekin oso bat direnak— defenditzen saiatzen bada, Ekialdekoari, Sovietar Batasunari konkretuki, ez zaio joku handiegirik gelditzen. Bagdad ohizko lagunak izanki sovietarrak bake bitartekari bakarretarikoak suertatu daitezke, baina momentuz etorri datorren krisiaren ondorioak beren Estatu gaixoarentzat ahalik murriz-apalenak izan daitezkeen aha-legintzen dira.

Europa Ekialdeko bilakaera zorabio-garriaz erabat ahaztu gaitzen balio du.

Pablo Sastre

— Gerra hasiz gero amerikarrak nagusi litezke baina probaleena Ekialde Erdiko gatazka orokorra puntu imajinaezin bateraino okertzea izango da. ●

Petroleoak gerraren atarian jarri

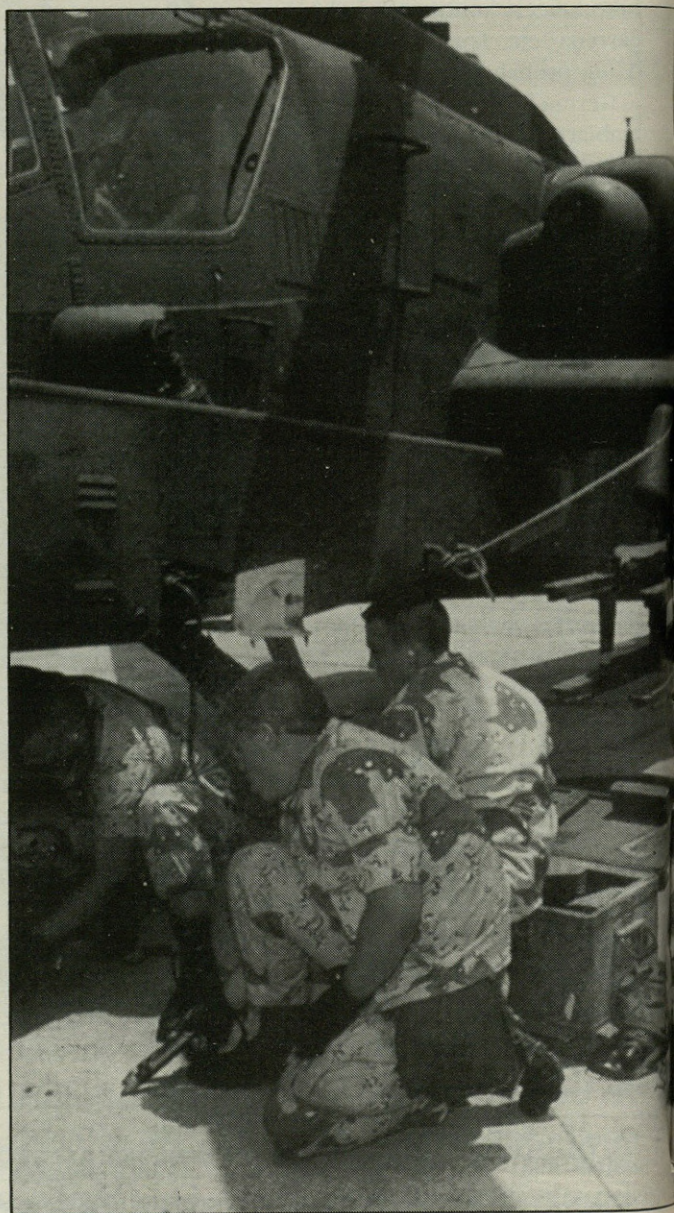
Abuztuaren hasieratik, Irak-ek 2an Kuwait inbaditzen duenetik, munduak ez du galtzen Persiar Golkoan gertatzen den xehetasunik txikiena ere, are gutxiago mendebaldeko herrialdeek. Horren beharrezko duten petrolearen ate garrantzitsuena arriskuan ikusirik, EEBBek buru, berehala erantzun dute bertara indar militar ugari bidaliz, munduan jaun eta jabe nor den argi eta garbi erakutsi nahian.

BEDERATZI ordu besterik ez zuen behar izan Irakek munduko estatu aberatsenetarikoa den Kuwait lurraldeko kontrolaz jabetzeko. Munduko armada handienetarikoa eta pres-tatuenetarikoa denarentzat ibilalditxo besterik ez zen izan. Saddam Husseinek, Irakeko presidentea, bi arrazoi erabili zituen: Kuwaitek Irakek bereak bezala jotzen dituen lurraldeetatik petroleoa lapurtzea eta Kuwaitek petroleoa Petroleoa Esportatzaileen Erakundeak finkatutako prezioa merkeago saltzea, horrek Iraki sortarazten dizkion diru-galtze izugarriarekin.

Mendebaldearen erantzuna
Duela gutxi mundua dantzan jarriko zukeen gataz-

karen lehendabiziko ondorioa EEBBek eta SESBak inbasioaz elkarrekin burututako gaitzespena. NBERen (Nazio Batuen Erakundea) segurtasun Batzordeak ere, Yemenen abstentzioarekin, inbasioa gaitzetsi eta Iraki Kuwaitik alde egitea eskatzen dio, aldi berean era guztietako produktuen bahitura. Iraken erantzuna abuztuaren zortzian dator Kuwait bereganatu eta bere

EEBBek Bigarren Gerra Mundialaz geroztik burutu duten mobilizazio handienarekin diote ●



lurraldeko beste probintzia bat gisa hartzen duenean. Bitartean, EEBBek Biga-

rren Gerra Mundialaz geroztik burutu duten mobilizaziorik handienari ekiten

du Golkoa



diote: 40 gerra-untzitik go-
ra bidaltzeaz gain, milaka
soldadu kokatu ditu Saudi

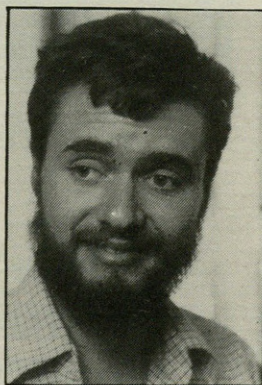
Estatubatuarrrek,
garrantziko interesak
defendatzera joanak.

HISTORIARI ERREPASO

M

unduko Lehen Gerratea eta gero, frantsesek Siria eta Libano eskuratzen zituzten bitartean, Irak, Palestina eta Transjordia (Egipto, Sudan, Saudi Arabia eta abarrez gain) britainiar Inperioaren zati gertatu ziren.

Irakek independentzia formala (britainiar tropekin beti ere) 1932an lortu zuen, Palestinan (gogoratu 1917an bertako populazioa %6an juduek, %15ean kristauak, %5ean druzoez eta %74ean musulmanez osaturik zegoela), 30etan «Foyer National Juif» sortu zela eta, arabiarren errebolta biziagotu zen.



PABLO SASTRE

Irak independentea oso populazio ezberdinekin osatzen zuten. Iparraldeko mendietan, elkarrekin etsai ziren tribuetako kurdoak bizi ziren, halere hirietan proletarizatze prozesuan zirenak. Gero arabiar semi-sedentarioak ziren, musulman xiitak (gehiengoa) eta tribu asiriar kristauak, ingelesen alde borroka egin zutelako 1933an masakratuak izan zirenak.

Munduko Bigarren Gerratearen ondoren, ingelesek Siria, Irak, Libano, Jordania eta Palestinarekin bat egiteko tentazioa izan zuten. Ordea Egipto, Saudi Arabia eta geroxeago eta

batez ere Israelen oposizio erabatekoarekin egin zuten topo.

1945etik aurrera ingelesen presentzia militarra desagertuz joan zen eskualde guztitik. Kwait adibidez 1961ean utzi zuten.

Ekialde Erdia erabat eta gaurdaino nahastu zuen gertaera Israelgo Estatuaren sortzea izan zen, 1948an. Palestindarrek ez zuten aurka egiterik izan, ingelesek galerazi egin bait zieten beren armada sor zezaten.

Iraken independentzia formalaz gero boterean zen monarkia haxemita 1958ko iraultza militarrek suntsitu zuen. Gero kolpe kolpe ihardun zuten, harik eta 1972an, Saddam Hussein el Takriti, Baath alderdiko militante zibilak boterea eskuratu zuen arte.

Saudi Arabia ere aipagarria da. Estatu wahabita, Estatu israeldarraren gisa, europar potentzien arteko etsaitasunen ondorioz eta Inperio otomanoak Lehen Gerratea eta gero utzitako botere politiko hurgunea betetzeagatik sortu zen eta.

1970.etan, petrolioaren booma dela eta, beraz diruaren poderioz, wahabismoa — beti ere mendealdeko potentzien interesekin bat — errepublikazale eta nazionalista ziren Estatu arabiarren gainean inposatuz joan zen. Saudi Arabiaren politika bertsua zeraman Kwaitetik ezin-eramana armen indarrak konpontzea erabaki zuen Bagdadek abuztuaren 2an.

Arabian. Udazkenerako 200.000 soldadu amerikar izan daitezke zonaldean. Saddam Husseinek bestalde, EEBBen erasoak ekiditu asmoz milaka amerikar eta britaniar hiritar sakabanatu ditu Irakeko base militarretan.

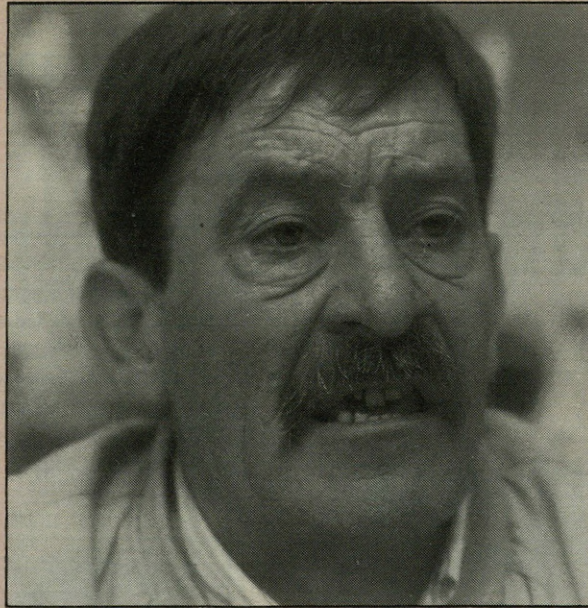
Halaber, britaniar eta frantsesak ere gerra-untziak bidaltzen dituzte. Azken hauen jarrera EEBB eta Britania Handiarenetik zertxobait aldentzen da, batipat bahitura indarrez inposatzearen aurka agertzen delako. Ez dira ahaztu behar azken urteetako Frantzia eta Iraken arteko bere arma hornitzaileerik handiena.

Arabiarrak banaturik

Mendebaldeak, bere interesak arriskuan ikusirik, berehala eta aho batez erantzun badu ere, arabiar munduak ez du batasunik lortu. Iraken indarrari zaion beldurra batetik eta euren arteko aliantza eta desaliantza

Jomeiniren integrismoari aurre egiteko Irak armaz leporaino hornitu ondoren, mendebaldeko potentziak beldur dira Iraken indarraz ●

tza etengabeak dira oztoporik handienak. Abuztuaren



JON IDIGORAS (HB)

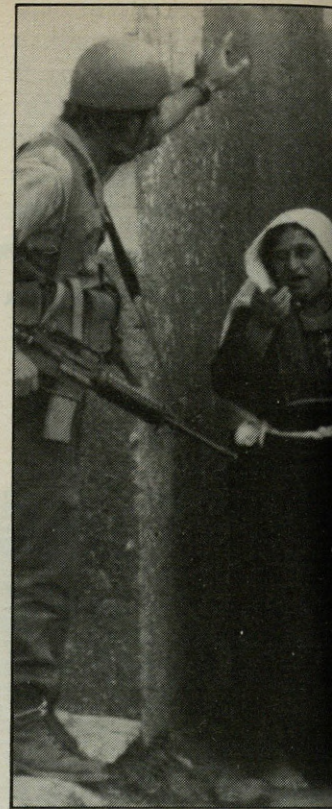
EEBBak munduko jendarme lanetan

ARGIA. Zein ondorio ekar lezake Persiar Golko gatazkak mundu mailan?

JON IDIGORAS. Gatazka oso larria da zailantza barik eta petroleoa tartean izanda epe laburrean eragin ekonomikoa izango du, baina ez dut uste gatazka beste lurraldeetara zabalduko denik, hots, gerra mundiala etorriko denik hortik. Baina egoera oso larria da, bere interesen defentsan munduko jendarmea izateko ate guztiak zabaltzen bait zaizkio EEBBei. Eta hau berez larria bada, are larriago kontuan harturik Mendebaldeko Europaren erabateko babesa duela.

Gure ustez itxurakeria

eta lotsagabekeria ugari ageri da Irakeko inbasioaz hitz egitean. Irak gerrazale eta espansionista bezala agertu izan da azken urteokaz eta gaitzesten dugu burutu duen inbasioa, baina argi da EEBBek eta mendebaldeko estatuak ez dutela maila berean jokatzeko munduan zehar gertaturiko gainontzeko inbasioekin, Israelek okupaturiko lurraldeak adibidez, edo Hegoafrikarekin, edo Panama eta Granada, non EEBBek gobernuak aldatu izan dituzten, edo... Orohar, EEBBek munduko jendarme lan honek nazioen subiranotasunaren galtzea dakar, EEBBek bere interesak arriskuan ikusiz gero edonon parte hartuko bait dute.



Petroleoa nagusi

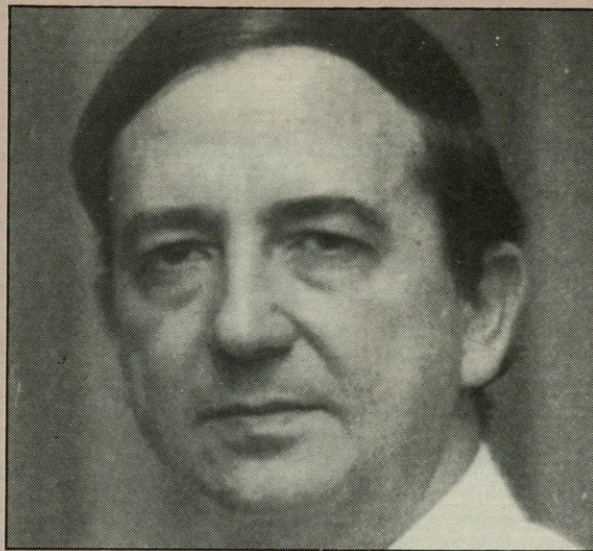
Petroleoa arma politikoa bilakatu da eta horrela erabili izan dute Persiar Golko monarkia kontserbadoreek. Superproduktzioari ekinez prezioak jeitsi zituzten, horrela Iran eta Iraki moduko nazioei —behar finantziario izugarritzkoekin biok— funtsezko diru-iturriak izugarri gutxituz eta orohar merkatuaren kontrola lortuz. Kuwait eta Iraken petroleoa ez omen du inork erosiko, merkatuaren hornikuntza jeitsi egingo da eta petroleoaren prezioa igo. Hori da Iraken joekoetariko bat. Arabiar nazioaren petroleoari zuku gehien ateratzen diotenak arabiar jekeak eta Mendebalde dira, bertako nazio gehientsuenak pobrezian bizi direnean. Oinarritzko desoreka hau ere funtsezkoa da Ekialde Hurbileko gatazkak ulertzen saiatzera-



Intifadako
palestindarrak,
Husseinek arabiarren
artean topatu dituen
aliatu bakarretarikoak.

koan.

Saddam Husseinek inbasioarekin itsasoa bilatu, petroleoaren merkaturia kontrolatu eta Ekialde Hurbileko estatuen jendarmeria bihurtzea du helburu. Ez dirudi erraza izango zaionik EEBBek buru NBE gainera bota zaio eta. Printzipioz Iranen aurrean etsi egin du bere indarrak fronte baka-Sean Arabiar Ligak inbasioa gaitzesten du baina Yemen, Sudan, Jordania eta PAEren (Palestindar Askatasunera-ko Erakundea) ezetza eta Mauritaniaren abstenzioaz. Arazoaren konpon-



IÑAKI ANASAGASTI (EAJ)

Mendebaldearen moral bikoitza

ARGIA. Zein ondorio
ekar lezake Persiar Golo-
koko gatazkak mundu
mailan?

IÑAKI ANASAGASTI
Batipat ondorio ekonomi-
koak, gasolinaren garesti-
tzea eta gerra sortuz gero
defizitaren gehitzea. Zo-
nalde estrategikoa da hura
eta errekin ezinbestekoa
da ekonomiarentzat. Segu-
ritatea eta defentsari dago-
kienean, ohizko armamen-
du eta tropen mogimen-
duen balorazio berri bat
izango da. Beste ondorio
bat Europak, Mendebalde-
ko Europar Batasunaren
(MEB) bidez, bere defentsa
eredua eraikitzea izan dai-
teke. Izan ere, joan deneko
21ean tropak bidaltzeaz
harturiko erabakia histori-
koa da. Epe laburrera fun-
damentalismoa eta Hiruga-
rren Munduko pobrezia
egoerari ikuspegi orokor

batetik heldu behar zaie.
Ezin da egungo egoerare-
kin jarraitu. Miseriak luze-
rara, gatazkak dakartza.

Europar, Ekialdeko ger-
takizunak direla eta, Ekial-
de Hurbileko egoerak inte-
resa galdu du. Edozein ana-
listak bazekien zonalde
hartako tentsioak goraka
egiten zuela. EEBBek eta
Europak indarrak bidaltzea
ulertzekoa da tartean dau-
den defentsa akordioak
kontuan hartuz gero. Beste
kontua da moralaren alde-
tik ikusirik. Liberiak, nahiz
eta gerra benetan basatia
bizi, oharkabea iragan du
herri txiroa delako. Persiar
Golkoak aldiz, zonalde es-
trategikoa izanik, solda-
duen presentzia eskatzen
du berehala. Alegia, men-
debaldeak bere interesak
besterik ez ditu defendat-
zen, eta gainera Saddam
Hussein armatu ondoren.

bideak banatzen baditu ere
argi dakusate arabiarren ar-
teko arazoa dela. Orohar,
arabiar mundua, iparrame-
rikar soldaduen presentzia
inbasioztat jotzen du eta
Saddam Husseinek iparra-
merikarren aurkako gorro-
toa bere alde jarri nahi du.
Eta lortu ere lortu du ara-
biar eritzi publikoaren zati
handi batek Saddam bera
arabiarren askatzaile bezala
ikustea, batez ere palestin-
darren artean, zeintzuren
irtenbidea larriagotu egin
daitekeen Hussein honda-
menera badoa.

■ **Arabiar
nazioaren
petroleoari zuku
gehien ateratzen
diotenak arabiar
jekeak eta
mendebaldekoak
dira ●**

rrean bildu asmoz. Jomeini-
ren integrismoari aurre egi-
teko Irak armaz leporaino
hornitu ondoren Mende-
baldeko potentziak beldur
dira Iraken indarrez. EEB-
Ben aukerak edo erasotzea
edo bahituraren emaitzak
itxarotea da. Argi dagoena
zera da, konponbide milita-
rrak zonaldeko behin behi-
neko «baretzea» lor deza-
keela, baina luzerara oina-
rrizko arazoak konpontzen
ez diren bitartean —arabia-
rrak eurak buru gainera—
petroleoarena, palestinda-
rren arazoa eta abar, beste
edozein unetan sortuko da
beste horrelakoren bat.

Xabier Letona

HISTORIA ETA GERO

«Amaitu da Historia», F. Fukuyama, 1989

■ «GEUK ERAITSI
GENUENA EZ DEZALA
ZURIAK BERRIZ ALTXA»

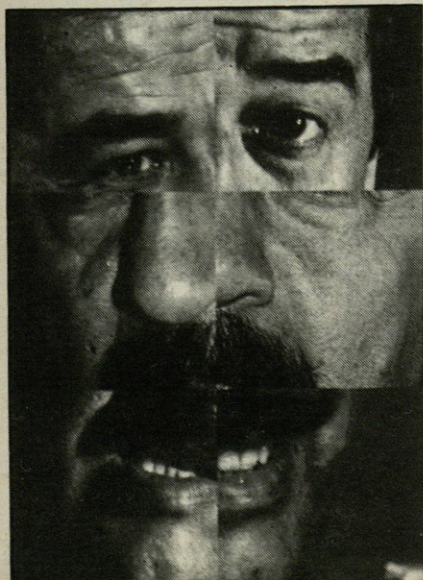
PAZIFIKOKO azken muturrean ere, Chilek okupatzen duen Pascua irlan (bertakoentzat Rapa Nui), biztu dira iskanbila etnikoak. Duela 20 urte, ia ez zegoen Chile kontinentalarekin kontakturik eta polinesiarrek ziren biztanle ia guztiak, harrizko eskultura galai ezagunak (Moai deritzote) eraiki zituztenen ondorengoak. Gaur, 3.000 rapanuitarren heren bat etorkinek osatzen dute, eta Rapa Nui hizkuntza beraren hitz batzu besterik ez dituzte ezagutzen. Hala ere, deskulturaizazioaren aurka Zaharren Kontseilua altxatu da, lur estatalak (irlaren %80) jatorrizko 36 familiei itzultzeko eskatuz. Beste eskakizun bat, Moai eroriak ez ditzatela altxa, arkeologoen nahi duten bezala. Badute arrazoirik: bertakoek eraiki zituzten irudi erraldoiak, baina bertakoek eraitsi ere, duela ehundaka urte izandako barneko gerra batean.

■ RIAD, HOLLYWOOD,
BABILONIA

SAUDI Arabiaren «askatasuna eta segurtasuna» (Bush-en hitzak) defendatzera joandako soldadu iparramerikarrak bertako usadio bitxietaz jabetzen ari dira pixkanaka. Riad hiriburutik EEBBen jeep militarra zeraman emakumezko sargentu batek sorpresa galanta izan zuen kasu. Erlijio poliziak (Bizioaren pertsekutaziorako eta Bertutearen Babeserako Elkartea) kale erdian gelditu zuen gure sargentua, bolantea utzi zezan eskatuz militarri, Saudi Arabian emakumezkoek debekatua bait dute autoa gidatzea. Sargentuak Hollywoodeko estilo ezagunaz erantzun zien: «Mugi ipurdia!». Eta aide jeep-arekin.

■ MAMURIK GAIZTO
ETA ITSUSIENA

UMEAK izutzeko mamu berria: Saddam Hussein. Hitler, Frankenstein eta Ceausescu elkarrekin baino okerragoa. Eta gaiztoa bezain itsusia, gainera, filmeetan gerta ohi denez. Horra Time-erriean «Baghdadeko lapurra» eginiko collage txukuna.

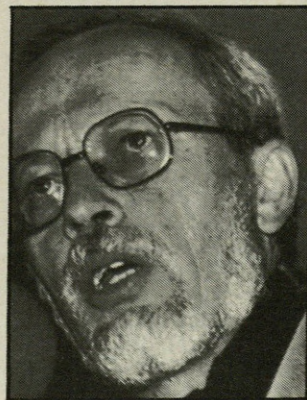


ELLE MELE



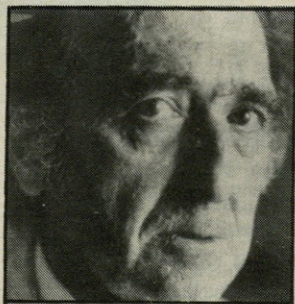
«Hauteskunderik ez badago, Pakistan isolaturik geldituko denak argi egon beharko luke. Bozketa atzeratuz gero, polarizazioa aregaituko da, biolentzia etnikoa gogortu eta joera separatistak gailenduko dira. Egun ilunak izango dira Pakistanen».

Benazir Bhutto, lehen ministrari ohia



«Denok uste genuen 1975tik kuestio alemana testuinguru paneuropearrean konponduko zena. Eta bara non bategite alemana bategite europearrari aurreratu zaion».

Lothar de Maiziere, Eki Alemaniako lehen ministraria



*«Arrazismoa bainbat
puntutan nabari da;
adibidez, Kuwait-en
barrapatuta dauden 2.500
iparramerikarrak eta
4.000 britainiarrak beste
bainbat arabiar baino
askoz babitutako
baliotsuagoak dira,
argentinarrak baino
baliotsuagoak ere bai,
hauen «zuritasuna»
erabatekoa eta
zalantزابakoa den arren.
Arrazismoa pobre-aberats
auziarekin nabasten da
bemen».*

**Rafael Sanchez Ferlosio,
idazlea**

*«[SESBeko] Estatuaren
zentroa porrot politiko
erabatekoan dago,
aktoreek jaramonik egiten
ez dieten enpresariaren
papera jokatzan ari da».*

**Levon Ter-Petrosian,
Armeniako lehendakaria**

O I H A R T Z U N A K

ARMENIAK ARMADA PROPIOA OSATUNAHIDU

ARMENIA ere estatu soviatarretik banantzeko bidetik abiatu da. Independentzia aldarrikatzeko puntu omen dago Ierevango parlamentua, errepublikaren izenetik «sozialista» eta «soviatar» hitzak kentzekotan dauden bezala. Baina beste errepublika separatistak baino harantzago ere hel daitezke herri kaukasiar honetan, armada propioa osatzeko asmoak ere kaleratu bait dituzte agintari nazionalistek. Ondoko Azerbaidjan musulmanarekin tentsio areagotu du azken asmo honek eta errepublikaren arteko mugan berpiztu egin da borroka armatua. Gerra zibilaren mamuak ez du Kaukasotik alde egin.



SARRASKIAK EZ DU GELDIUNERIK LIBERIAN...

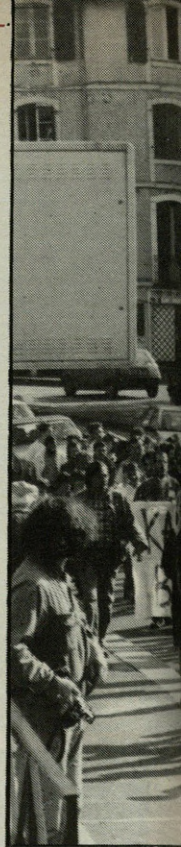
LIBERIAKO gerra zibil odoltsuak edo Hego Afrikako istiluek arazo etniko eta arrazazkoak azalaren koloreaz beste ere badirela azaltzen dute. Liberiako sarraskiaren nondik-norako politikoa definitzea zaila dirudi honezkero, eta Gio eta Mano herriak Krahn eta Mandingo herrien kontrako gerraren traza gehiago du. «Gatiburik ez» kontsigna ikaragarriak telefoto beldurgarriak sortzen ditu Monroviako inguruetatik. Kanpotarrak ihesi, «marineak» albotik begira eta erreboltariak ere zatiturik (James Taylor eta Prince Johnson-en alderdiak), gerraren amaiera zaila dirudi.

...EZHEGO AFRIKAN: ZULU ETA XHOSAK BORROKAN

HEGO AFRIKAN ordea, Inkatha mugimendu nazionalista zulu eta ANC talde ezagunaren artean dira istiluak, eta atzean Zulu eta Xhosa herrien gatazka ageri da. Ez dira tribuak, miloika lagunekoko nazioak baizik, eta apartheid politikaren ondorio ere bada desastrea. Inkatha mugimenduak, aristokrazia zuluak gidatuta, KwaZulu bantustan erdi-autonomoa kontrolatzen du eta botere asko gal lezake seguruenik ANCK aldarrikatzen duen Hego Afrika askeago batean.



EUSKAL HERRIKO LANGILEEN ELKARTEA, TRESNA BERRIA



Estatu frantsesari ezinbestez lotutako mugimendu abertzaleek, azken urte hauetan, langileen antolatze taldeak sortu dituzte. Kanakian USTKE, Kortsikan STC. Beren mugimenduen barnean eragin handia ukan dute, Kortsikako STCk greba gogorrek konbokatatu ditu. Iparraldean ere ari da alor honetan zerbait mamitzen.

DUELA zenbait hilabete, Iparraldeko mugimendu politikoaren barnean langileentzako egitura berezi baten beharra aipatzen hasi zen. Gauzak geldirik zeuden. Azken urteotan, abertzaleen aldetik, ez da alor horretan dinamizirik izan, nahiko baztertua izan da. Egoera hori Europako sindikata gehienek porrotaren barnean koka liteke.

Mila arrazoiengatik hain segur, orain dela zenbait hilabete Iparraldeko langile abertzaleek ez zuten elkartzeko, beren kezkak azaltzeko leku amankomunik. Egin ziren saio bakanak ez errezean gelditu ziren.

Oraintsu berriz, gauzak zerbait aldatzen hasi dira.

Bestalde azken urteetako beste kezka nagusi bat Iparraldeko egoera ekonomiko larria izan da, non langabezia %13koa den eta lan merkatua eskasa. Herrian bizitzeko lana behar da eta horretarako lantokiak behar dira, hori izan da batzuren lehentasuna.

Iparraldeko errealitatea

Iparraldeko egitura ekonomikoan lan egitea, gizar-te mailan, nahiko zaila da. Baionako Merkatal Ganba-

rako zenbakiak hartuz gero ikusten dugu jendetza aktiboa, Zuberoa kanpo, 80.000 ingurukoa dela eta jendetza orokorra 230.000 ingurukoa. Azken finean Baionako Merkatal Ganbararen arabera, %36ak badu lanpostua Lapurdi eta Baxe Nafarroan. Beste datu batek ere ematen digu egoera honi buruz ideia bat: langile kopuru handiena duen enpresa Bregnet Dassault Aviation da, beti iturri berak dioenez, eta honek 1.669 langile zituen 1988an. Garbi dago egitura ekonomikoa ez dela industria handien inguruan antolatua, enpresa gehienak tikiak direla eta ez dela horrelako sektore industrial espezialdurik Iparraldean. Bestalde guztiz jakina den datua, finkatua dagoen sail bakarra turismoarena dela.

Nabari da baldintza horiek ez dutela lana errazten, alde batetik enpresa tikiak izanik nagusiarekiko harremanak hurbilak dira eta ondorioz erreibindikatzeko prozesua zailagoa, bestaldetik

turismoak langilego berezi bat sortzen du. Udarako diren lanpostuak zerbitzu-koak dira baldintza gogorretan eta ordutegi nahiko elastikoekin, hilabete sari txarrak. Gainera lanpostu horiek askotan ez diete formakuntzarik ematen lan horietan aritutakoei.

Ekonomi baldintzek ez dute horrelako talde baten lana errazten ●

Gauzak horretan dira: turismoari lotutako ekonomia, langile prekarioak, lantegi tikiak.

Maiatzaren leheneko bultzada

Langileen antolatze behar horri erantzuteko joan den udaberrian lehenbizi-



ko biltzarrak iragan ziren, gehienbat aurtengo maiatzaren lehen berezi bat antolatzeko asmoz. Ordurarte, abertzaleak egun horretan frantses sindikaten gibelean ibili ziren, manifestazio

taldi bakarra egiten zelarik. Aurten langile abertzaleen artean zer bait antolatzeko nahia zela eta ezker abertzaleko talde guztiak ados jarri ziren egun hori beste zer bait izan zedin (Oldar-

tzen, EB, EMA, Patxa). Horrela aste batzuren buruan talde horien artean osatutako koordinaketak «Maiatzaren leheneko kolektiboa» deitutakoak, manifestazioaldi berezi batera deitu

Aurtengo maiatzaren lehenan, abertzaleak beste taldeengandik aparte manifestatu ziren lehenbizikoz.

PASTORALA ARRASATEN

**Irailaren 8an (larunbata)
arratsaldeko 4,30etan
Monterron parkean**

**Antolatzaileak: AED Elkartea, «Maritxu-Kajoi» batzordea, Arrasateko Udala, Arrasateko Ikastola
Laguntzailea: Eusko Jaurlaritza**



Manolo Alkaiaga, Euskal Herriko CFDTko idazkari orokorra: «Ipar Euskadin, CFDTn, hiru mila kide dira, mila kide galdu ditugu azken urteetan. Gure sindikatan oso demokratak gara, eta ahal guztiak egiten ditugu egoera hau zaintzeko. Langile nazionalistak antolatzeko, egitura asko sortu dira, lagundu ditugu Kanakian, de la Réunion uhartean, Kortsikan zatikatu gara. Hemen egiten bada, beharbada, lagunduko ditugu — pentsatzen dugu sindikata bat eraikitzea gauza ederra dela, baina norentzat, noren alde, langileen alde ala politikaren alde? Kortsikan ez ziren gurekin ados, STC sobera politizatu da. Hemen horrelako zerbait egiten bada, jende batzuk bilduko ditu baina guk bederen ez ditugu lagunduko» ●

zuen Baionan goizean, eta arratsaldean biltzar bat proposatzen zuen Uztaritzen langileen beharrak aztertzeko eta langile eta abertzale gisa antolaketa bat azkartzeko.

Maiatzaren leheneko manifestaldian 200 bat jende bildu zen, giro oso alai batean «Euskal Herriko langileak bil gaitzen» lemararen giblean. Arratsaldean 50 bat pertsona elkartu ziren eta komisionetan lan egiten

zuten: enpresa handiak, egitura asoziatiboetan dauden langileak, zerbitzu publikoa, langile prekarioak.

Aktibitate nagusiak

Geroz tik antolaketa aitzinatu da. Elkarte ofizial bat egin da, «Euskal Herriko Langileen Elkartea», Baionan duelarik helbide, infor-

mazio aldikari bat zabaldu da EHLE deitutakoa —lehen zenbakia ekainean ateraz hain zuzen.

Oraindik sindikatarik aipatzen ez baldin bada ere, taldearen lehen urratsak azaldu dituzte, hiru adar nagusi landuko direla aitzinatu:

1.— Dauden sindikaten informazioa eta dokumentuen azterketa.

2.— Enpresen ezagutza:

lan baldintzak eta abar.

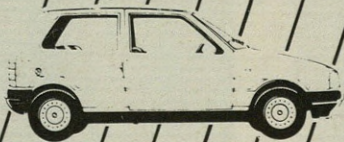
3.— Taldearen aldirikariren zabaltzea (aldirikariren aipatzen da gehienbat lan-tegiei buruzko informazioa), EHLEk egiten duen lana ezagutaraztea.

Taldea irekirik gelditzen da eta interesatuak izan daitezkeen guztiei dei egiten die parte har dezaten.

Isabel Etxeberria

FIAT-eko AUKERA

FIAT



FIAT UNO

FIAT UNO

FIAT UNO 45 FIRE 3 P (4V).....	1.038.830
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 3 P.....	1.177.948
FIAT UNO 45 FIRE SUPER 5 P.....	1.228.488
FIAT UNO 60 FIRE 3 P.....	1.243.118
FIAT UNO 60 FIRE 5 P.....	1.288.328
FIAT UNO 70 SX 3 P I.E.....	1.418.678
FIAT UNO 70 SX 5 P I.E.....	1.469.218
FIAT UNO TURBO I.E.....	1.707.288
FIAT UNO DIESEL 3 P.....	1.368.670
FIAT UNO DIESEL 5 P.....	1.478.527

FIAT



FIAT CROMA

FIAT CROMA

FIAT CROMA CHT 100 CV.....	2.374.150
FIAT CROMA 2.0 I.E. 120 CV.....	3.118.950
FIAT CROMA TURBO DIESEL 92 CV.....	2.738.570
FIAT CROMA TURBO DIESEL 118 CV.....	3.113.630

FIAT

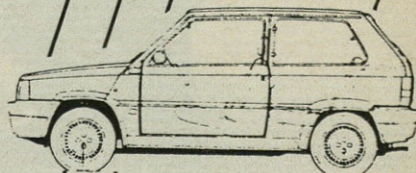


FIAT TIPO

FIAT TIPO

FIAT TIPO 1.400.....	1.549.708
FIAT TIPO 1.400 DGT.....	1.689.358
FIAT TIPO 1.600 DGT.....	1.809.058
FIAT TIPO 1.900 TURBO DIESEL.....	2.186.778

FIAT



FIAT PANDA

FIAT PANDA

FIAT PANDA FIRE.....	930.000
FIAT PANDA SISLEY 4x4.....	1.230.000

**MATRIKULATU ONDOKO
PREZIOAK**

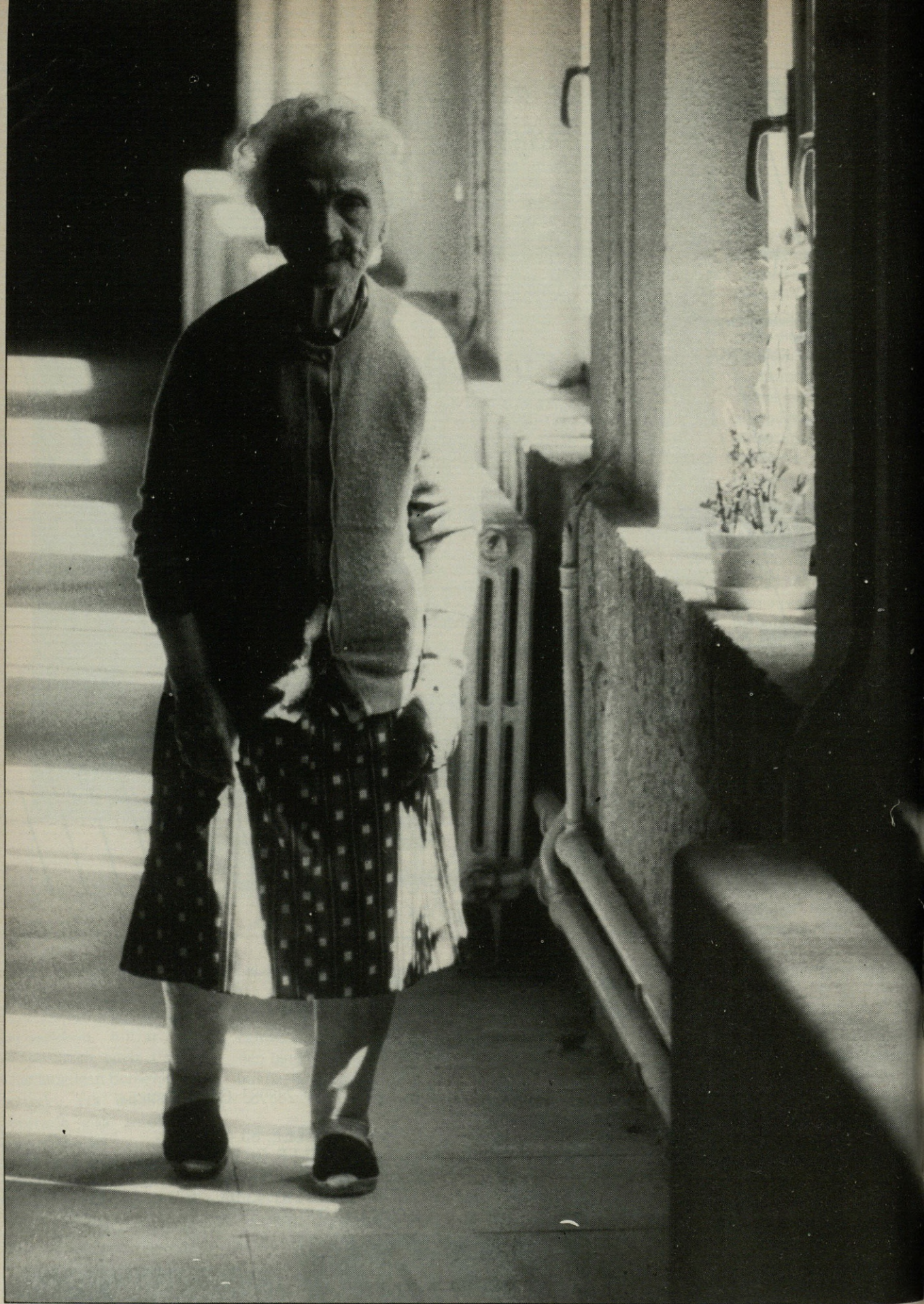
AUTO ADARRA BANATZAILE OFIZIALA

Txingurri pol. z/g. Tf.: 397241. HERRERA-Donostia. Gran Vía, 7. Tf.: 288983. GROS-Donostia.

ELECTRICIDAD AYA ZARAUZT, Vizcaya, 45. TELEF. 83 46 18.
GARAGE USURBIL-LASARTE, Zumaburu, 5. TELFF. 36 24 63
TALLERES KORTA, Viteri. TELEF. 52 71 34. ERRENTERIA
TALLERES JOSERRA Pinar, 32. IRUN. TELEF. 61 43 93.
TALLERES ACHAGA, Txirrita, 11. HERNANI. TELEF. 55 72 32

FIAT

PUNTAKO TEKNOLOGIA



ZAHARREN AZKENEKO BILGUNEAN

Gure jende zaharrak bizi duen egoeraz, zahar egoitzetako errealitateaz batipat zer edo zer jakin asmoz, Lizarrako Santo Domingo zahar egoitzara hurbildu gara. Lizarratik Iruñera doan bidean, tunela pasa eta bertan dago eskuinera.

«KARRETERA hori da egoitza honek daukan gauzarik txarrena. Izan ere, ikusten duzue, egoitza herritik bereizten bait du eta zabarrak ezin dira Lizarrara lasai hurbildu». Maria Puy Maestu mintzo zaigu horrela, duela hiru hilabetez gero egoitzako zu-

zendari dena.

110 zahar bizi da Santo Domingon, Nafarroako Diputazioak dituen bi egoitzetatik bat izaki bera. Zaharrik gehienak (79) Merindadekoak bertakoak dira, zuzendariak euren arteko harremanetarako guztiz garrantzitsutzat jotzen duena. Mari Puyk erakusten dizkigu egoitzako solairuak, jangelak. Berarekin, Carmen «gobernanta»rekin eta zaharrekin hitzegiten dugu bertako bizimoduaz,

pozez eta penez.

Egoitzara, aho batez esaten digute, familiek eramaten dituzte zaharrak. «Ez zeharo behartuta jeneralean, baina beren iniziatibaz behintzat gutxienak etortzen dira». Carmenek eranstu du: «Dela etxerako zama handia dela, dela amaginarreba eta errainaren artean konpon ezinik dabiltzala... Horregatik hainbati berton integratzea oso nekoso gertatzen zaio».

Carmeni Bertak hartzen dio hitza: «Gaietik oso mentalidade arrarokoak dira. Zaharrak izaki, baserrikoak [aldeanos] izaki. Horra, adibidez, janarekin gertatzen dena. Oso ona ematen digute, espeziala, ordea askok ez dute hori apreziatzen, zenbat eta hobe jarri: berdura,

Zahar gehienak ez dira inoiz egoitza bateratzen.



Goiz partean biltzen dira patioan, eta beren proiektu tiki-handiez solastatzen dira.

fruta, garbia... orduan eta gutxiago gustatzen zaie. Babarruna nabi da, txorizoa nabi da...

Berta kasu berezi bat da. Egoitzako lagunik zaharrena da, justu gure bisitaren egunean 96 urte egiten zituen, baina buruz oso argia da. Bi zorion-musu eman eta gero esaera zaharra gogoratzen digu: «*El que es parragos come y besa a*

una vieja ni come ni bebe ni chupa ni besa». Berta zeharo kezkatuta dago orain, munduan beste gerra bat datorrela ikusirik: Europan zehar ibilia bait da eta lau gerra ikusi ditu!

Mito txarra hautsi

Santo Domingoko zaharrak bederen, ez dira, ikus-

ten dugu, bat ere kanpora zaleak. «*Ni ez naiz inoiz ateratzen*», aitortzen digu Anjelitak, denbora saskiak egiten ematen duena. Jesusa, Biaringoa, horietarikoa da. Ezkonduta dago eta gizonarekin bizi da bertan: 8tan jeiki, gelan egonez edo paseo txiki bat eginez pasa goiza, 1etan bazkaria, deskantsua, 5etan merien-

■ Gogorrena ongiezagutu duzun pertsona bat nola endakatzen den ikustea izatenda ●

da... Egoitza honetan 73 emakume dago, 36 gizonen aldean. Bataz besteko adina 79 urtekoa da emakumezkoetan eta 76 gizonaen kasuan. Emakumerik gehienak alargunsak dira (34) eta gizonaenak berriz mutil-zaharrak gehienbat (18).

Jana da, Mari Puyk oso garbi dakusa, zaharren plazerrik handiena. Beren bizitzaren ilusiogunea. «*Ze babarrunak atzo!*», diosku, janeurria duela eta probatu ezinik inbirez akabatzen egon zen Anjelitak. Zaharren protesta gehienak («*ez bait dira gutxi!*») alde horretatik datoz. Esperanzak, adibidez, agirika egiten dio gure aurrean zuzendariari, gosaritako fruta hartzen uzten ez duelako. Gero hurruna Abarzuzako Patxiri zirikatzeko dio, bezperan herriko festetara joan eta nobia egin zuela eta.

«*Egia da zaharrak beste irtenbiderik ez duenean bakarrik jotzen duela*

egoitzara —ohartarazten digu Mari Puy Maestuk—; etxez etxeko laguntzak baliatzen saiatzen dira, harik eta egoera eramanezina gertatzen zaien arte». Ordea zuzendariak «egoitzen inguruan sortu den mito beltza» hautsi nahi luke. «Hemen zabarrak zeinahi aktibitate ditu, direla txangoak, direla esku-lanak, direla festak, dela bertako lanetan lagunduz, gimnasia dela...»

Egia, ordea, ezin bait da estali: zahar hauek heriotzetik gertu bizi dira. Ihaz hamabost zahar hil ziren Santo Domingon, eta lehengo astean gizon bat gelditu zen alargun. Era guztietako gaisotasunek jota daude: %94ak tratamendu kardiozirkulatorioa du, %28a psikiatrikoa, %27a diabetesena, %26a liseriketa aparatuari dagokio-

Mari Puy Maesturen esanez, besterik ezean jotzen dute soilik egoitzetara zaharrek.

na... «Bizitza abalik atseginen egiten saiatzen gara; gogorrena balere», esaten digu, apalki, esperientzia urria bait du, Mari Puyk, «gogorrena diotsut, ongi ikusi eta ezagutu duzun pertsona bat nola endakatzen den antzematea izaten da. Hala nola, lehengo batean bere gelatik



orinaleko pisak bota zituenez andre batek eta nik, behean nintzen eta, «Benita!», bots egin nion, «egon, orain irekiko dizut, animaliak atera behar ditut

eta!», bota zidan. Bere baserrian zela ueste zuen eta!»

Pablo Sastre

«Orain 65 urteko zaharra ez da inoiz egoitzara joaten»

Udaletxe eta Diputazioetatik zabarrei eskaintzen zaizkien zerbitzuen berri izan nabilan, «birugarren adin»arekiko laguntzan berrialde pioneroa bide den Gipuzkoako Diputaziora hurbildu gara.

«**GURE** gizartea zahartzen ari dela eta...», hasi gaitaizkie gurekin bildu diren Javier Postigo, Diputazio-ko zerbitzu buru, Anparo

Arnaiz, bertako gizarte laguntzaile, Txelo Perez, etxez etxeko laguntzaren arduradun eta Eugenio Peñas soziologoari. Segituan eten

digu Javierrek: «Bueno, zabartzen ari garen hori eritzi alarmista bat da, orain populazioaren %12-ak 65 urtetik goiti duela eta 2.000. erako %24a izango dela... Ikusi, hemen gauza asko aldatzen ari da, eta lehengo 65 urteko zaharra eta oraingoa ez dira pareko. Orain 65 urtekin zabarrak erretiroa hartuko du baina ez da sekula egoitza batera joan-

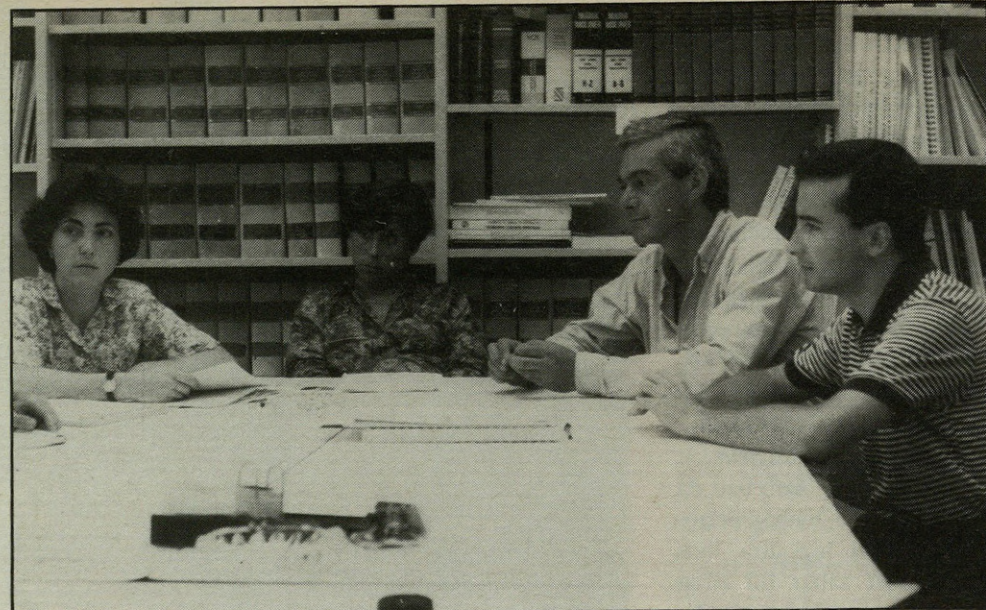
go adibidez, orain egoitza-
etako zabarren batzuek besteko adina 80-82 urtekoa bait da».

Anparok hartzen dio berba Javierri: «Garbi utzi behar dena da lehen egoitza zegoela eta orain sare alternatiboa oso hedatu dena: etxez etxeko laguntza... Orain gutxiagok eskatzen dute egoitza batera sartzea».

Eta, sartzen direnetatik, zenbat sartzen da nahita? «Borondatezko sarrera gutxi dago —diosku Javierrek—, gehienbat bakardadeak eta familiarengandik independente izan nahiak eragiten ditu». «Bueno —erizten dio Eugeniok— denak sartzen dira borondatez». «Bai, izan ere benetan gogoz kontra joaten direnak gutxi dira fi-

nean —ezagutzen du Anparok—, familia arazo larriak dituztenak, etxerik ez edo etxe kaxkarrak dituztenak...» «Noski askotan zaila izaten da —gehitzen du Javierrek—: zaharrak kaka eta pisa egiten badu, edo ilobarekin oheratzen bada...» Halere, batzutan uste den bezala, familiak zaharra kalean uztea ez da, ziurtatzen digute, (ia) inoiz gertatzen, «eta egoitzetan ere ezin «aparka» ditzakete, tokirik ez da izaten eta».

Beraz ikusten dugu egun egoitzak laguntza orokorraren parte txiki samar bat besterik ez direla. Konparazio, Gipuzkoako zaharren %3,2a sartuta dago egoitzaren batean (31 udal egoitza dago, eta bi Diputazioa-



renak, gehi beste bat elbarrientzat soilik), eta beste %3 batek bere etxean jasotzen du laguntza.

Familiarantz bideratu laguntza

Zahar etxeei buruz galdetuta (Gipuzkoan badira 86), Javierrek uste du momentuz behinik behin onuragarri izaten segitzen dutela. «Beharbada mentalitate gehiago duten egunean ez dira beharrezkoak izango baina oraingoz elkarrekin egoiteko gunehori inportante gertatzen da berentzat. Gainera García Márquezek esaten zuen bezala, zaharrekin zaharrak ez dira horren zahar».

Nolanahi ere, joera laguntza familiara bideratzea izango litzateke: familiara problematika erakustea, laguntza psikologikoa eskaintzea, laguntza fiskala ere bai (zergarinketa bidez)... Laguntza franko nonbait eta, zer moduzko informazio maila daukate gure zaharrek? «Gehienetan —aitortzen du Txelok— gure zerbitzuetara etortzen direlarik deus jakin gabe etortzen dira».

Zaharrak egoitzetan ez omen dira «aparkatzen» ahal, ez bait dago toki librerik.

ZAHARREN ESKURA

ETXEZ ETXETAKO LAGUNTZA.— Pertsona bat joaten da egunean ordubetez edo zaharraren etxera garbiketarak egin edo eta zaintzera.

LAGUNTZA INTENTSIBOA.— Gauza bera baina ordu gehiagoz edo egun osoz ere.

TEPA.— Nork bere etxean izan dezakeen telefonoa, ezer larrikeria gertatuz gero deitu eta laguntza jasotzeko berehala.

ZAHAR ETXEA.— Euskal Herriko zaharren %50a da zahar etxeren bateko sozio.

ZAHAR EGOITZAK.— Etxe hauetan 65 urtetik gorako populazioaren %3tik goiti bizi da.

EGUNEKO ZENTROAK.— Egoitzen tankerakoak baina egunez soilik funtzionatzen dutenak.

PISU BABESTUAK.— Hiruzpalau zahar biltzen dira etxe batean, beharrezko laguntza eskaintzen zaielarik.

FAMILIEKIN.— Zaharra familia batekin jartzen da elkarrekin bizitzeko ados.

OHARRA.— Aukera guzti horiek udaletxe eta diputazioetatik koordinatzen dira. Diputazioetan telefono hauetara dei daiteke: Araba 230300. Bizkaia 4164022. Gipuzkoa 426106. Nafarroa 227200. Iparraldeko probintziak koordinatzen duen entitatetik ez egon arren, Baionako «Centre communal d'action sociale»ra dei daiteke, 59591640.

Pablo Sastre



AMETSA AMESKAIZTO BIHURTU

Zeharo txundituak utzi ditu Iñaki Alaba defentsak Errealeko jokalaria, tekniko, direktiba eta zaletu oro futbol profesionala uzteko erabakia plazaratu duenean. Bestalde, gailurrera iritsi bezain laster bizimolde hau bertan behera uzteko erabaki honek erreakzio desberdinak sortarazi baditu ere, gazte donostiarrak futbolariaren atzean pertsona ere badagoela frogatu du.

«UMETAN lagunekin futbolekin ari nintze-la nire amets handiena Errealean jokatzeko zen» adierazi digu Iñaki Alabak Jose Inazio Ponce bere la-

gun zenduaren alde Irunen Errealak eta Real Unionek jokatuak omenezko partidua osten. «Urratsez urrats, mailaz maila, futbola zer den ezagutzen le-

ben mailara iritsi naiz eta bain da lotua, bain da gogorra futbolaren atea istea erabaki dudala».

Easo, Sanse, Erreala, ospea, gizon publikoa, arra-

kasta. Entrenamenduak, bidaia, hotelak, kontzentrazioak, astia. Lagunak, familia, afizioak... Guztiak jarri ditu balantzan eta azken erabakia aldaezina izan da: futbolaren atea istea.

Futbol profesionalaren lilura

Abuzt ura arte Errealeko defentsa izan den gazte honek futbolarekin batera Zuzenbide ikasketak egiten

ditu Donostian. Futbol profesionalak bere inguruan osatu duen sareak itolarrera eramandu eta aitortu digunez, itolarri hau jasangaitza bihurtzeraino iritsi da. *«Ametsa ameskaizto biburtu da neurri batean. Badakit zer den profesionaltasuna, badakit zaleztasuna izanez gero profesional batek zoriona eta atsegintasunarekin topo egin dezakeela baina futbolak ez nau ni bete»*. Sakrifizioez ere mintzo zaigu

baina Alabaren ustez, sakrifizioak derrigorrez berak jasoko ez duen beste zerbait ekarri behar du.

«Denek pentsatzen dute futbola pagotxa dela; baina, egunero entrenamenduak, ospea, hau egiten ikusi naute bai ala ez galdera egin beharra, gaua iritsi eta arratsaldeko partiduan zer egin den gaizki eta ondo aztertu beharra, asteburuetan hotelezez hotel, autobusa,

abioia, libre duzun astia irentsi egiten dizu futbolak, futbolera bakarrik dedikatu behar duzu, ezin duzu egoera normal batean besterik egin». Jokalari honen aburuz, futbolak izaera ere aldatu dio, lehen zen gaztea erabat aldatu dela ziurtatzen du: humorea alde batera utzi du, berekoiago egin da eta bidean hainbat gauza utzi behar izateak sasoi batean izaten ez zituen haserraldi inozoak sortarazi dizkio.

Ulertu alzaio Alabari?

Gazte a behin eta berriro jendeak ulertuko ote zion beldur omen zen baina inguruko jendearen erreakzioak ikusirik pozik dago.

Iñaki Antza Errealeko masaialaria garai on eta txarretan ezagutzen ditu jokalariek eta Alabaren erabakiaz galdatzerakoan *«erabaki hau hartu duenean oso ongi pentsatu du, buelta asko eman dio kontuari eta zerbaitetaz ziur banaiz, atzera egingo ez duela da»* erantzun digu Zubietako entrenamenduan. *«Nik uste dut oso kementsua izan dela erabakia hartzerakoan, oso azkarrak da mutila, inteligentzia handikoa»*. Iñaki Alabak aspaldidanik futbola uzteko ideia jiraka zuen, *«berak esan obi zidan bere mudua ez zela futbola eta ez zela gustora, baina guk agian ez genion jaramon gehiegirik egin eta orain ikusi dugu benetan gauza serioa zela eta oso serioisiki hartu behar genuela. Izaera ere aldatu zitzaioela kexatzen zen eta niretzat horretan asmatu egin du, ze karakterra aldatu bazitzaion eta gainera pozik ez bazen, nik uste zoriona dela lehenengo, beraz erabaki hau logikoa da maila bonetan»*.

Komunikabideek hitz egiten ez duten beste errealitateaz mintzo da Iñaki Antza, *«aldageletan izaten dira komentarioak, beraien bizitza gogorra dela, laburra dela, ospea izaten dutela baina hamar urtetan zehar eta gero, aldiz, abazturik gertatzen direla, baina denon burutan dagoena izan arren, ez da gehiegi kaleratzen, barruan uzten du-*

Iñaki Alaba: «Futbolari frakasatu asko dago»

ARGIA. Porrot egin duzu futboleant?

IÑAKI ALABA. Futbolista bezala ez. Baina nire ametsa Errealeko jokalaria izatea eta bertan arrakasta lortzea zen eta zentzu honetan bai, porrot egin dut.

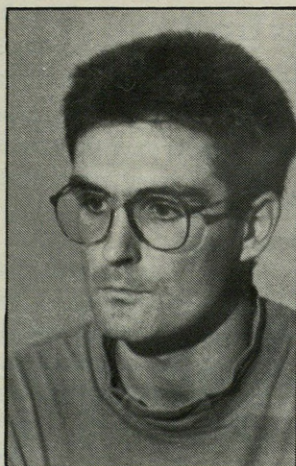
A. Futboleant jokalaria frakasatu asko dago?

I. A. Bai, baietz uste dut. Futbolari frakasatu asko dago, gustora ez dabilena, baina baina pozik dagoena ere bai. Beste irtenbide bat izanez gero, batzuk utzi egingo lukete, baina beste askok uzteko erabakia hartzeko ausardirik ez dute. Nik asko pentsatu dut. Orain bi urte futbola utziz gero Errealak ezertxo ere ezingo zuela egin klausula berezia kontratloan ezartzea eskatu eta onartu zitzaidan.

A. Bigunegia, gogortasu-

na jasaten ez duzula, «ume kakatsuaren» irudia saldu du batek baino gehiagok.

«Maila pertsonaleko kontuek bultzatu naute soilik» ●



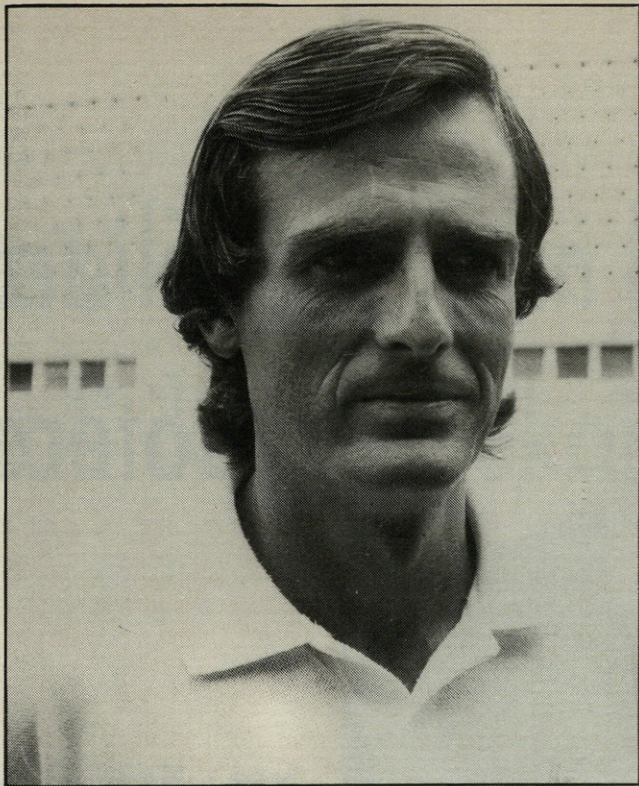
I. A. Jende askok ez du erabakia ulertu. Goserik pasa ez dudala ere entzun dut. Erabakia lehen hartu ez badut, pentsa bitartean zenbat sufritu dudan. Benetan ezagutzen nauenak ez luke horrelakorik esango.

A. Eta ezagutzen ez zaituenak, futbol profesionalaren ustelkeriari lepora diezaioke zure erabakia?

I. A. Ez, maila pertsonaleko kontuek bultzatu naute bakarrik. Jendeak ez du ulertu eta esamesaka ari da funtsarik gabe, Boronatekin joka aritu naizela, erlijio ez dakit zein kontu...

A. Zer esango zenieke bondartzako jokalaria gazteei?

I. A. Errealean jokatzeko esperantza ez galtzeko, baina dirudien baino gogorra goa dela ere ez ahazteko.



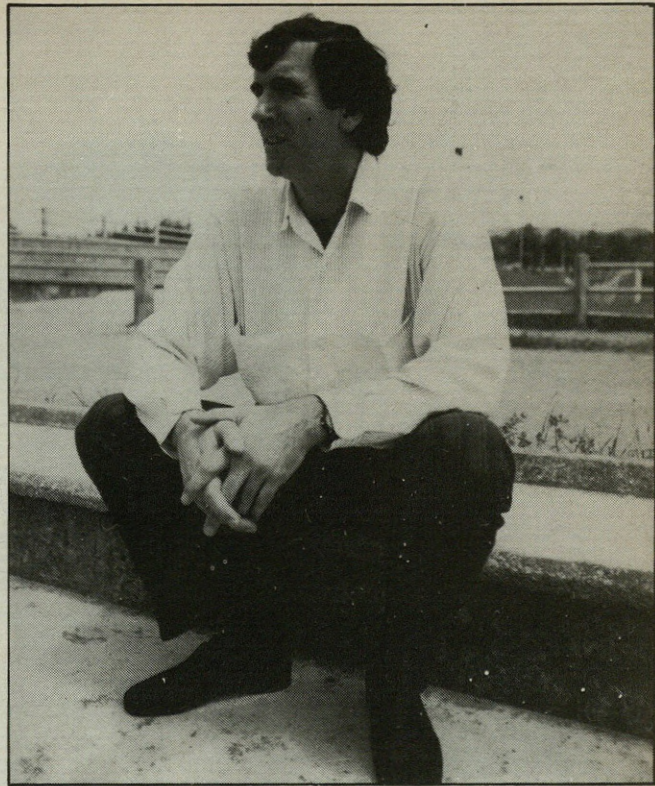
«Jokalari batek baino gehiagok Iñakik asmatu egin duela pentsatu du» Iñaki Antza, Errealeko masaialaria

te, ixilpean. Ziur naiz jokalar batek baino gehiagok pentsatu duela Iñakik asmatu egin duela baina ez dute beraiek egingo».

Patxi Gabilondo Gipuzkoako Futbol Federakuntzako idazkariak ere erabakia ulertzen duela aitortzen du baina erabakiaren oinarrian futbola ez maitatzea dago bere aburuz. «Nik ere futbol profesionala zer den badakit, eta bonek sortzen dituen zalantzez ere bai. Hau da, egunero entrenatu beharra, goiz eta arratsalde, disziplina gogorra, egitasmo bati jarraitu behar izatea, batek nahi duena egin ezin izatea... benetan latza da». Beste alde batetik, Alabaren kasua aztertzeke bere izaera ere oso kontuan hartu behar dela aipatzen

du Gabilondok, mutil hau oso sentikorra, afektiboa, lagun oso laguna bait da, familikoia hitz batean. «Profesionala izan arren ez ditu ospea eta borrelakoak maite, anonimatoa baizik —gaineratzen du Gipuzkoako Futbol Federakuntzako idazkariak—, bonetaz gain, ikasketak ere oso maite ditu eta garai batean Ikastetxe Alemaniarran ateratzen zituen notak ez zituen egun ateratzen eta bonek nolabaiteko zapuztea eragin dio».

«Hala ere —darrai Gabilondok—, Iñaki Alabak futbola benetan ez duela atsegin esan behar dut, sinestezina bait hain proiektzio ona duen 23 urtetako jokalar gazte batek futbola bertan behera uztea. Baina tamaina bone-



«Iñaki Alabak dirua dena ez dela esan duenean egia borobila bota du» Joxe Anjel Iribar, entrenatzailea

tako erabakia hartzeak gizon honen kalitatea erakutsi digu».

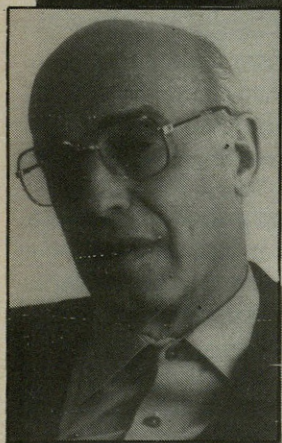
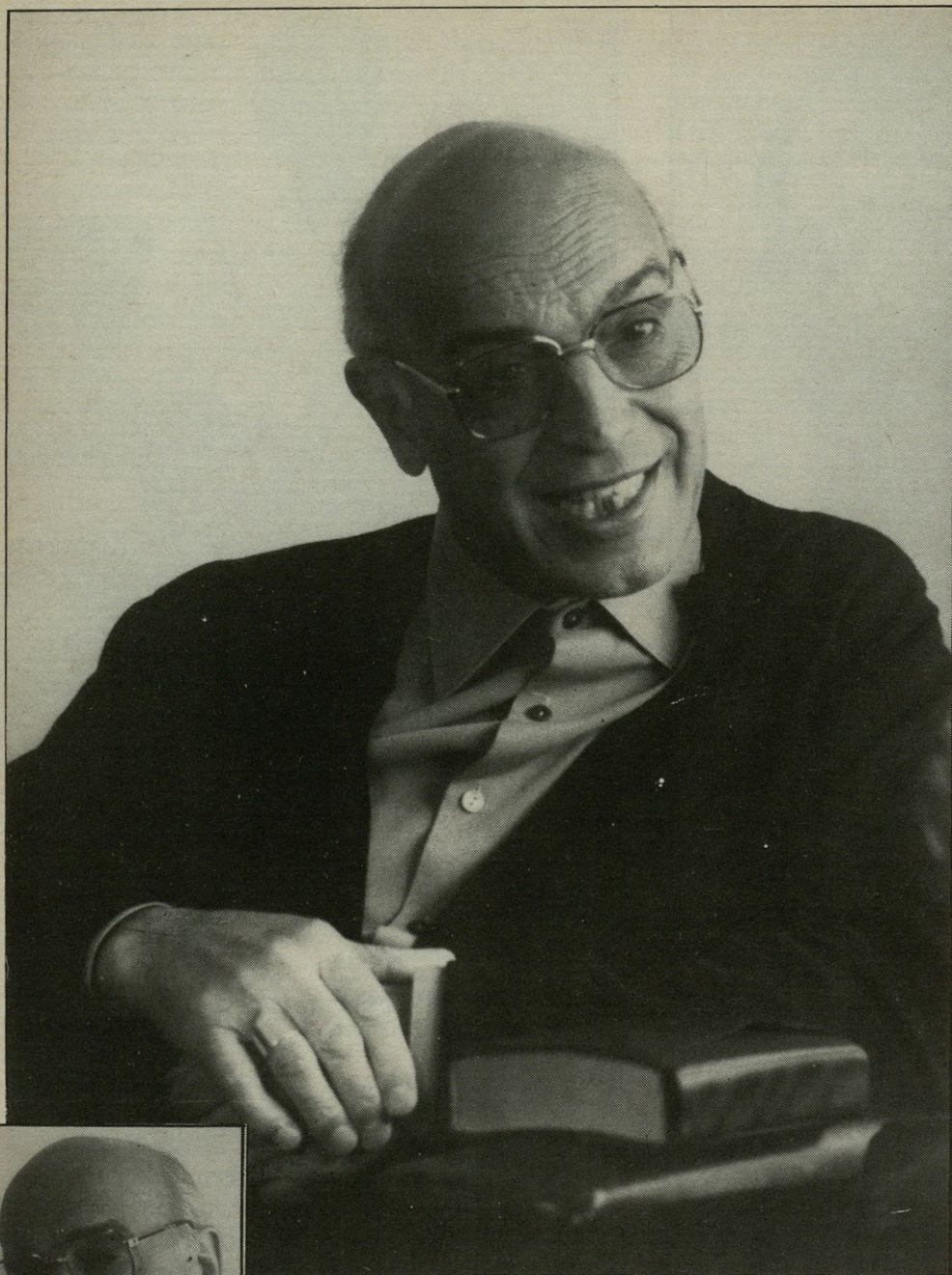
Joxe Anjel Iribar entrenatzaileari gazte honen erabakia oso interesantea iruditzen zaio. «Prentsari egin dizkion adierazpenak irakurri ondoren pertsona oso erreflesiboa dela argi eta garbi dago. Iñaki Alabak dirua dena ez dela esan duenean egia borobila bota du baina gaur egun egia borobila ere bada jokalar gehienak diruagatik bakarrik futboleant dabiltzala. Erabaki bonekin argi geratu da profesional gisa aritzeko afizioa izan behar dela lehenik, eta gero bestea etorriko dela. Tamalez, gehienetan diruak jokalaria irensten du baina oraingoan badirudi

ezetz».

Lezaman Athletic-eko gazteak entrenatzen dituen Iribarren erantzun hain gazte eta futbolaren maila guztiak ezagutu eta gero, goi mailara iritsi denean, mundu hau, futbol profesionalaren mundua, zer den ikusi du Alabak, «hau da, bizitza moeta bonek dakartzan presio eta abarrak, eta beste aukera egin duela iruditzen zait, aukera guztiz errespetagarria eta gainera, entrenatzailea izateagatik agian esan behar ez nukeena, erabaki oso interesantea».

Xabier XLekuona

B.Artola



NORTASUN AGIRIA

70 urte • «Sukia Beltza» ezizenez, izugarri bizkorra eta gogorra. Hamairu anai arreben artean bigarrena • Aitzolek, bere azken artikuluan, bere poesigintza berritzailea goraipatu zuen • Zaletasunak: Pelota, mendia, pianoa eta bere garaian herriko Otxotean kantatzea • Woiñjilarekin harreman bikainak ditu.

«Elizak botere

A paiz egin zeneko urrezko eztaiak ospatzera etorri berri da Anjel Sukia Goikoetxea Zaldibira. Jatorri apalekoa izanagatik, itzal handiko gizona, kardinala eta espainiar Gotzai Elkarteko Lehendakaria. Diplomazia erakutsiz, geure galderei aurre hartu die gehienetan, euskaltzale agertu duelarik bere burua. Igande goiza, eta mezetarako dei eginez ari dira kanpaiak...

oso kritiko izan behar du politiko eta ekonomikoekiko»

ELIZAREN baitan kargu guztiak ezagutu ditu Anjel Sukiak: 1955ean Gasteizko seminarioko erretore. Hamar urte beranduago Almeriako gotzai. 1967an Pablo VI.ak Vaticano-ko Kongregazioaren kontseilari izendatu zuen. Almeria, Málaga, Santiago eta Madrilera gotzai izan ondoren 1987an Espainiako Gotzai Elkarteko lehendakari orain bitartean. Bi urte lehenago Juan Pablo II.ak kardinale egin zuen.

ARGIA. Aspaldi batean saritua izan zinen ordinar batekin batera Lekeitioko VII. Euzko-Olerti Egunean. Geroztik, irakurri eta idatzi al duzu? Euskal kulturaren segimendurik egiten al duzu?

ANJEL SUKIA. Irakurri ohi dut eta gustora, gaurko sermoia kasu. Gertatzen da ez dudala denborarik. Segitu bai, irakurri ere bai, asko eta gustora gainera. Orain irakurtzen dudana Bernardo Atxaga da, bere liburu txiki horiek. «Bi letter...»

pozgarria da, horrek esan nahi du nola euskaldunek beste hizkuntzekin erdaldunek egin duten bera egin nahi duten. Gu ezin gintezke beste hizkuntza berrietatik bazter gera. Gure giroa eta izaera sartu behar dugu beste hizkuntzetan. «Obabakoak» ere letu nuen eta, hasieran kosta arren, harpatu ninduen. Harriturik utzi ninduen berriz «Don Quijote...»ren Berrondoren itzulpena izan zen; Tellicheak San Inazioaren bizitza idatzi eta beronek itzuli zuenerora.

ARGIA. Loiolakoaren urtean sarturik gaudenez, zer adierazten dizu Inazioaren irudiak?

A. SUKIA. Nire ustez, Inazioaren irudia bueltan dator Euskal Herrira. Urte batzu izan ditu atzeratu nahi zena hemendik, izan baltz bezala, ez nuke esango euskaldun txarra baina, ez euskaldun ona. Hori pasa da. Inazio gure Herrian eta kanpo zer izan den argi dago: Euskaldun bat kanporatu eta zer garen erakutsi

duena. Ez da nahikoa esatea «ni euskalduna naiz». Hemen egonarekin bakarrik ez da agertzen euskalduna euskaldun legez. Dagoen lekuan sartu eta egin behar du.

Ni lehenengoz apezpiku Almeriara joan nintzen. Punta batetik bestera: Matxitxakoko burutik Gata-kora eta Finisterrera handik. Almeriara joan nintzen euskaldunok oso benerratuak ginen. Iruditzen zitzairen euskal apezpiku bat ez zutela merezi. Egia da, txartel bat genuen joaten ginen lekuetara ondo sartzeko. Garenak bezala portatu behar dugu euskaldunok. Sartu beren giroan, gurea ahaztu gabe, gogoxo-eramanaz hau gainera.

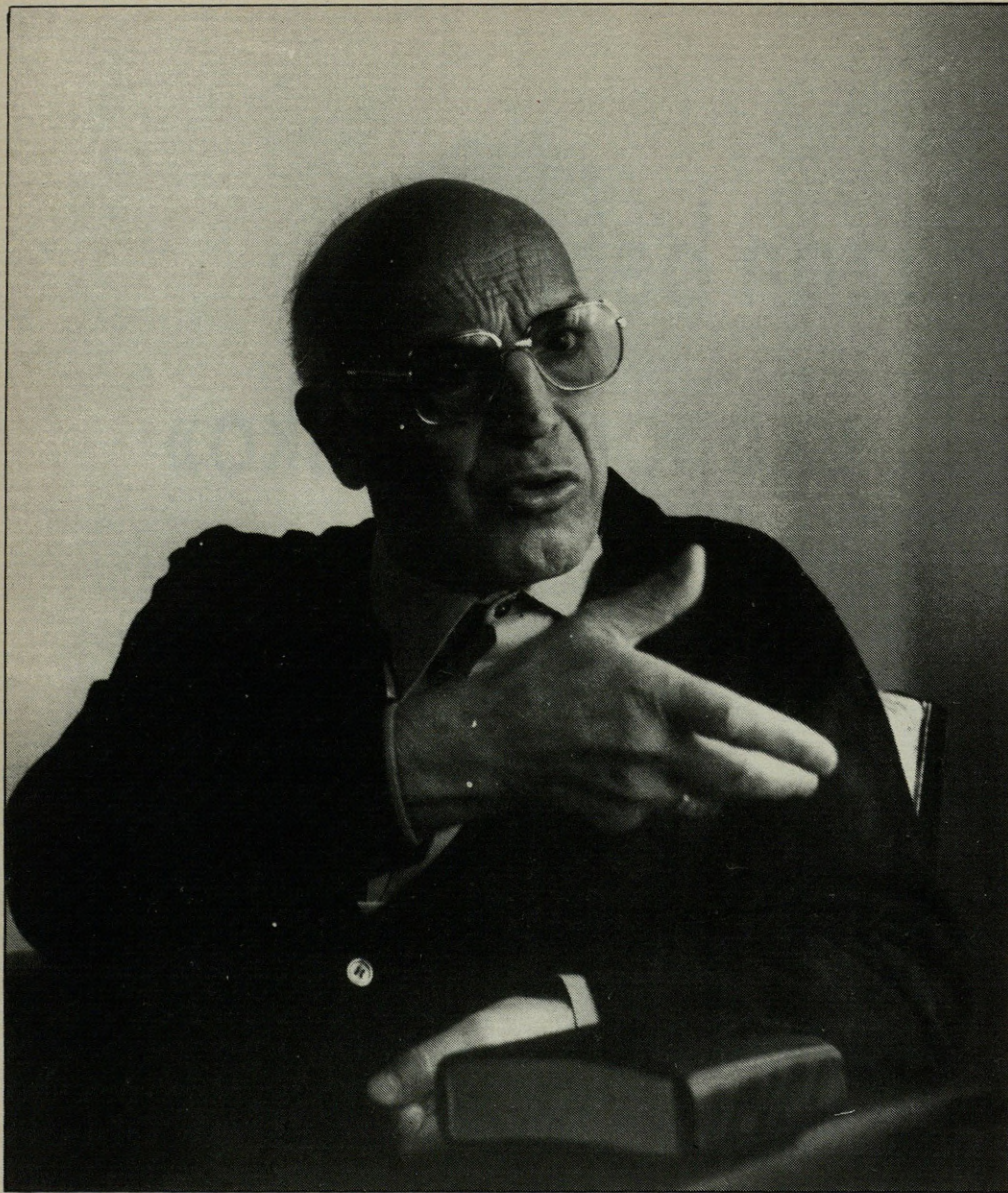
ARGIA. Haatik, zerorrek diozunez, azken urteotan badira aurpegi ilunak gure gizartean.

A. SUKIA. Mundu osoko gizarte guztietan ere. Gauza bat, oso inportantea dena, Eliza zabala da eta mundu osoan hedatua. Herriak

era berean geroz eta irekia-goak daude, gure Herrian suertatzen dena gertatzen da gainontzekoetan. Haiekin geroz eta komunikatua-go gaude, Jainkoari esker. Geure geuretasuna galdu gabe. Horregatik, hemengo zailtasun eta arazoak besteetakoak dira.

ARGIA. Baina dirauen komunikazio-ezak elika dezake geure arazoaren bazia. Demagun bortxakeria...

A. SUKIA. Nik egia esango dizut. Hemengo bortxakeria non ez dago gaur? Non ez ikusi orain? Colom-biatik nator eta uste dute bortxakeria hau Espainiakoa dela eta Espainian euskaldunena dela. Espainian ordea, izan dira idea eta biolentziazko mugimenduak. Halabaina, guk geurok hala dela uste dugu, konplexua dugu. Ez luke hala behar, ez da ona arazoa ongi konpontzekotan. Den horretan planteatu behar da arazoa, bere izaera unibertsalean.



1940an egin zen apaiz Gasteizen. Ordudandik elizaren konfidantza osoko pertsonaia izan da, azken hiru Aita Sainduen «bedeinkazioa» jaso duenlarik.

ARGIA. Elizarekin lotuz, euskal apaizgoa kritikatu izan da, kutsu bat duela eta.

A. SUKIA. Begira, eta Ameriketara joan den beste kleroa? Torres eta Perez ez dira euskal apaizak. Hori dena garbi eduki behar da, ez gure parte ahazteko, prolema ondo planteatzeko baizik, eta ditugun posibilitateak aztertzeke. Horrek zuzenduko du arazoa.

ARGIA. Beraz, euskal arazoa planteatzen hasi behar gara, hitz egin eta

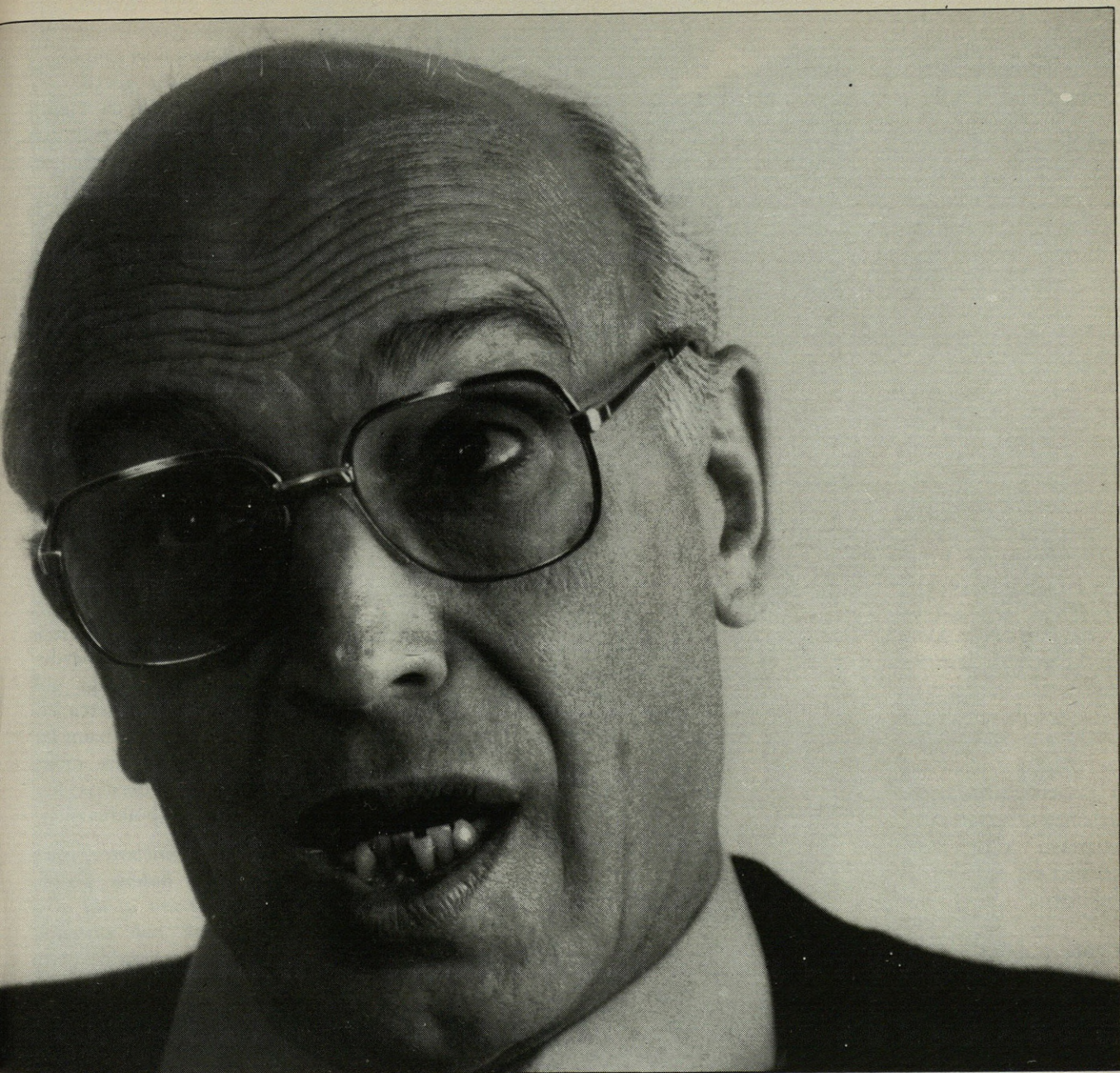
hitzarmen(...)

A. SUKIA. Batez ere hemengoak eta kanpokoak. Guk kanpokoari hau egiten diegu... Hemen diodan bera diot Madrilen ohiz. Piskanaka idea sartu egiten da. Hori egin behar dugu; egin ezean ez dugu konponduko etxea.

ARGIA. Gainontzean, nola dakusazu euskal gizartea?

A. SUKIA. Gizarte honek eraman-behar gogorrak jasau ditu. Lehenengo gerra;

gerraurrean apaizteko ikasten nembilen, II. Errepublikara garaian hain zuzen. Gu ez gara apaiztu Francoren garaian askok uste bezala; haren garaian gerrara joan eta gerora apaiztu gara. Gerraondorena ere zaila zen oso, industria zabaldu eta sendotu zen, ea zenbat lan eta zenbat diru egin zen! Denak jende ona ziren, kristau onak; haien etxeko eta ahaideak dabilta gaur dabilta bezala. Hori bera gertatu da Espainia eta



Europa osoan, gure ongi-egote horrek onak ekarri ditu baina baita ere txarrak. Ondoegi bizi ginen, diru asko, edukazioa. Gero etorri da zalantza, ekaitza eta ekaitz horretan geneukan guztia atzera utzi dugu: Etorriko da berriro.

ARGIA. *Krisi hori medio balore asko da kolokan. Erlijiotasuna ez bada ere, fede katolikoaren sinistunak...*

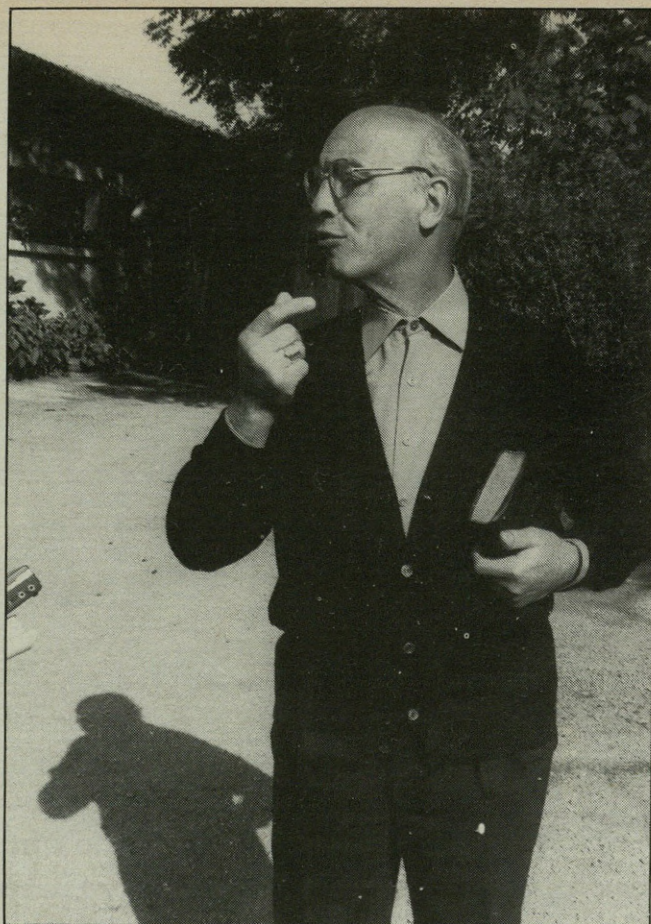
A. SUKIA. Barrutik dator erlijiotasuna. Ikusiko zenuen Maristen Fundazioak 88-89.etan serioski eginiko inkesta. Hor ikus daiteke Espainian erlijio-praktika bost puntu igo dela. Kolo kan da baina badator buelta. Aurrena, arazoak daude nean, beroiek blokeatu behar dira. Orain blokeaturik daude arazo erlijioso eta publikoak. Berez blokeaturik, arazoak ere berez sortu baitira, barrutik, kanpoan giro ona aurkitu eta hazi di-

ra, bazka izan dutelako. Barruak ere hasten zaizkigu ordea nora goaz, zer ari gara eta zer irabazi dugu eginarekin galdezka. Barrren-barrendik hasten gara, ez dut esango aldatzen, aldatzeaz ez dugu entzun ere egin nahi, baina ustekabea, barruko indarrarekin, jartzen gara bide onean.

ARGIA. *Elizan berrikuntzarik bada? Hor dugu «Teologia de la Libera-*

Bere urrezko ezteiak ospatzeko antolatutako bazkarian Txirritaren bertso zaharrak kantatu zituen bilduta zeuden guztien aurrean.

«Hemengo bortxakeria non ez dago gaur, non ez ditu sustraiak?».



ción» batetik eta «Comuniòn y Liberación» delakoak bestetik. (...)

A. SUKIA. Aditu. Prole-mak itxasgoraren gora-beherak gisara, beren garaian joan-etorrian daude. Aldiz-kakoak dira. Eliza berritzen doa, nahitaez, berritzen eta zahartzen halaber. Bietan, gizakia eta gizartea bezala. Ea zer ikusirik daukan zuek bizi duzuenak orain berrogeitahamar urte guk bizi genuenarekin. Gauza asko erori dira eta oraindik berrituko dena!

Denbora gutxitxo izendaturik eta, nahiz axaletik ez ibili, asmoan genuen galderetara iritsi ezin. Festara ba al gatozen galdezka dugu dugu elkarrizketatua. Abuztuak 19ko festa ikusgarria izango dela diosta On Anjelek. Lau dira apaiz herrikide omenduak. «Herriari sakonetik festa ematen zaionean, ez dakigu zenbat on egiten duen horrek. Festa festa da, baina sakona du ala ez du. Ez duena berehalaxe joango da. Sakontasun borren adierazpen eta hizkuntza denean festa, herri guztia sentitzen da berorren parte» diosku kardinaletan, elkarrizketa osoan zehar bezala irribarrez.

ARGIA. Dakidanetz, berrogeitahamar elizgizon eta lekaime zaldibitar zaretetik hortik zehar. Zer esan nahi du horrek?

A. SUKIA. Ez du ezer esan nahi. Euskal gizartearen lekuak eta lekuak, bokaziorik gabe gaude. Etorri badatozte. Hemen genituenan Amerika latinoan ez zen eta orain, berriz, alde-

rantzizkoa da.

ARGIA. Aldi berean gura igo eta bamaika erlijio ugaltu dira.

A. SUKIA. Egia esateko, sakonetik ez datorrenari ez diot fede handiegirik ematen nik, ez onerako, ez txarrerako. Oraindik ez daukate sakontasunik izaterik berriak baitira sekta horiek. Fundamentalismoa esaten zaio. Ikusten dute gizona erlijioa dela, barrutik datozkiola esaten dugun azken galderak, eta, nola gaur erlijioak azken galderak oraingo prolematara bideratzen dituen, iruditzen zaie horrekin berezitasuna galtzen dihoakiola erlijioari. Ez. Erlijioa barrutik etorri arren kanpoko gauzetarako da. Bestela, zertarako duzu? Ikusten dute horiek, Eliza kanpoko gauzetan dabilela. Baina ez. Aurrenekoa barrukoa da; hala eta

gutziz, gure espiritua edo kanpoko gauzak mugiarazten dituen hori kanpora ez badoa, indar gutxiko barruen adierazle da. Fundamentalismoak terminoak nahasten ditu. Sustraiak bakarrik ikusriten ditu eta ez da hori, sustraiak arbola eta fruituak eman behar ditu.

ARGIA. Aizu, erlijioa ere bada idea, jokatzeko da horrekin, indar handia du gainera. Sukia botere gehien duen euskalduna dela esan liteke?

A. SUKIA. Adibidez: San Inazio botererik ba al duen? Ez eta bai. Potere politikoa? Zer botere politiko dut nik?

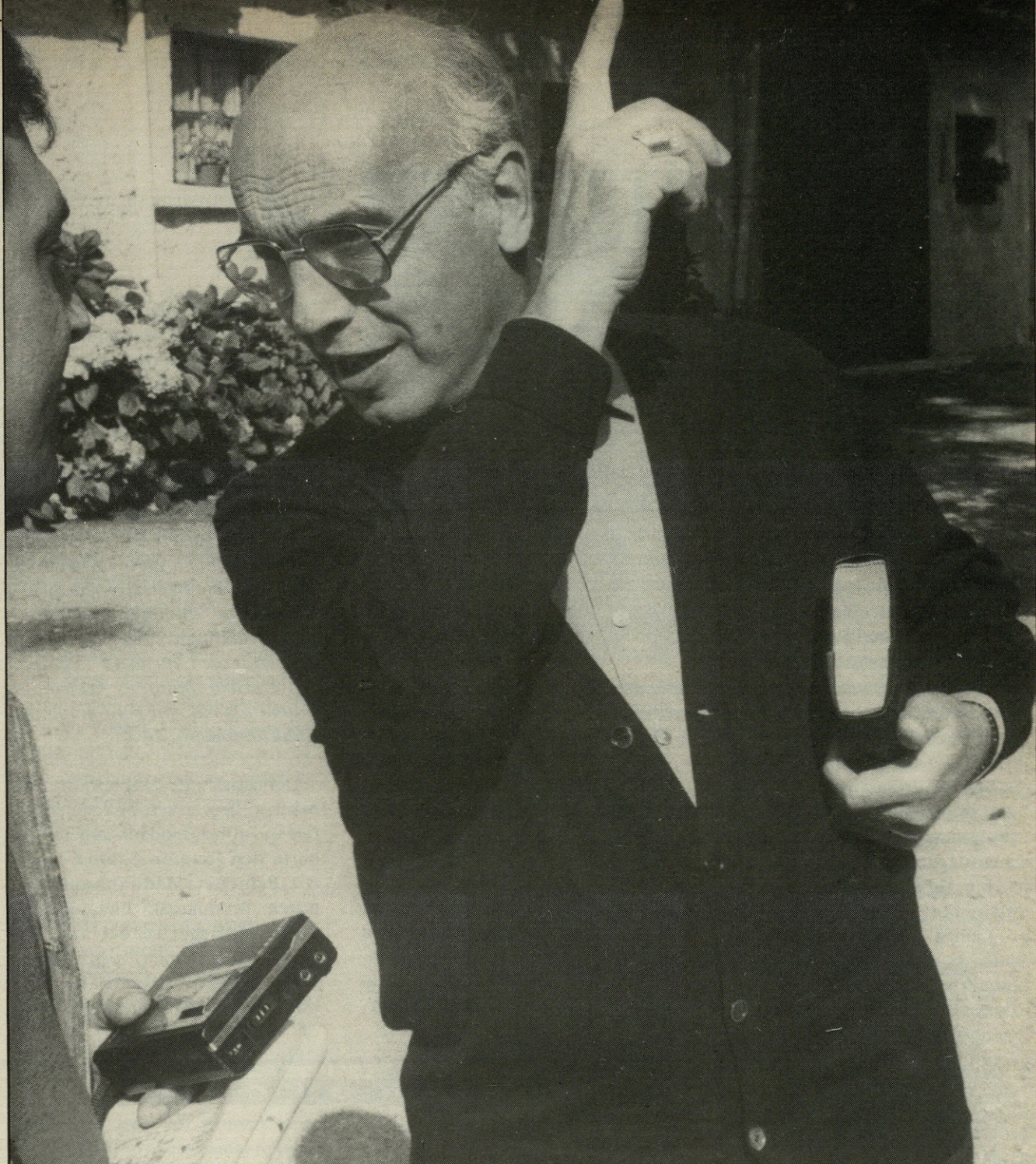
ARGIA. Ez?

A. SUKIA. Ezertxo ere ez. Egungo botere politikoa demokratikoa da, alderdie-tan dago. Hor dago guk ematen diegun boterea. Potere hori ez dugu, baina bai besteak: prestigioa, moral-a, botere desberdina. Inazio barruko boterea zuen.

ARGIA. Bidebatez, egun Estatuko botere politikoa hartzen al du aintzakotzak zuk ordezkatzeko boterea, hau da, katoliko gebiengoarena?

A. SUKIA. Zentzu horretan esango nuke botere terminoa ez baino indarra dela geurea. Ez dut uste behar hainbat hartzen zaigunik aintzakotzat. Hartuko zaio. Ez da ahaztu behar Eliza botere politiko eta ekonomikoekiko eta haiek gurekiko, elkarrekiko oso kritikogarela. Hala behar du gainera. Hori ez dago gaizki. Nik uste dut, oraintxe, Espainiako botere politikoak batez ere, Elizak dakarren indarrarekiko halako aurreritziak badituela. Ez denak baina askok bai. Hori pasatuko da, etorriko da, ez da presarik izan behar edozein

■ **Erlijioa barrutik etorri arren kanpoko gauzetarako da. Bestela, zertarako duzu? ●**



dela ere arazoaren tamaina: Ikusi gauzak nola doazen eta aurrera eraman. Prolema txikiak maiz hazten dira irtenbiderik ez ikusteagatik.

«Gauza guztiak, hemen esaten dena, heriotzak ez besterik dute aterakizunik. Bilatu eta atera behar da» ondorioztatzuz

amaitzen goaz bere jaiotetxea den Lizarraga baserriko iharduna, ez aurretik atarira irten, lekuko mutuen aurrean kokatu eta gaztaroan idatzi eta Aitzolek goraipatutako famosoazko olerki hura errezipitatzeaz utzi gabe horratio, gogotik zartadatxo zartadatxo batzu ematen dizkigun bitartean. Hona

olerkitxoaren mostra: Maite diat maite baserri bidea/amaren sabelera dijoan sugea/intxaur esne zur bi zerura begira/ erreka urdiñak agortzen ez dira/ belar, sagar, mendi, kimuak ortzira(...)

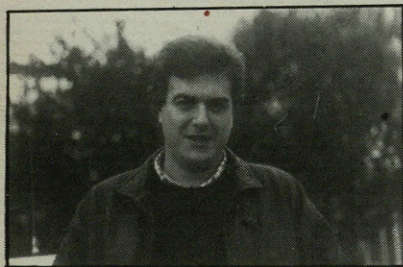
Jon Mikel Arano

J.J. Petrikorena

Espainian erlijio praktika bost puntu igo da azken urtean
Espainiako Gotzaien Elkarteko lehendakariaren datuen arabera.

PUNTUA

JARRITA

JON
SARASUA

HASIER ETXEBERRIARI

J. S. *Magazin motako programa berria prestatzen ari zarete ETBn orain datorkigun kurtsorako. Ezer berririk ba al dakar programa horrek Euskal Telebistaren eskaintzaren barruan?*

H. E. Lehenik esan nahi nuke oraindik nahiko berde dagoela proiektua. Taldea oraindik osatzeko dago guztiz. Proiektuaren hastapenetan gaude oraindik.

Programa magazin delako motakoa izango da. Bereztasun nagusi batekin: Musikak betetzen duen tarte umoreak beteko du gure programan. Alde batetik eresia izango da, umore ingeles heldua, eta bestetik bertan sortutakoa, begi ezkutua edo kamara ezkutua kasu, lehenbiziko aldiz egingo dena gurean.

Zer berririk ekarriko duen programa honek? Elkar hizketa programa normaldua izan nahi du, jendearen nahiak eta euskaldun izateko era erakutsiko duena baldarkerian erori gabe. Herri eta jende bezala gure herri hau normala dela erakutsi nahi dugu. Bestalde, orain bitartean nozitzen zen hutsune bat betetzera ere bagatoz.

Hauek denak asmoak dira oraingoz. Taldetxo bat osatu dugu, Marilu Primo, Pako Aristi, Edorta Jimenez, Felipe Juáristi eta nik, proiektuaren nondik norakoak zehazteko. Eta gero geroakoak.

Udan izarrak argiago

UDAN besteetan baino gehiago bihurtzen da kultura eskaparatea. Euskal Herrian turismoaren marketing berriaren barruan kokatzen dute orohar. Kapitalelako artistek uda baliatzen dute probintzietako birak egiteko, eta iparramerikarrek Europara etortzeko. **Mike Jagger** eta bere taldea izan ziren uda atarian, eta abuzturako gelditu ziren **Prince** eta **Madonna**. . Pentsak eta indar sozialek karinoz eta diskrezioz tratatu zituzten **Rollingak**, dilubio aurreko animalien hezurdurak museotan zaintzen diren kontu berdintsuaz. Ez da gauza bera izan beste biokin.

Michiganeko deabru ilehoriak bizten dituen sentimendu aitortezinak, ahal bezala disimulatzen dituzte kontrarioek. Disimulatu eta bestelako hitzez mozorrotu. Italiako apezpikuek esan zuten, «*pobrea eta be-*

rritasun musikalik gabekoa da». Dena dela, kontrarioak ez ditu elizgizonak bakarrik. Publizitate errazetik beti ihes dabilen **Javier Gurrutxagari**, itali-amerikarraren emanaldia «*alimaleko montaje publizitarioa*» iruditu zitzaion. Besterik ere deklaratu zuen: «*pena da neskatoak horretarako balio ez izatea; ez dauka abotsik eta bere mugimenduak arrunkeria dira*».

Donostiarra ez da uste horretako bakarra. Bere azken diskoan *salsaren* apostolua (modatik at beraz) bihurtu den **Joaquín Sabinaren** eritziz, **Prince** eta **Madonna** moda hutsaren produktoak dira, inolako aportaziorik egiten ez dutenak. Salaketa horiek kantari espainiarren ahotik entzutea barregarria da. Udan izarrek argi distiratiagoa dute, baina

T E R M I N O L O G I A

GURPIL ZOROA. Arrazonamenduko akatsa, zeinaren bidez bi gauza bata bestearen bidez argitu nabian, ezer argitu gabe gelditzen den.

O iloa eta arraultzearen tautologia berritu nahi izan du Iñaki Zarrakoak iragan abuztu sargoritsuan. Zein izan zen aurrenekoa, Egunkaria Sortzen ala Eusko Jaurlaritza? Aipamenez heldu zion hainbatek erronkari; erronkari eta gezurra: Zumalabek, Ugaldek, Arraizak... Zenbat eta gehiagotan erantzun, are ilunago arazoa; zenbat eta ilunago, are eta erantzun gehiago eman behar. Gezurrak esplikazioa dakar, eta esplikazioek jendea aspertu egiten dute. Proiektu bateratuak gero ez ezinezkoagoa dirudien honetan, beste gupil ez hain zoroa darabil jendeak: zein izango da aurrena...?

nonbait zeruan ez dago denentzat to-
kirik.

BETI bezala gehiegikerietan ari
naiz. Uda partean kultura erakusle-
hio hutsa eta probintzietako zirkui-
toa izatera mugatzen dela esan dut,
eta ez da egia. Donostiako Musika
Hamabostaldiaren barruan bi bitxi
izan dira, beste guztien gainetik aipa-
tzea merezi dutenak. Hamabostal-
diaren beraren enkarguz, **Ramon
Lazkanok** eta **Gotzon Aulestiak**
konposizio bana estreinatu dute.
Donostiar gazteak «Chant III» lan
abanguardista burutu du, klarinetea
solista bezala harturik. Ahots hutsez
kantatua izateko egin du Aulestiak
«Nhi», **Juan Mari Lekuonaren** poe-
ma antropologikoaz baliaturik. Te-
norea da Euskal Herriko kultur eki-
taldiak bertakoen lanaren zuzper-
tzaile izan daitezen. Eutsi beharreko
iniziatiba, beste alorretan ere.

UDAKO giro friboloagoaren mozo-
rroan banatu ditu **Eusko Jaurlari-
tzak** euskarazko aldizkariet zuzen-
dutako diru-laguntzak. **ARGIA**ri
aurreko urteetako kopuru bera ego-
kitu zaio: 10 milioi. Beste aldizkari
batzuri hitzarmen berezien bidea za-
baldu dieten bezala (diru kopuruak
handituz), badirudi geureak duela
hamar urte barru ere hamar milioiko
kopuru enblematiko eta sinbolikoa
izaten segituko duela. Ixtea lortu ez
zutenez, ostrazismora kondenatu
nahi bide gaituzte.

ARGIAn gauza asko aldatu dira
baina. Gobernari jeltzaleek lehen be-
zala ikusten jarraitzen badute ere. Es-
ker txarrekoak garela pentsa ez deza-
ten, gauzak haiei esker aldatu direla
esango dut. Gure aurrekontuaren
%17ra iristen ez den diru-laguntza
horrekin, autofinantziaziora bultza-
tu gaituzte betidanik eta ezinbes-



Christa eta besteak

Azkenaldian Christaren irribarrea
ohi baino enigmatikoagoa bilakatu
da. Bazkalordua baino apur bat
lehenago sartzen da ni egoten naizen
tabernara, eta bere mahaiean eseri
bezain pronto egunkaria zabaltzen
du, zerbitzariak ekarriko dion ardo
goxoa dastatzen hasi orduko
irakurtzen hasiz. Oportunista
erridikulutzat erabili dute bere
kolegek Wolf anderea, duela hamar
urte idatzitako liburua orain argitara
emateagatik — liburuan poliziarekin
izandako arazoak kontatzen ditu —.

— **Alemaniar Errepublika Demokratikoa** zenaren agintarien faboreak jaso
dituela eta, orain berak ere errepresioa jasan zuela salatzeagatik — berandu
salatzeagatik — sekulakoak esaten dizkio bere kolega batek zabalik duen
mikatza dagoelaz kexu.

Atzo **Düsseldorf-en** izan zen txango bat egiten Wolf anderea, turkiar jendez
gainezka dagoen auzotik itzuli bat egin zuen, kale bazterrean etzanik zegoen
langabetu zarpail batekin mintzatu zen, eta gainean daraman koadernotxoan
ohar batzu hartu zituen. Plaza batean zeuden gazte punki batzurekin
mintzatzen saiatu zen, baina zeharka bagiratu zioten eta bertatik alde egin
zuten gazteok. Andere bat topatu zuen telefono kabina batean negarrez, eta
luze mintzatu ziren...

Wolf andereak egunkaria apartatu du, eta segidan hasi da **Alemaniar
Errepublika Federaleko** agintarien aurkako liburu gordin bat idazten, ikusi
dituen injustiziak narratuz, badaezpada ere.

Atetik txakurrak sartu dira eta berarekin eraman dute Christa. Turkiar
lagunik naduen galdegin diote, **Düsseldorfeko** plazan ikusitako gazteak nortzu
diren galdegin diote, eta kabinako emakumea zertaz ezagutzen duen itaundu.
Gainean zeramatzan orriak fotokopiatu ondoren libre utzi dute Christa Wolf
idazlea.

MIKEL ANTZA

tean. Bultzada eskergarria, euskal
prentsaren barruko entpresarik
autofinantziatuena izatera iritsi bait
da **ARGIA**. Haien eslogana zintzo
betetzen ari gara: instituzioen eragi-
nez entpresa pribatua sustatu.

Baina bada besterik. Gauza guz-

tiak ez dira aldatu. Hobe bizi nahi ge-
nuke, eta diru apur gehiagorekin,
hobexeago biziko ginateke dudarik
gabe.

Josu Landa

Txomin Izko, Nafarroako Ikastoletako Lehendakaria,
eta Juan Luis Larraza, idazkaria, Akordioari buruz

«Etorkizunari begira irtenbiderik gabeko ikastolak ziren itxitakoak»

San Fermin bezperatan Nafarroako Ikastolen Elkarateak eta Gobernuak bederatzi ikastola txiki sare publikoan integratzeko akordioa sinatu zuten. Akordioaren nondik norakoak, ikastola txiki hauen errealitatea zein zen, eta aurrera begira landuko den estrategia aztertzeko Txomin Izko eta Juan Luis Larraza izan ditugu gurekin.

«Aipagarria da akordioan sartu diren ikastola guztietan gurasoak izan direla irtenbide bat eskatu dutenak, jarraipen bat eskatzen zutelako heuren haurrentzat. Bi edo hiru hiru urterekin euskartzaren genituen haurrak erdaldunduak bukatzen zutelako lau eta bost urterekin. Urte guzti hauetan ez da posible izan bitzarmen hau zehaztea, beti eskatu izan bait zaigu zerrendan bi edo hiru ikastola handiak egon behar zutela; erabaki globala eskatzen

zuen Gobernuak, zerrenda itxiak. Erantzuna ezezkoa izan da. Une honetan, ez dakigu zergatik, nafar Gobernuaren jarrera aldatu egin da eta posible izan da Otxagabia, Espinal, Burgete, Lekunberri, Irurtzun, Jaunsaras, Doneztebe eta Goizuetako ikastolak sare publikoan sartzea».

ARGIA. Akordioa zehazten has gaitezke.

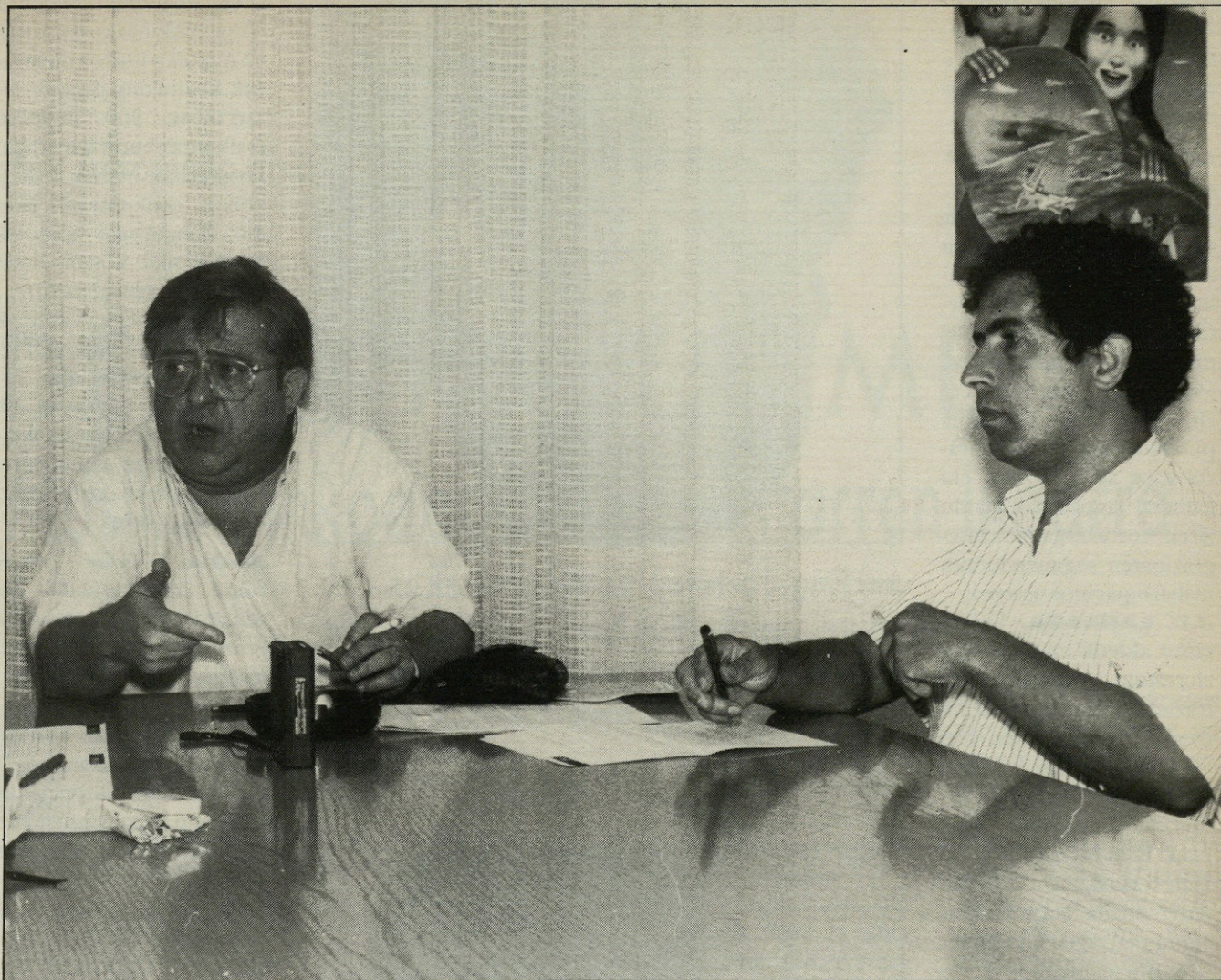
JUAN LUIS LARRAZA. Ez da azken lau egunetan izenpetu den zer bait.

85-86 ikasturtean hasi ginen nafar Gobernuarekin elkar hizketatzen ikastola mota konkretu honi irtenbidea bilatu nahirik. Hain zuzen, herri txikietan kokatzen diren ikastola zenbait etorkizunari begira inolako irtenbiderik gabe aurkitzen ziren eta aurkitu izan dira urtetan. Alde batetik herri txiki-txikiak direlako; bestetik, ikastola hauek haurtzaindegi kutsua dutelako eta oso zaila izan delako hogeituroko funtzionamenduan beste tratamendu bat ematea baita gurasoen aurrean ere. Gurasoei jarraipen bat planteatu izan zaien bai eskolaurreko mailetan, bai heziketa orokorrekoetan, ukatu egin dira, esanez ez dutela inongo jarraipenik nahi euskaraz, haurtzaindegi bat nahi dutela. Herri txiki hauetan bestalde ez dago haurrik, ez ikastolarentzat ez eskolarentzat ere. Eskola bera dago zalan-tzan herri hauetan.

Bestalde, zerrenda honetan egon daitezkeen ikastola batzuk historikoki bere momentua galdu egin zuten. Ez genuen jakin garaia izan zuten momentuan irtenbide bat eta jarraipen bat ematen, baldintzak egokiak ez zirelako eta garai hartan zeuden korrante ideologikoak gainditzea ezinezkoa egin zelako. Irurtzungo ikastola kasu.

ARGIA. Konfederazioak urtarrileko asanbladan erabaki estrategikoa hartzen du Nafarroan ikastola bat bera ere ez ixteko, daudenak indartzeko eta ahal den neurrian berriak irekitzeko. Hartu duzuen neurri hau ez al doa urtarrileko erabakien aurka?

TXOMIN IZKO. Literalki hartuz gero bai. Baina kontuz! Gurasoak izan bait dira integrazioaren bidea eskatu dutenak. Ez ditugu ikastolak itxi, genituen arazoak konpondu baino. Eta hor segitzen dute besteek lehen



bezain estu eta larri. Hauekin daukagu apostua.

Honezaz gain, ARGIA egin zenuten azken erreportaiaren akordioaren berririk ez zutela Konfederazioan aipatzen zenuten, eta argi utzi behar da akordioa sinatu aurretik negoziatzen berri momenturo jakin izan dutela egin izan ditugun ohizko bileretan, nahiz eta oraindik akordioa eskuratu ez duten, ahaztu zaigulako ematea besterik gabe.

ARGIA. *Komunitate Autonomoan Konfederazioak Eskola Publikoarekiko konfluentziaren aurka azaldu da. Nafarroan*

ze estrategia planteatzen da?

TXOMIN IZKO. Araban fusioak egin ziren bere garaian, Guipuzkoan berdin, eta Nafarroan orain egin

da. Ez bait dago beste irtenbiderik! Otxagabian kasu, euskaldun gisa hasten gara umeak egiten edo bestela jai dugu!

J.L. LARRAZA. Gauza horrela da. Hogeitaz urtetan ikastola hauek ez dutela euskaldun bat ere lortu kontutan hartzen badugu ez al da ordua estrategia aldatzeko? Haurrik ez dagoen herri batean oso zaila denez herritarrek iniziati-

bak bere gain hartzea administrazioari erantsi behar zaio erantzunkizuna.

ARGIA. *Akordio honek ez du suposatzen beraz estrategia aldatzeko.*

J.L. LARRAZA. Guk garbi daukagu Nafarroako gobernuak euskarari ez diola erantzungo ez badago presio talderik. Baldintzak aldatuko ez direnez gure presio lana beharrezkoa dela uste dugu, eta aurrerantzean ikastola gisa apostu egiteko asmoa daukagu beste alternatibarik ez dugulako ikusten. Ez dugu ikusten Nafarroan konfluentzia posible denik. Izan ere, konfluentzia hori

Nafarroako Ikastolen Elkarteak iraila kezkarri ikusten du, nahiz eta espero duen subentzioei buruzko PSOE-UPNren ituna atzera botatzea.

globalki ematen denean ziur gaude euskarak Nafarroako irakaskuntzan bere egunak kontatuak izango dituela.

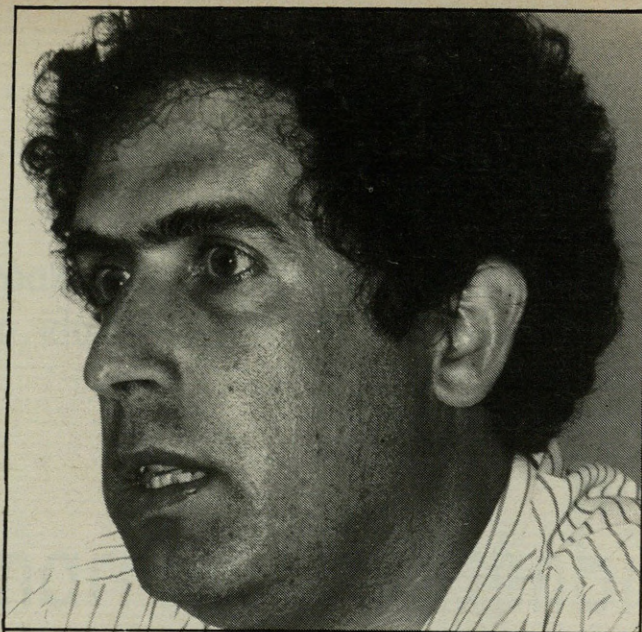
ARGIA. *Ze kontrapartida lortu duzue?*

TXOMIN IZKO. Batipat euskara ziurtatzera jo dugu konfluentzia egin den eskolatan. Eta lanpostuak ziurtatzera. Orain bitartean itxi diren ikastoletan (Gares, Mendigorria, Jaurrieta eta Hiruerri) haurrak eskola publikora joan eta euskararik gabe aurkitu ziren eta gainera lanpostuak galdu ziren. Lortu da gainera integrazioaren segimendurako mahai bipartittoa osatzea.

J.L. LARRAZA. Euskararen aldetik ez dago ezer ziurtatuta. Nafar administrazioarekin D ereduaz hitzegiten dugun arren beti ez daukagu honi buruzko ikerketarik, buruturik behintzat, abendura bitartean. Bien bitartean ez dakigu irakaskuntza elebidunaren maila ikastolatakoa baino txarragoa edo hobea den. Horretan gaude.

ARGIA. *Zein egoeratan geratzen aurrera begira egun ikastola ez legalak diren?* Plangintzarik osatu al duzue?

J.L. LARRAZA. PSOE eta UPNk aurtengo aurrekontuak onartu zituztenean legalizatu gabe dauden ikastoletako gelak diru laguntzarik ez dutela kobratuko erabaki zuten. Honen aurrean legalizazio espediente guztiak aurkeztu ditugu nahiz kontutan izan kasu askotan ez dugula baldintzarik 75 urteko legeak dioena betetzeko. Espero dugu hala ere Eusko Gobernuak egin zuen bezala nafar Gobernua ere egungo errealitatera egokitzea, eta PSOE eta UPNren akordioa zentzu gabe uztea.



— Hogei urtetan ikastola hauek ez dutela euskaldun bat ere lortu kontutan hartzen badugu, ez al da ordua estrategia aldatzeko? ●

● JUAN LUIS LARRAZA



— Gurasoak izan dira integrazioaren bidea eskatu dutenak. Ez ditugu ikastolak itxi, genituen arazoak konpondu baino? ●

● TXOMIN IZKO

Une honetan nahiz eta egoera oso larria dela jabetzen garen, bestalde, Nafarroako ikastolek inoiz bizi izan duten egoera egokiena

bizi dute. Egun ikastola asko dira inbertsio garrantzitsuak egiten ari direnak, eraikuntza eta berrikuntza lanak ikasturte hasiera ho-

netan amaituko dituztenak (Etxarri Aranazko ikastolak 52 milioiko kostoa duen lanak amaitu ditu jadanik. Lizarrakoak 300 milioiko eraikuntza burutzen ari da. Lesakakoak berriz, 40 milioiko eraikuntzari ekin dio. Zangotzako ikastolak 90 milioiko kostoa duen eraikuntza amaitzen du).

Geroari begira asmoak darraikite, eta Ikastolen Elkartearen helburu dira, Tuter, Biana, Sartaguda eta Iruñeako Paz Ziganda ikastolek dituzten azpiegiturei aurre egiteko nahitaezko beharrak sortzea.

ARGIA. *Nafar gobernuak euskararekiko eta ikastolekiko aurkeztu izan duen jarrera ez euskaltzalea aldatu dela esan al daiteke?*

J.L. LARRAZA. Ez. Ezin da ahaztu erabaki ahalmena eta erabakior diren gaien inguruan (legalizazioak, diru laguntzak...) neurriak politikoei hartzen dituztela eta Nafarroan ez abertzale, ezta euskaltzale ez diren Alderdiek Gobernuan izateaz gain, euskara eta euskal kutsua duen guztia bizi ki gorrotatzen dutenak direla, egun demokrazia zentzua medio heuren jarrera itxuratu badute zerbait ere.

Beraz akordioak ez du esan nahi nafar gobernuari jarrera aldaketarik izan duela eskaintzen diogunik. Argi daukagu lehengo gobernu berbera daukagula, lehengo jarrera bera duela euskararekiko, jarrera ez dela aldatu.

Gauzak honela Iraila erabakiorra izango da Nafarroako ikastolentzat, mehatxua hor dagoelako, eta horrek esan nahi du ziur asko era guztietako neurriak hartu beharko ditugula.

J.J. Petrikorena

Hiru Aeroplano diskoa plazaratu berria du

DELIRIUM TREMENS

Musika trinkoagoa eta bi kitararren indarra

Gales, London eta Italian zehar kontzertuak eskeini ondoren hasi ziren produkzio berria lantzen. Sei hilabetere buruan, hona hemen etekina: «Hiru Aeroplano» Lp-a kalean eta negurako itxaropena handiak haien baitan.

URTEBETE bada da-
goeneko Delirium-ek hain
ezaguna egin den diskoa

«Ikusi eta ikasi» kaleratu
zuela. Harrez gero hainbat
kontzertu eta bira eskeini

du bai bertan eta bai Euskal Herriko mugetatik haruntz ere. Londres, Gales eta Italian ibili dira eurek sortzen duten musika ezagutarazten, beste bazterretako musikaren berri ikasten.

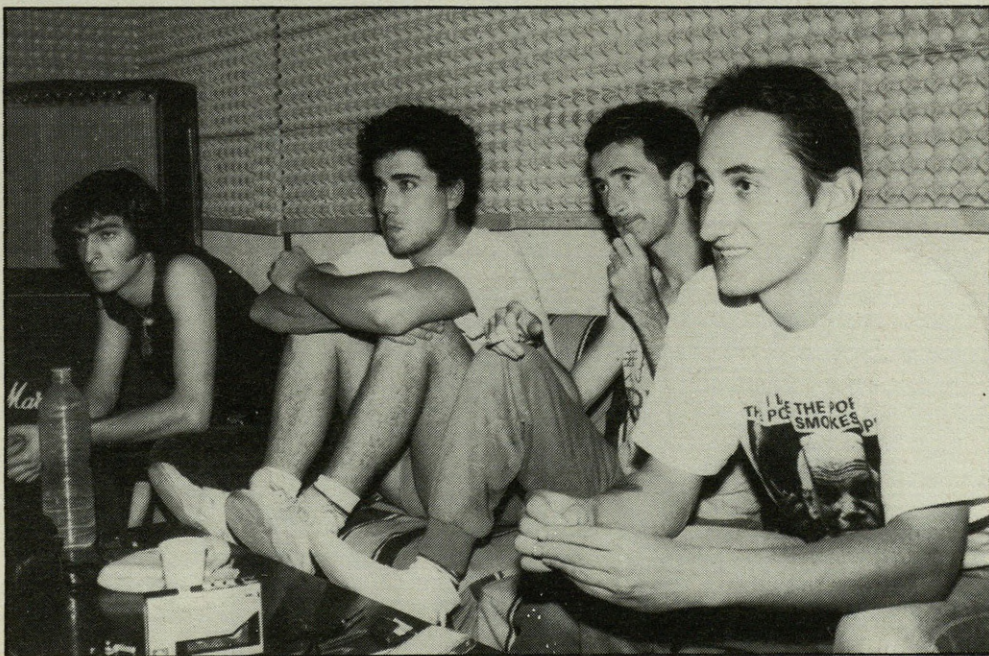
Iazko planetan sartu nahi izan zuten abesti herrikoi bat aukeratu du laukoteak disko berri honen izenburu gisa, *Hiru Aeroplano*, alegia. «Ezin genuen balako

kanta bat, gure linearekin bat ez badator ere, plastikoan grabatu gabe utzi. Ikusi eta Ikasi-n espazio arazoa zela eta diskotik kanpo utzi bebar izan genuen, baina ez genuen alde batera abaztuta laga nahi». Kanta honek duen ixtoriotxoari konponketa bitxi pare bat egin da sortu da B aldearen bukaeran agertzen den horixe.

Jende ugari laguntzeko prest

Bada elepe honetan laukoteaz gain zerikusia izan duen artistarik. Javi Beris-

Uda diskoak plazaratzeko sasoirik egokiena ez izanik ere, irailera arte ez itxoitearen aldeko apostua egin du Delirium Tremens-ek.





Heavy-ari entzuteko astuna baderizkiote ere, oso dibertigarri egiten zaie ACDCren musika, «Walk all over you»ren «Ametsetan» bertsioa zuzenean jotzea.

tainek egin die azaleko ilustrazioa. Txatarrerria batetan aurkitutako suhiltzaileen kamioi baten barruan egin zien Juan Amilibiak argazkia laukoteari, eta diskoak barruan daraman koadernotxoan agertzen diren imajinak ere beronenak dira. Javi Muguruzak ere akordeoia joaz parte hartu

Apirilerako grabatua zuten oso-osorik. Ez zitzairen, hala ere, hainbat arazo eta disketxeen arteko tira-birak zirela medio, nahi bezain borobil gertatu hiru hilabeteetan burututako lana merkatuan zabaltzea. «Nazka-nazka eginda geunden zain egoteaz. Garai txarra ez da erabat okerra suertatzen batzutan. Ezagutzen gaituenak, gu entzuteko irrikia duenak, diskoa kalean ikusirik erosiko du. Abuztuan lana argitatu duen talde bakarra izan da geurea. Bai Tijuana in Blue-k, bai Jota Kiek, eta baita Cherokee diskoa bera ere irailean irtengo bait dira» Andoniren hitzetan. «Ez dugu eraso gogorrik egingo baina piskanaka jendearengana beltzea lortuko dugu» dio Iñigok.

Iñigo Muguruzaren etorrera

Iñigo etorri arte hiru tipo txoro ginen. Txufok eta

biok, doinu berriren bat bururatuz gero, bagenuen eztabaidan egun osoa eztabaidan emateko aitzakia, nork bere gustoak bait ditu abestien nabardura eta konponketak asmatzerakoan. Orain hiru beharrean lau gara, zein baino zein egoskorragoa, gure arteko borrokak eta tira-birak, beraz, are gehiago banditu dira» dio Andonik itxura biziki serioan Iñigo, Txufo eta Patxik, bata besteari begira, parrari ezin eutsi diotela. Harpa jotzeak alde batera utzita, bi kitarren indarrak hain gustokoak dituzten ACDCren bertsioak egiteko aukera eskeini die, Ametsetan kantan ikusi ahal izan denez. Ez zaie, egia esan, aspaldian gehiegi entzuten ez bazen ere, Sex Pistolsen antza zutelako famatik urruntzeko. «Ez diogu musika mota horri uko egiten» azaltzen du Andonik «baina ez dago gaiki jendeari ziria botatzearen orain ACDCren musika jotzea».

Ez da, ordea, gustoko talde bakarra ACDC. Badiztuzte, nork bere zaletasunetik kanpo, denen gustoko taldeak eta estiloak: «Heavy-a entzuteko astun xamarra bada ere, jotzeko oso dibertigarria da. Dantzatzeko, berriz, Acid-a, eta bai dantzatzeko eta bai entzuteko Ruben Blades eta Salsa». Bertako taldeen artean M-ak eta Bap dituzte gogokoen.

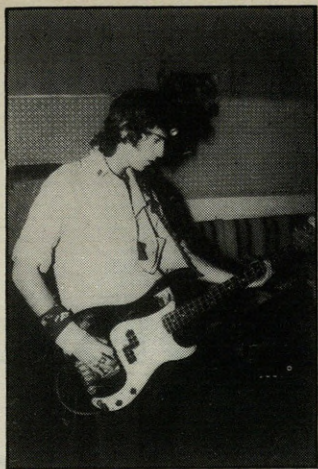
Kantarik kanta

Langileen etsipenak kontatzen dituen kanta Kurrela baten aitormena, pertsonen bizitzari buruzko asmoak komentatzen dituen Batzuk, parrandaren ajea eta poltsikoa hutsik gera-

«Ez dugu eraso gogorrik egingo baina piskanaka jendearengana beltzea lortuko dugu» ●

du Hiru Aeroplanon. Zubiarrango abesbatzak ere hiruzpalau kantatan egin ditu koroak: Hiru Aeroplano, Ametsetan eta Osaba Samen.

Disko berrien sasoirik aproposena abuztua ez dela jakinik ere, Delirium Tremensek diskoa plazaratzearen alde egin du apostu.



Patxik Delirium Tremens-en baxua jotzeaz gain Eibarko taberna batean egiten du lan asteburutan.



Zuzenean gustora jo daitezkeen doinutan jartzen dituzte indarrak eta gogoak Patxik, Txufok, Iñigok eta Andonik

tzearena azaltzen dituen *Galduta nabil...* Makina

bat gaitan oinarritutako letrak aurki genitzake Elepe honetan. Bada naturaren hondamenari buruzkorik ere. «Ez dugu gure burua ekologizatatzat» komenta-

HIRU AEROPLANO

Hiru aeroplano pasatuta/ bat itsasora jausi/ ekarri, Angelitak ekarri/

Angelitak fondua emanda utzi.

Ondarrua ta Debatik atera da jendia/ pasiatzera goazen Mutriku aldera/ goazen Mutriku aldera/ goazen Mutriku aldera/ Han dauan aeroplanoa ikustera.

Juana Pipaxen etxian/ egin dute afaria/ Aingiria bete kasuelaria/ bete kasuelaria/ kalamax zorrotz ibili kutxaria.

Potruak daukatela fritos/ fritos daukatela potruak/ entzuten/ Delirium Tremens kantatzen/ Delirium Tremens kantatzen/ abal duen guztiari/ adarra jotzen.

● «Potruak daukatela fritos». — Mutrikuko tabernari bati adarra jotzeko ohitura du Andonik. Fritoak eskeintzen ez dituztela jakinda ere Delirium Tremens-eko abeslariak bertara joaten den gehienetan eskatu egiten bait ditu: «Frito batzuk atera, bi!». Tabernaria ez du sekula batere harritzen gizon honek harpa jotzeko duen erraztasunak. Lanak erabat kiskalita zuen batean, ordea, Andonin ahotan hori entzutean halaxe erantzun omen zion: «Fritos esan duk? Potruak ditut nik fritos!». Anekdotak txiki hauxe izan da kanta mutrikuar herrikoari erantsi dioten istorio pertsonala.



Entsaiatzeko arazo handiak izan ditu Delirium Tremensek orain arte.

tzen digute Iñigo, Andoni eta Txufok, «kanta bat baino ez da. Nabiko bip-pi-a baina, tira! Mundua lur jota geratzen ari da eta hemen jendea ondo bizi den artean itsu balego bezala dabil. Hauxe bera komentatu nahi izan dugu kanta honetan». *I have no money-dirurik ez ere Delirium Tremens-i egokitzten omen zaio erabat: «Azken urtetik bonuntz ari gara justuan bizitzeko lain irabazten, baina udan, jotzeaz gain, aparteko lan batzu egin behar izaten ditugu sos batzuk atera abal izateko. Lagunen tabernetan aritzen gara kamarero gisa» dio baterijoleak zorrotz, «Pozik bala ere, zerikusi handia bait du ofizio honek musikarekin» eransten dio Patxik.*

Mutrikuko giroa

Ez dira Delirium Tremens-eko partaide izatearekin konformatzen nonbait. Talde paraleloak sortzeko asmoa izan ohi dute sarri Andonik esaten ziguenez. «Neri beste talde batekin jotzea gustatuko litzaidake, baina bakarrean, Txufok beti izan ditu berrogeita hamar bat talde beti. Gizon hau beti haruntza eta bonuntza».

Euskal Herriko musika giroari buruz nabiko baidakor agertu zaigu lauokotea. 85-86ko garai arrakastatsu eta emankor hori ezin izango zela mantendu zioen jendeak baina, Delirium-ekoen ustez «egoera normaldu egin da azken finean. Era askotako joerak aurki ditzakegu orain».

Laukote honi dagokio-

— «Oso argi dugun bakarra zera da, ez gaitzekela pasteleroak izan» ●

nez, ez dute etiketatzeko moduko musika egin nahi izan, «Ez gara Euskal Herriko musikaren esparruan txoko finko baten bila joan. Oso argi dugun bakarra zera da, ez gaitzekela «pasteleroak» izan. Lauron gustokoa dena egiten dugu soilik, erreflexio handiegirik gabe. Sortu berria, gogokoa badugu, imajina hausten ez digun bitartean, aurrera doa».

Delirium Tremens-ek zuzenean jo daitezkeen doinutan jartzen ditu batez ere indarrak eta gogoak.

Garbiñe Ubeda

Erein-en eskutik «Larrosak, noizean behin» poema liburua kaleratu berri du

Gerardo Markuleta: «Paperen aurrean azpian dagoena bakardadea dela kon

Irakasle ofizioz, literatura lanak kaleratzen dihardu han hemenka. Urte askotako poema bilduma argitaratzeko okasioa iritsi zaio oraingoan, bere bizitzaren eguneroko kontuak bilduz osatu duena, era kolokial batean, gustoko ez dituen sinboloen mundutik aldegin nahian edo.

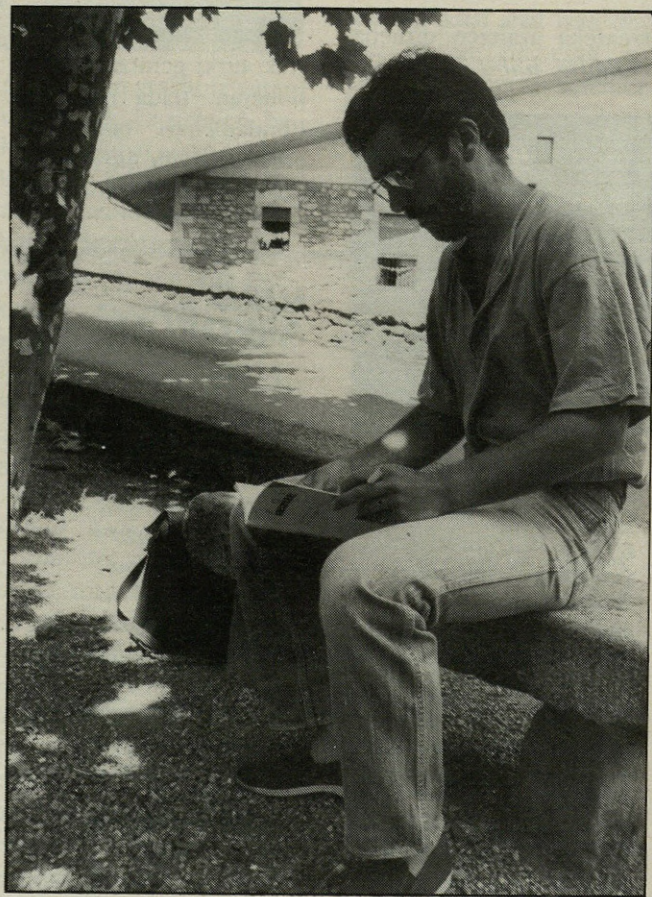
«Bakarkako lana da bizitza(...) Baina, inoiz edo behin, binaka jartzen gara argazkiarendako» es-traineko poesia honek laburbiltzen du Gerardo Markuletak liburuan zehar barreiatzen duen mezua: «Benetan paperen aurrean jartzen zarenean, edo iragana apur bat moldatzen eta egituratzen hasten zarenean, konturatzen zara benetan azpian dagoena bakardadea dela, eta norberak jo behar duela bizitzaren kontra edo alde».

Intimismoa eta malenkonia

Bakardadea oinarritzko elementutzat hartuta beraz,

bost atalez osatua dago antologia moduko liburu hau. Lehengoa, «Denboraren Manerak», non egunerokotasunaren irakurketaz ari den. Bigarrenean, «Larrosak, noizean behin», maitasuna eta edertasunaren arintasunaz erreflexioa egiten du: «Apur bat depresibo zaudenean pentsatzen duzu gizona gizon biburtu zela bere burua biltzeko gai zela konturatu zenean. Oraingo bizimodua borren kontra jotzeko aitzakiak eta arrazoiak bilatzea eta eraikitzea litzateke. Eta arrazoi funtsezkoenak maitasuna eta edertasuna lirateke, igoal gezurrezko arrazoiak direnak». Ironiarik somatu daiteke poemotan.

Hirugarren atalak, «Eguneroko Itaunak» deituri-



koak, idazteari buruzko kezak biltzen ditu alde batetik: «Horrelako bizitza batean poema liburuak idazten ibiltzeak zentzurik baduen edo ez duen.

Gerardo Markuletak ospatze poesia gorroto duela eta bizitza kantatzeari ez diola zentzurik aurkitzen aldarrikatzen du.

artzen zarenean uratzen zara»

Zentzu gehiegirik ez duela pentsatzen ibiltzea, baina geratzen zaigun bakarra aurrera egitea dela... «Nork du bere lanez hitzek baino segurtasun urriagorik?» itaungo digu bestetik, hizkuntzari buruz agertzen dugun axolagabekeria salatuz. «Oso gutxi pentsatzen dugu gure hizkuntzaz, benetan daukan garrantziaz».

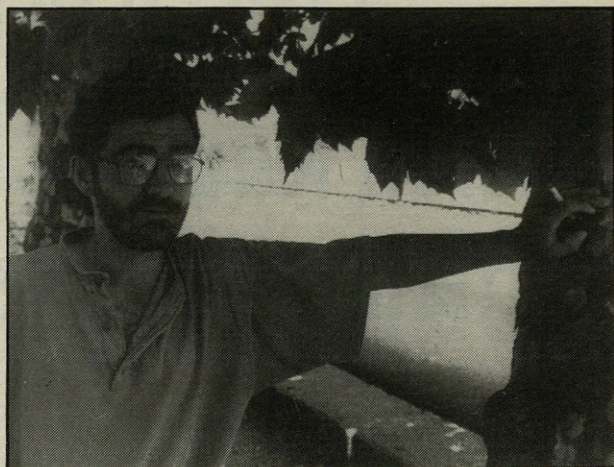
Laugarrena, «Hiri Postalak», prosa poetikoa dugu, non historiak sugeritzen diren, «hizkuntza gertatzen delarik akaso esaten dena baino inportanteago». Malenkonia nagusi agertzen da, eta bakardadea aldarrikatzen du beste behin «Poteolari Bakartiaren Gorazarrea»n. «Nere guraoen herria den Oñatin adibidez, ezin duzu bakarrik ibili tabernan txurru-tan, eta borren defentsa egin nahi dut». «Erretratoa»k ixten du liburua, Gerardo Markuletaren ohar bibliografiko gisa ulertzen dena.

Tonu malenkoniatsua da nagusi «Larrosak, noizean behin» honetan, autoreak

dioen bezala «erreflesiorako askoz ere positiboagoa delako. Galderak egiteko triste egon behar dela uste dut, barrura begiratu —eta barrenak gebienetan beltzak dira—, eta horrela sortzen dira galderak eta erantzunak. Nere helburua zerbait bada hori da. Ospatze poesia gorroto dut, bizitza kantatzeari ez diot zentzurik aurkitzen».

Galderak egiteko urruntasuna

on Iriberriz ezizena erabiltzen du Gerardo Markuletak lan honetan, aspaldikoa bada ere aukeraketa hau. Pertsonaia sortu asmoz dio, eta «galderak egiteko orduan urruntasun bat beharrezkoa zaidalako». Ama hizkuntza gaztelera izanik, hainbat poema eta ipuin plazaratu zuen gaztelaraz garai bateko aldizkarietan, gerora euskaraz idazteko apostuari ekin ziolarik. Egun Diario Vasco egunkariaren Zabalik gehigarriaren literatur orrial-



Poesia berriaren bila

«Euskal poesia nahiko mugatua ikusten dut. Egia da, jende berri asko ari da sortzen, baina egiten den poesia mugatua da. Bi adar edo bereizten ditut argiro: Jende gaztea batetik, sinbolismoa, surrealismoa larregi erabiltzen duena, eta bestalde, poesia soziala deitzen dena legoke —beti ere komatxo askoren barruan ulertu beharrekoa—. Bi adar hauetatik ez gara irteten. Guzti honen aurrean hirugarren bide bat jorratu nahi nuke».

«Nik dakardana zerbait kolokialagoa da. Poesia egiterakoan beti urrutiko euskalki batera jo ohi da, eta hiztegi-tara hitz arraroen bilatzera. Hitz joku gehiegi erabiltzen da. Alde batera utzita daukagu eguneroko hizkuntza. Nere poesia intimista eta kolokiala da, euskal poesian batera arrunta ez dena. Urruntasun gehiegi antzematen dut. Arazo pertsonalak utzi eta giza talde bezala ateratzeko joera gehiegi alegia. Nere liburuan irakurketa nabari bat badago, eta nik uste dut hau bide berria badela, bide berria euskal poesian».

Gerardo Markuleta

deen arduradun eta Arrasate Press-en ari da irakaskuntzak libro uzten dizkion orduak aprobetxatuz.

Literatur mailan gehienbat espainiar literaturaren erreferentziak dituela buruan aitortu digu: «Cernudaren hildoari darraion poesia dut gustokoen, gero

50. belaunaldia, eta berrietan Colinas, Brines...». Helburu nagusia: Literaturari gai berriak, sinbolo berriak, euskaraz gutxi erabiliak izan direnak ekartzea.

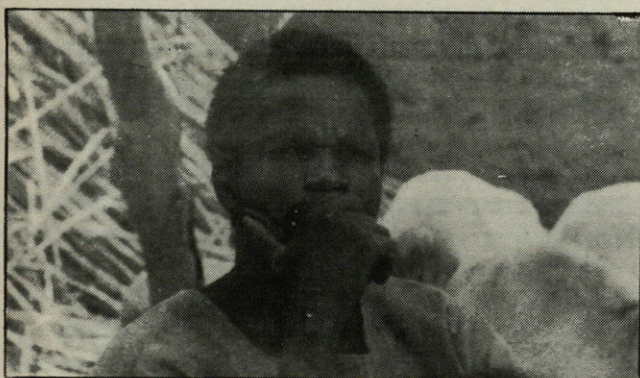
J.J. Petrikorena

«Zan Boko» izena du bere bigarren filmeak

Gaston Kaboré: «Afrikan libreago dira zinegileak kazetariak baino»

A

Burkina Fasoko Zinema Nazional Zentruaren zuzendari ohi, Panafrikar Zinegileen Federazioaren idazkari orokor izandakoaren Gaston Kaboré burkinarraren bigarren filmeak hiritzar berrien eta bizimodu aintzinakoen arteko borroka agertzen du.



GIZARTE modernoaren eragina Afrikan. Agintari afrikarren ustelkeria eta kazetarien haiekiko morrontza... Zān Bokófilmearen gaiek bi pertsonaia dituzte haria garatzeko: Tinga, Mossiarra, eta Yabre, hiriko kazetari idealista.

Mossiarren bizimoduan lurrari atxekirik bizi da Tinga. Bere andrearen haurra jaiotzerakoan, ohitura zaharrari jarraiki, lurrean ehortziro dute karena (plazenta). Hobi horri deitzen diote burkinarrek Zān Boko.

Eremu txiro eta idor batean bizi da Tinga lurrari lotuta. Urbanizazio basatiak ordea auzo aberats baten partaide egingo du.

«1979a eta 1983a bitartean idatzi nuen gidoia —Gaston Kaboré mintzo da—. Bi bizimodu arras diferent horien arteko topaketaren narrazioak sortzen zidan arazoa konpondu beharra neukan. Naturaren erritmoa eta biriaren abiadura uztar-

tu behar nituen. Denbora behar izan nuen lebendabiziko irudi kilikagarri bartatik filmea osorik burutzeraino».

1982. urtean Wēnd Kūnifilmea egin eta 1987. ean hasi zen oraintsu Parisen estreinatu duen bere bigarren honekin. Bere usterako kazetariak baino libreagoak dira zinegile afrikarrak. «Zentsurak baino autozentsurak izutu beharko lituzke. Beraien ausardia ezak. Nik aurkeztu dudana gidoia, errodatzea neukana zen. Diru falta nuen muga bakarra eta zenbait eskema egokitu behar izan ditut».

Burkinan zine tradizioa badela dio Kaborék. Baina ez daukate oso erraza lanabesik ezean. Lehendabiziko filmea 1973an ekoiztu zuten. Handik hiru urtera bigarrena. 1982an hirugarrena. «1985etik aurrera jarraian ari gara ekoizten. Materiala erosi eta laburmetraia ugari egin ditugu jendea prestatzeko. Zinema nazional bat izan dadin ezinbestekoak dira bere ofizioa ezagutuko duten teknikoak».

fesionalak. Ez dute prestatuntzarik. Zenbat eta gehiago errodatzen dugun orduan eta aktore gehiago azaltzen zaizkigu. Ez gaude pozez nasai egoera bonetan eta tailerrak atondu ditugu. Afrikar zinemaren industria eraikitzeko ezinbestekoa da arlo ezberdinetan profesionalak prestatzea».

— Zinema nazional bat izan dadin ezinbestekoak dira bere ofizioa ezagutuko duten teknikoak —

Bide kurioa egin dute Burkinan horretarako. Egitura handiak eta burokraziak primatu beharrean sortzaileak prestatzeko eman diote lehentasuna. «Benetazko industria osatzeko arazo eskergak gainditu beharko ditugu. Banaketarena dugu lebena. Ekoizketa bigarrena; ekoizketa hobetu ordaindu ezin diren budgeta izugarrietan jauzi gabe. Eta azkena, Afrikan ez dauzkagun benetazko gidoilariak bilatzea».



■ Veneziako Bienala kaxkar aurtengoa

Maiatzean hasi eta Urria bitartean zabalik dagoen Veneziako Bienalak ez ditu asetu kritiko eta ikusleak. Alde batetik agindutakoak ez direlako bete. Bestetik arte modernoaren erakusketak baino arrakasta handiago lortu dutelako Tiépolo eta Tizianorenak. Stand ezberdinen artean Estatu Batuetakoa eta Alemaniakoa izan dira goretsienak. Txillidaren omenez, eta BBVren babesean, haren obrari eskaini zaion erakusketa dugu Bienal honetako beste aipagarriarik nagusia. ●

■ «Périphérique» saila literaturgile ezezagunentzat

Frantziako zine aktorerik ezagunenetakoa dugun Richard Bohringer idazle bezala agertu zitzaigun duela pare bat urte. Hiri ederra da gauá (Denoël) nobelarekin ateratako dirua kobratu orde zera proposatu dio orain bere argitaletxeari: Périphériqueizeneko sail bati hasiera ematea hiripeko idazle ezezagunak, errebelde bitxiak eta idazle ameslariak argitaratzeko. Eskuizkribuak posta bidez bidaltzen dituzten horiek argitaratzeko sailak plazaratu ditu lehendabiziko bi liburuak. ●

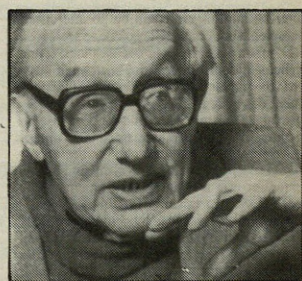
Norbert Eliasen testamendua

«HILGAIEN Bakarda-dea». Norbert Eliasen azken liburuetako baten izenak, ez zuen segurutik bere buruarekin zerikusi handirik. Bere 93 urtetan, laguntzailez inguraturik bizi zen soziologo handia Amsterdam hiri erdiko apartamendu batean. Ingalaterran eta Afrikan bizi ondoren horra erretiratu zen azkenean.

Egun Polonian dagoen eta orduan Alemania zen Breslau (Wroclaw, gaur) herrian sortu 1897. urtean eta Fribourg eta Heildelbergen ikasi zuen Jaspers eta Husserl maisuekin. 1933 urtean Karl Mannheimen laguntzaile izan arren Francforten, ihes egingo du Alemaniatik nazien igoeraren aurrean. Parisera aurrea eta Londona ondoren, 1935ean.

Lau urte beranduago argitaratuko du bere obrarik nagusienetakoa alemanez, «Zibilizazioaren garapenaz». Estatu modernoaren sorrera eta honen aurrean herri nahiz norbanakoaren kontzientzien aldaketak aztertuko ditu obra historiko honetan.

Britainiako herritar bilakatu eta han ihardun zuen Leicestergo unibertsitatean irakasle, 1962. urtean Ghana aldegin arte. Afrikan ere irakasle moduan ari-



tzeaz gain, eskulturatxo frango bildu eta erlijio-arteari buruz liburu bat egitea zuen azken urteotan go-goan, handik bueltan, Constance, Aix La Chapelle eta Bielefeld-en bizi ondoren Holandaratu zenean.

1969. urtean argitaratu da Norbert Elias ezagutzera emango duen bigarren obra nagusia, «Gorte-Gizartea». Frantziako Luis XVI.aren gortean etiketa-ri buruzko azterketa sakona egiten du. Horrezaz gain Estatuaren, boterearen eta elite barruko giza-harremanen azterketa soziologiko garrantzitsua da liburuak.

Ezin ahortzi, azkenik, Elias pentsalari humanistaren alde politikoa. Gizakia gizartea mugaturik dagoela uste bazuen ere dena aztertu beharra zegoela sinisten zuen, kultura eta zibilizazio ezberdinen harremanen ikerketatik etorkizuna erakitzeko.

J.M. Heritz

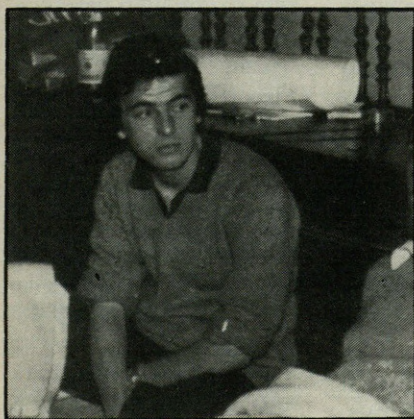
E Z P A L A K

■ PASTORALA
LOHITZUNE ETA
ARRASATEN

«**ABADDIA** Urrustoi» pastoralaren Zuberoako bi emanaldien ostean, Donibane Lohitzunen izango da hirugarrena igande honetan, Irailak 2, Ducontentia parkeko Theatre de la Nature delakoan arratsaldeko 3'30etan. Lapurdin, Ibañetan behin eta Lohitzunen joandako mendearen hondarean bakarrik eskaini da pastoralara.

■ BEÑAT OIHARTZABAL
EUSKALTZAIN IZATEKO
PROPOSATUA

HIRIART-URRTY euskaltzain zen-duaren tokia ordezkatzeko pertsona bakar bat izan da proposatua Euskaltzaindian: Beñat Oihartzabal. Linguista arras ezaguna da Oihartzabal, 42 urtekoa, Bostongo Massachusetts Institute of Technology unibertsitatean irakasle izana eta Chomsky-ren hizkuntz azterketen jakitun aparta. Euskaltzaindiak hilabete honen amaieran Lizarran egingo duen bileran egingo da bozketa, euskaltzain oso izateko Oihartzabalen aldeko hamabi botu beharko direla.



Antzeratsu Hegoaldean, mende honen hasieran izan zen pastoral baten emanaldia eta iaz Ormaiztegin «Zumalakarregi». Aurten Arrasaten izango da «Abbadia Urrustoi» ikusteko aukera, Irailaren 8an.

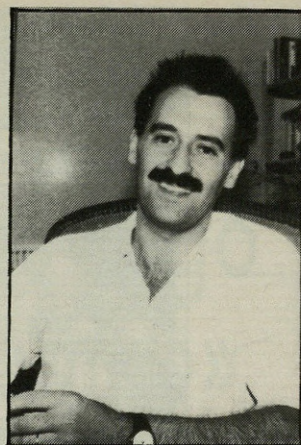
■ EUSKAL LITERATURA
ERAKUSKETA
IPARRALDEAN IRAILEAN

«**LETRAKIT**», euskal literaturari buruz Euskaltzaindia eta Unesco erakundearen artean antolatutako erakusketa Baionan hasiko da Irailak 15ean, Mauletik 22an eta Donibane Garazitik 29an igaro ondoren Hegoalderatzeko. Nafarroa, Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko beste 26 herri bixitatuko ditugu segidan. Bien bitartean ETBk «Peru Abarka» marrazki bizidunak eskainiko ditu telebistaz.

■ EMAKUMEEN
KOMIKIGINTZAREN
ERAKUSKETA BILBON

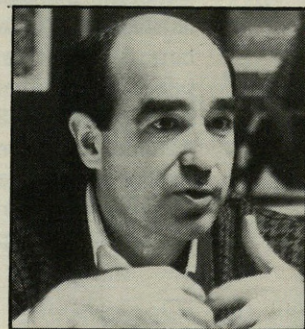
ZABALIK dago Bilboko Barrainkua kaleko Kultur Etxean emakumeen komikigintzaren gainean moldatutako erakusketa. Espainiako Bigarren Errepublikatik gaur egun bitarteko hogeitabost komikigile ingururen lanak dira bertan ikusgai, tartean dela Mari Asun Balzola bilbotarra. Erakusketa ibiltaria izaki, hurrena Barakaldon paratuko da, Urriak 10 bitartean.

E R R A N A K E R R A N



Oso poesia' gutxi nabaritzen da gaur egun guregan, gure artista plastikoengan (bereziki gazteen artean) eta oso poesia' gutxi baita ere (eta bauxe da okerre) gure poeten artean! (gehi bat gazteen artean). Kandinskyk arrazoi osoa zuen: pintore izateko, aurretik benetako poeta izan beharra dago. Poeta izateko, aurretik benetako poeta izan beharra dago.

Joxemari Iturralde
(Zehar aldizkaria 5. zbk)



Uste dut esan dezakedala Herri honetako lehen pertsona izan nintzela egunkari publiko baten ezinbestekotasuna planteiatzen (1981eko abendua, «Jakin» aldizkaria 22. zbk.) eta lehen baita ere instituzioen dirulaguntzak 250 milioi pezeta inguruko xifra izan beharko lukeela aurreikusten («Eguna», 1988ko apirilak 28).

Amatiño
(Deia, 90-VIII-21)



Euskal kale antzerkiaren egoera une eder batean dago. Talde ugari (25 inguru, amateurrak eta profesionalak batuz gero) eta kalitate maila ona ikusi dugu. Baina arrisku bat somatu dugu, kale antzerkia jaietako antzerkia biburtzea, eta baina zuzen ere eta askotan, antzeslanak baldintza kaskarretan plazaratu ohi dira.

Imanol Agirre
(Eguna, 90-VIII-23)

Instituzio publikoek ez dute kultura monopolizatu behar, sustatu baizik, eskari zabal batek sor ditzakeen arazoak konponduz, baina gizartearen eta kultur elkartearen funtzioa ordezkatu nahi izan gabe jestio kulturalari dagokionean.

Jon Juaristi
(UPV-EHUko Udako Ikastaroak, 90-VIII-20)

TXUTXUMUTXUKA

KANTARIAK DISKO BERRIAK PRESTATZEN ARI DIRA

IMANOL Lartzaabalek eta Peio eta Pantxoak disko bana grabatuko dute Elkar etxearekin laster. IZ etxearekin berriz, Gontzal Mendibil eta Anje Duhaldek hitzeman dute. Rupert Ordorikak ordea Madrilera joko du bere hurrengo elepea tajutzeko, nahiz eta Euskal Herrian banatuko den bereziki Zabaltzen entpresaren bitartez.

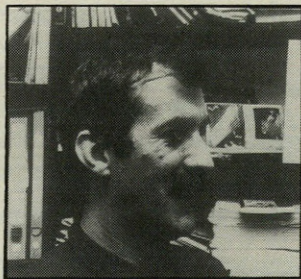
BERREGITURAKETA «ERESOINKA» BIKOIZKETA ETXEAN

DONOSTIAKO Eresoinka bikoizketa etxea eta Andoaingo Irusoin produktora, bi entpresa kideen artean berregituraketa gertatzen ari da, Irusoinen errodatzeko asmoa zuen «Secuestrado» filmeak porrot egin eta gero arazo ekonomikoen kausaz. Eresoinkako zuzendaritza eta jerentzia erabat aldatu eta Andoaingo egoitzara egingo dute mudantza.

«SUTAGAR»: LEHENEUSKAL HEAVY DISKOA

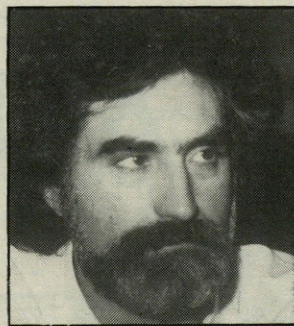
EIBARKO «Su ta gar» taldearen maketak ezagunak baldin badira ere, diskoan kantu bakar baten grabaketa baino ez dute kaleratu oraingoan, Mikel La-boari eskainitako «Txerokee» plastikoa. Urriaren amaieran estudioan sartuko dira, hamar kantuz euren estraineko elepea osatzeko. Zarata zigilupean kaleratuko da, eta aurrerapen bezala single bat.

NOR - NORI - NORK



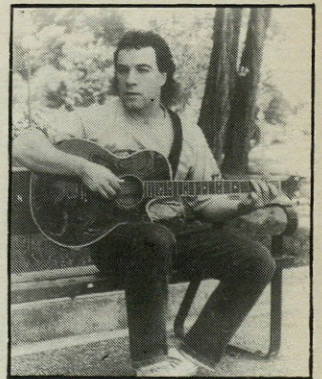
RAMON BAREA

izango da Santa Kruz Apaiza, Jose Mari Tuduriren zuzendaritzapean eta Angel Amigoren produkzioz egindako «Santa Kruz Apaiza» filmean. Donostiako Zinemaldian estreinatuko bide da, Barearekin batera, Ramon Agirre, Karlos Zabala eta Aizpea Goenaga izaki aktore nagusiak. ●



XABIER LETERI

poesia liburua idazteko beka luzatu dio Eusko Jaurlaritzako Kultur Sailak. Halaber Patxi Ezkiaga, Inazio Mujika Iraola eta Andolin Eguzkitzak ere erdietsi dute beka poesia sailean. Saioan: Patziku Perurenak. Nobelan: Arantxa Iturbe, Joseba Gabilondo eta Rafa Egigurenek. ●



ANJE DUHALDEK

elepe berria grabatzeari ekingo dio hilabete honen buruan IZ diskaetxean. Plastikoa argitaratuko diren kanta guztietako hitzak Xabier Amurizarenak dira, bai eta zenbait doinu ere. Durangoko Azokarako kalean izango da. ●

BIDEO ETA FILMEEI

AHOTS, HOTS ETA MUSIKA

EZARTZEKO PREST

IZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA-SAN ROKE AUZOA

DONOSTIA

Tlf.: 46 29 64 — 45 96 29



ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

HONA GURE

ANTZA
FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

INPRIMATEGIA

Mundaiz bidea, z/g
20012 DONOSTIA
Tel.: (943) 274711
(943) 274721

B I D A I A K

Lhasa-tik Kathmandu-ra mila kilometro bizikletaz

Irailaren seitek aurrerantzean, bederatzi donostiarrek, Lhasa (Tibet-eko hiriburua) eta Kathmandu (Nepal-ekoa) lotuko dituzte, hogeitabost egunez bizikletaz mila kilometro pasatxo egin ostean, beti ere lau mila metrotik gorako pista eta gurdi-bideetan zehar.

BISATUA lortzen izan dituzte lanak, Jon Barandiaran taldeko partaideak esan digunez. «Txinara joateko eta bertako erruta ofizialetan ibiltzeko ez dago arazorik. Ordea Tibetean zehar ibiltzeko bai. Zer egin? Txinarako bisatua eskuratu dugu Irungo agentzia batean lan egiten duen Xabier Erroren bidez, eta hori eskuetan,

Lhasan baimen berezia eskatu beharko dugu ziurrenik Kathmandu bitarteko bidea egiteko. Bertako funtzionarioekin tratatu batera iristea da kasu honek aurrera egiteko modu bakarra». Bidaia Lhasatik Kathmandura eta ez alderantziz egiteko arazoia altuarena litzateke, «Nepaleko hiriburua 1.300 metrotara dagoelarik kasik



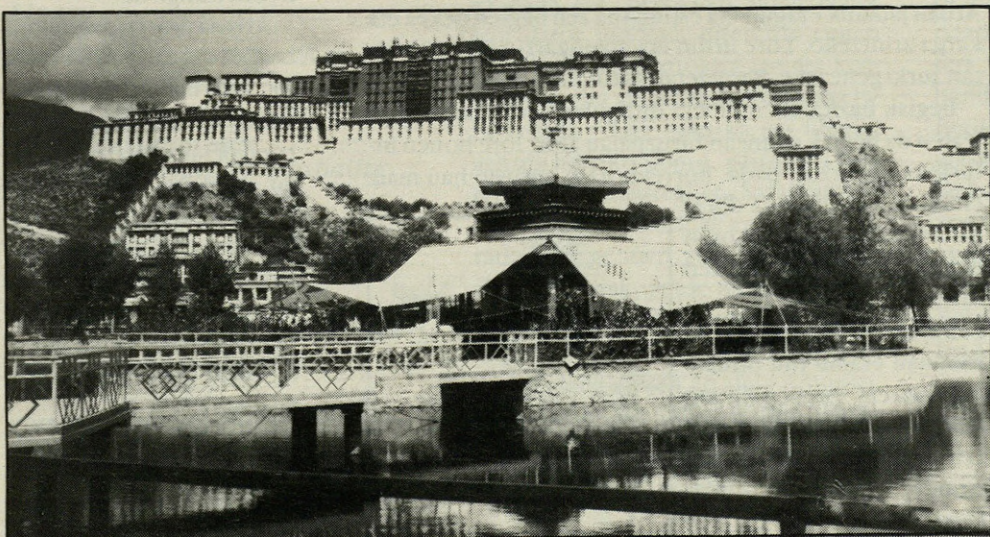
Jia Tsuo La-kö portua (5.220 metrotara).

500 metrotara jaisten bait da bidea, gero Lalung Leh-era, 5.050 metrotara, igotzeko. Gogorra bi!».

Parisen hartuko dute hegazkina. «Kathmandura joan-etorria larogeita-meretzi mila pezeta kostatzen da. Kathmandutik Lhasara berriz hogeitabost mila. Bisatuak beste bost mila. Janariak (beharrezkoa egiten da etxetik janari berezia eramatea, liofilizatua, zer esanik ez pisurik gabe, bestela ere karga eginda joango bait

da bizikleta. Kasu honek, hamabost egunetarako adina) gutxi gora behera hamar mila pezeta». Hotelak direla, erosketak eta bestelako gastuak, gutxira berrehun bat mila peze-ta.

Hemendik aurrerantzean mila kilometro dituzte zai. Lautada tzarrak, oso herri gutxi tartean, bi edo hiru egun igoal herririk ikusi gabe. Bidaia-aren parte handi batean Himalaia osoa ikusteko aukera paregabeaz. «A ze nolako gozamenen bizikletan ttipi-ttapa, aurrean Everest, Makalu, Cho Oyu eta gainerantzekoak dituzula! Monzoien sasoiaren pasatu delarik gainera». Hainbat herri ezkutuko, Tibet herriaren nortasunaren eta berezitasunaren adierazgarri direnak, Nepaleko Kathmandu hiri zoragarriarekin batera, deskubritzeko irrikaz dago dagoeneko donostiar koadrila hau. Badakizu zuk ere. Eman buelta batzuk buruari.



Lhasa, Tibeteko hiriburua.

J.J. Petrikorena

ZIENTZIA

Muskuluek loditasunaren giltza dute

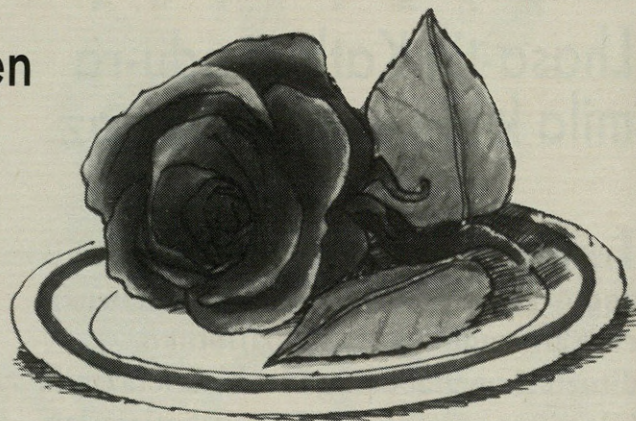
Ba al dakizu pertsona bat lodi eta bestea argal izatearen arrazoia muskulu-zuntzetan datzala. Muskuluak zuntz geldoez eta zuntz lasterrez osaturik daude; zuntz geldoek azido koipetsuak absorbatzen dituzten bitartean, zuntz lasterrek glukosa absorbatzen dute. Pertsona batetik bestera zuntz-mota bakoitzaren proportzioa, muskulu desberdinetan asko aldatzen da. Koadrizeps muskuluan, adibidez, zuntz geldoen portzentaia % 13tik %96ra alda daiteke. Beraz, pertsona batek zuntz geldoen proportzio handia baldin badu argal izango da.

Aknea, obulategiak eta kisteak

Zenbait dermatologo ingelesek dioenez aknea duten emakumeek obulategietan kisteak izateko aukera gehiago dute. Orain arte egindako saiakuntzen arabera aknea duten emakumeetatik %83k kisteak ditu obulategietan; oster, aknerik gabeko emakumeen artean % 19 dira obulategietan kisterik aurkitu ziena.

GASTRONOMIA

Larrosa uraren ezustea



Euskal Herrian haragi jale on garen ospe handia badugu ere, badira hainbat triki-mailu erretako haragiek zapore hobeagoa jasó dezaten nahiz guretzat arraro izan. Hauetako bat larrosen laguntzaz egin daitekeen

arkume zein txekor haragi erre da.

Errezeta hau Erdi Arokoa

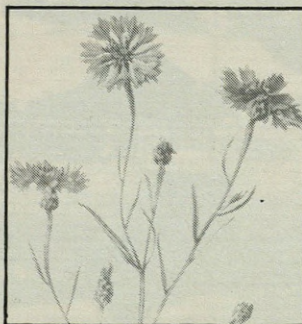
O S A S U N A

NABARLOREA, begietako gaitzen sendagarria:

Ekialde Hurbilekoa jatorriz, aintzin-aintzinean ia mundu osoan zehar zabaldutako lore mota hau. Begietako gaitzen sendagarri modura erabili ohi da gehinbat. Erdi Aroan jadanik ezagun eta estimatua zen begien nekea eta karga arintzeko. Lore urdin eta apaingarri hau ereintzat aurki genezake. Baratzetan askotan.

Begiak hazita eta minbera ditugularik, oso lagungarri izaten da begiak egunean hiruzpalau aldiz lore honen infusioaz garbitzea. Bada, horretaz gain, infusio hau maiz erabiltzen duenak ez duela zahartzean betaurrekoren beharrik izango sinesten duenik.

Latinamerikan purgarri moduan erabili ohi dituzte nabarloreak ematen dituen fruituak, grano txikiak. Lorea bera, berri, txiki-txiki eginda, ikeriziaren sendagarri bezala.



da eta egun sukaldaritzaren frantsesa eutsi dion baka-
rrenetarikoa izateaz gain,
sukalde hau atsegin duten-
ek ezuste on batez topatu
izan dira. Lehenik eta be-
hin, haragia olio beroan bi
buelta eman eta berehala la-
bean sartuko dugu. Ohizko
den bezala erretzen ari den
bitartean larrosa ur goilare-
kada pareta isurtzea da guz-
tia.

Arrosa urak haragiaren geruza guztiak blaitzen ba-
ditu lortutako zaporea ezin
hobea izango da.

Arrosa uraren prestakun-
tzak ez du zailtasun berezi-
rik: litro bateko kristalezko
ontzi batean larrosa go-
rrien petaloak sartuko ditu-
gu, hori bai, beheko zati
txuria kendu ostean. Peta-
loei litro erdi ur beroa jaur-
tiko diegu, inoiz ez irakiten
dagoena. Ondoren ontzia
hermetikoki itxi eta hama-
bi orduz mugitu gabe izan-
go dugu.

Azkenik, ura bahetu eta
ongi estaliriko botil batean
gordeko da, beti ere afariki-
de haragizaleak harritzeko
ustean.

B E R T S O A K

**ARINAIZELA,
ARINAIZELA****G A I L I B R E A N****GAIA:** Gai librean.**DOINUA:** Ameriketarik buelta eginda**Lizaso**

*Batzuk hemen gabiltz borrokan
beste batzuek aparte,
kanpo haizeak gureganako
bainbat albiste dakarte,
gure artean egonagatik
borrenbeste hesi tarte,
segi borrokan gaur edo bihar
baina irabazi arte.*

Lopategi

*Gureganaino ailegatzen da
gudari boien itzala,
aleginetan dabiltza eta
hori degu printzipala,
burrukagatik hartzen dituzte
gaur terrorista bezala,
baina guk hemen denok dakigu
salbatzaileak dirala.*

Lizaso

*Madril aldetik jarriagatik
aldrebes edo zelebren,
egunen baten egingo gera
geurea degun jabe,
baur bihar bertan belduko balitz
Euskal Herrirako hobe,
bitzegiteko prest gaude baina
bururik makurtu gabe.*

Lopategi

*Horrexegatik jokutzen degu
bizi-bizi eta bero,
naiz eta kontra jartzen jakuzen
gaur egun bainbeste ero,
zekorra ere geldi egoten da
katean lotu ezkeror,
guk be(re)pakea nai dogu baina
katea kendu ta gero.*

Amuriza bide zahar-berrituak urratzen

Bejoa indizuela bertsozaleoi! Hementxe gaituzue beste behin lehen hasitakoari gogotik eutsi nahian. Hamaita saio entzunak izango zarete honetzeko herriz herri pilatzen diren festetan? Gu, behintzat, okasierik galdu gabean aritu gara, han hemenka, aurtengo udan bertso munduan gertatu diren gauza aipagarrienak zuei kontatzeko asmoz.

Egia esan, gauza berririk apenas ikusi dugu. Ez bada Amuriza berriro ere hasi dela. Amuriza gai librean ari da, eta gai librean aritzea gauza berria ez bada ere, bertsolari zaharretatik bait dator usadioa, diferente egiten da plazako eskenatokira igo eta koadrilan jarrita gai jartzailearen esanetara aritzea edota bakarka gai librean aritzea herriko kontu, istirio eta besteri buruz. Lopategi eta Sarasuarekin batera egindako saioak entzuteko parada izan genuen guk, bikainak eta aberatsak biak, jende mordoaren berotasunean eta txalo zaparradaz ospatu zirenak. Entzuna daukagu Bizkaian saio andana egiten ari dela Amuriza, Gipuzkoan oraindik orain aukera handirik izan ez badu ere bertsogintzaren molde zahar-berrituak jendau-

rrean erakusteko. Denborak esango du nola txertatzen den jendearen baitan bezala bertsolariengan sei urtetan txapeldun izandako gizon honen proposamen berritzailea.

Honezaz gain, haseran genion, betikoa: Saioak eta saioak, kasik betiko bertsolari berdina kantari, hauetarik batzu dagoeneko leporaino (ez da harritzekoa, astean zehar hamabost saio egiten duenik ere ba dago), gaiak ere betikoak... eta betiko bertsolariak iristen ez diren lekuetara «bigarren mailakoak», eta ez bedi inor haserre-tu. Ez dugu uste, jendea gero eta ugariago biltzen bada ere irri eta trufa egitera, modu honetan aritzeak mesede handirik egiten dionik bertsogintzari. Betiko topikoak beraz nagusi aurtengo abuztuko errepaso honetan. Bukatzeko agur bero bat eman nahi diegu zenbaki honetan Bota Punttubako la-guntzaileei. Datorren astean hemen izango dituzue orri honen osatzen. Berrikuntzarik ere badute esku artean. Ondo segi.

Jon Elola

ANTZERKIA

PASTORALA
ARRASATEN

Datorren irailaren zortzian, Arrasateko AED taldeak, herriko udalak, 'Maritxu-kajoi' Batzordeak eta Arrasateko Ikastolak antolaturik eta Eusko Jaurlaritzaren laguntzarekin, Abadia Urruztoi Pastoral izango da ikusgai Arrasaten. Monterron parkean, arratsaldeko lau terdietan Jean Louis Davanten obra hau antzeztuko da. Sarrera merkeak jarriko dira, ahalik eta jende gehienak ikus ahal izan dezan eta diru etekinak Seaskarentzat zuzenduko dira.

KUKUBILTIXOREN
ANTZEZKIZUNAK
IRAILEAN

Kukubiltxo teatro taldeak 'Umeak gara eta zer?' antzerkiaren emanaldiak eskainiko ditu herri ezberdinetan hilabete honetan zehar:

- Irailaren zortzian Lezon, plazan eguerdiko ordubata eta laurdenean.
- Irailaren 14ean arratsaldeko bostetan leku berean errepikatuko dute Lezon.
- Irailaren 16an Galdakaon, 'Jalgi hadi dantzara' kalejira egingo dute.
- Irailaren 22an Balmasedan.
- Irailaren 29an Zaldibaren herriko plazan, goizeko hamaiketerdietan.



Maurizio Elizalde eta bere atabalariak mutildantzaren doinua jotzen duten bitartean mutilak besoak altxata dantzan

MUTIL DANTZA

Mutildantza dantza ikus- teko aukerarik tradizio- lara uztailak 25ean da, San- tiago egunean Elizondon.

Dena den Baztandarren egunean ere ikus daiteke, egun horretan ere dantza- tzen bait da.

Txapela eskuan dutela, poliki-poliki ibiltzen eta

Valentin Barragan:
«Dantza kalean bizirik»

A. Urtean zehar zenbate- tan aurkezten dituzue mu- til dantza bauek?

V.B. — Hasiera batean Baztango herri guztietako festetan dantzatzen zirela pentsatzen dugu. Egun, in- guruko herrietan burutzen ditugu, Lekarotz, Arizkun, Errazu, Elizondo.... Zen- bait herritan tradizioa iada- nik galdu da.

A. Nola antolatzen dira dantzaldi bauek?

V.B. Festak antolatzen di- tuen herriak txistularia ja- rri eta gazteak dira dantzan hasten direnak. Guztiak ja- kiten ohi dugu zein herri- tan izango diren mutil dan-

tzak, eta ahal izanez gero bertaratu egiten gara. Lehe- nengo hiruak ausartu be- zain pronto jende ugari pla- zaratzen da, kalean bizirik dagoen dantza da.

A. Talde bezala aritzen al zarete?

V.B. Bada «Baztango Dan- tzariak» izeneko beste talde bat. Inguruko herrietako gazteek osaturik, Elizondo- ko mutil dantzez gain Eus- kal Herriko beste lurraldee- tako hainbat dantza aurkez- ten dituen.

Mikel Arrieta

DANTZA

borobil haundi bat sortuz gizonak banan-bana sar- tzen doaz. Hori dela eta dei- tzen zaio Mutildantza, gizo- nezkoak besterik ez bait di- ra sartzen.

Bi gizon hasieran eta bes- te bi amaieran jartzen dira, sortu den hileria itxiaz. Duela urte asko ikusleei agurtzeko ohitura zegoen, txapelari bueltak emanaz eta «Aunitz urtez» esanaz.

Sarrerako doinua buka- tzen denan paregabekoak parekoengana itzultzen di- ra eta beraien txapela hauen txapelarengainean jartzen dute. Paregabekoek «aunitz urtez» esaten dute eta parekoek «bertzain bes- tez» erantzuten dute.

Hau amaitzean, berezko dantzarekin hasten dira ko- rro batean eta honako doi- nu hauek dantzatzuz, «Bilan- tziko», «zozoarena», «Txo- riarena», «Muxikoak» e.a.

Gizonek euren pausuk besterik ez dituzte ematen, bueltak emanaz eta noizbe- hinka besoak altxaz. Denak soinubatez dantzatzuz, pis- kanaka-piskanaka bueltak emanaz doaz.

Mutildantzak honako izen ezberdinak jasotzen ditu:

«Aunitz urtez», «Hiru Pun- ttukoa», «Bilantziko», «Zo- zoarena», «Txoriarena», «biligarroena», «Xerribegi», «Añarxume», «Muxikoa», «Ardoarena», «Añoaraun- di», «Tallarin», «Bilantzi- ko-txiki», «Zardantza» eta «Mandozarrena».

Amaia Ormazabal

M U S I K A



● Abuztuaren 31ean, ostiralez, **Su ta Gar** eta **Julio Kageta** taldeek kontzertua eskainiko dute Eubako frontoian, gaueko 11etan hasita. Eibartarrek, heavy musika euskaraz kantatuz muga faltsuak hautsi eta Euskal Herri osoan ezagu-

tzera ematea lortu dute. Er-muarrak ere bide horretan dabilta, eta oraintxe ari di-ra hamabi kantaz osatuko den errekopilatorioa grabatzen Elkarren estudioetan SS-77, Kiowak eta Pot-toka taldeekin batera.

● Irailaren 8an, larunbatez, Barakaldoko Herriko Plazan **Labanak** taldea iragarri dute, gaueko 10,30etatik aurrera. OK Korral ohiek, orain Lu kanpoan dela, musika rocke-roagoa, gogorragoa egiteari ekin diote. Taldearen ize-na daraman maxi-singlea uda hasieran kaleratu eta indarberriturik agertzen zaizkigu, lanerako gogoz.

● Larunbatez baita, hilak 8, Zuberoako Muskildin **Delirium Tremens** taldea izango da kantari, gauerdipartean herriko plazan. *Ikusi eta ikasi* diskoa kale-ratu zutenetik ez dute ba-realdirik izan, jo eta ke. Iñi-go Muguruzaren kitarra la-gun, kante indarrean eta bizitasunean irabazi dute, eta zuzenean kalitate ederra lortu dute, aspaldiko akatsa dotore txukunduz.



Z I N E M A

● «Desafío total». Paul Verhoeven, «Robocop» eta «Los señores del acero» filmeen zuzendaria, Arnold Schwarzeneger-ekin batera egin du lan bere azken pelikulan. Orain arte bezala, imajinario eta efektu bereziak dira Verhoevenen ezaugarri nagusiak filme entretenigarri hau tajutzeko orduan. Pena merezi du.

● «El anónimo». Alfonso Arandiarren opera-prima dezepzio izugarria izan da, zuzendariak gidoirik gabeko historio txatxua kondatu baitigu inolako erreparorik gabe. Narrazio guztia ikasle etxebizitza baten inguruan gertatzen da. Kaxkarra.

«REVENGE», Mendeku light

Zuzendaria: Tony Scott. Aktoreak: Kevin Costner, Anthony Quinn, Madeleine Stowe, Joaquín Martínez, Sally Kirkland. Gidoia: Jim Harrison, Jeffrey Fiskin. Argazkia: Jeffrey Kimbali. Musika: Jack Nitzsche. Produkzioa: EEBB, 1989.

Topiko huts bihurtu da jada nobela kaxkarretik pelikula onak egitea eta narrazio txukunetik itxura gabeko filmeak lortzea. «Revenge», zoritxarrez, bigarren kasuaren parean kokatzen da, historia gogorra zeluloide antzu eta publizitario bilakatu baita Tony Scott zuzendariaren eskuetan. Ridley-ren anaiak Jim Harrison-en nobela aukeratu du Mexikon barneratu eta bi lagun zahar eta hauetako baten emaztearen artean osatzen duten trianguloa eta ondorengo mendekua erakusteko, amodioa, adiskidetasuna eta zeloak medio.

Horretarako ordea, ez da nahiko «Idolos en el aire» bere aurreko filmeko hegazkin irudi alferrikoak azaltzea, edo ipurdia besterik ez duen aktore batez baliatzea, edo bi antzezleen gaitasun faltaz anbiguatez beteriko amaiera aurkeztea. John Huston-ek amestutako proiektua klitxe publizitario baino ez da bilakatu finean Scott gaztearen agindupean. Eta aktoreez zenbat eta gutxiago hitzegin, hobe. Barkatu Anthony Quinn-i.

Agustin Elorza

BOTOIA SAKATU AURRETIK

● **IGANDEA 15.10.** Bazkal Osteko Zinea: 'Charlotten Web'.

Zuzendaria: Charles A. Nichols eta Iwao Takamoto.

Antzezleak: Debbie Reynolds, Paul Lynde, Henry Gibson eta Agnes Moorehead.

Wilbur txerria bankete batetako mahaina amaitzeko beldur da eta Charlotte armiarmak ihes egiten laguntzen dun.

● **IGANDEA 15.10.** Bazkal Osteko Zinea: 'Charlotten Web'.

Zuzendaria: Charles A. Nichols eta Iwao Takamoto.

Antzezleak: Debbie Reynolds, Paul Lynde, Henry Gibson eta Agnes Moorehead.

Wilbur txerria bankete batetako mahaina amaitzeko beldur da eta Charlotte armiarmak ihes egiten laguntzen dun.

● **ASTEARTEA. 21.00.** 'Ederra eta Piztia'. Telesail berri honen lehen kapitulu.

Antzezleak: Linda Hamilton, Ron Perlman, Roy Dotrice eta Ren Woods.



● **ASTEARTEA. 21.50.**

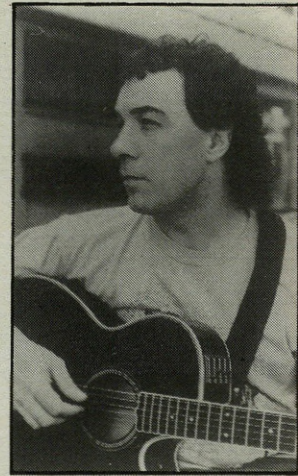
Ettxeko Zinea. 'Justine'.

Zuzendaria: George Cukor.

Antzezleak: Anouk Aimee, Dirk Bogarde, Anna Karina eta Michael York.

Egipton, Bigarren Gerra-

te Mundialaren ostean, olerkaria izan nahi duen irakasle baten eta tabernatza batetako dantzaria den neska baten arteko bizi-tzark nahastuak daude. Baina dantzariarekin harremanak izan zituen gizonak oztopoak jartzen ditu.



IKUSI BAIETZ...



IGANDEA
11.43. Estropadak,
'Donostiako Bandera'.

OSTEGUNA 21.50.
Kontzertua, 'Anje Duhalde'.

TXORI BATEK ESAN DIGU

■ Nafar Gobernuak azkenean, erabaki du herrialde honetako irrati frekuentzi berrien onarpenak egitea. Zazpi izango dira, Nafarroan baimenduko diren irrati berriak eta hauentzat 100 eskaera luzatu dira dagoeneko. Bi dira soilik euskara hutsez emititzekoak direnak, **Iruñerriko Euskalerrira Irratia eta Elizondoko Xorroxin Irratia**, Baztan alderako. Irailaren zazpian jakingo da erabakia.

■ Euskal Telebistako Miramoneko platoetan, **telebistarako euskaraz egingo den lehen komedia** errodatzen ari dira. Komedia honen zuzendariak zinemagintza eta antzerkian arituak diren bi gazte, Carlos Zabala eta Eneko Olasagasti dira eta errealizatzailea aldez, Alfonso Arandia izango da. 'Bi eta Bat' deituko den komedia hau irailaren laurako amaituko dela espero da eta gero erdarara bikoiztuko dute.

● **ASTEAZKENA. 21.50.** Gaueko Pelikula. 'Bullit'.

Zuzendaria: Peter Yates.

Antzezleak: Steve McQueen, Robert Vaughn, Jacqueline Bisset eta Don Gordon.

Johnny Ross izena duen hiltzaile batek huts egin dio erakundeari eta hauek eta bere anaiak jarraika ditu. San Franciscora ihes egin eta Charlmers politikaria ezagutzen du. Laguntza eskeintzen dio aitortpena egiten badu.

● **LARUNBATA. 22.15.** Zinea. 'Kellyren Gizonak'.

Zuzendaria: Brian G. Houston.

Antzezleak: Clint Eastwood, Telly Savallas, Don Rickles eta Donald Sutherland.

Bigarren Gerrate mundialean desagertutako ofizial bat interrogatzen duten bitartean, ofizial aleman batek frenteko banku batean diru multzo bat gordezten duela jakiten du.

Errosi Inondikoa edo Euskadi Irratiaren nagusi bihurtu den garbitzaile gorbeiarra

IKUSITAKOAK

IKUSITA

MARRAZOAK

A gurtzane Intxaurraga dugu bera, «Hika» antzerki taldekoa. Hala ere Euskadi Irratiko «Goizean Behin» en Errosi Inondikoa bihurtzen da. Edo agian aldrebes.

ARGIA. Errosi, Errosi Inondikoa?

ERROSI. Gorbeiazpikoa.

A. Eta zertan ari da Donostian zu bezalako gorbeiarra?

E. Bada, lehen Orozkon egiten nuen lan, auzoko baten etxean neskame. Gero

amak ezan zidan gaisorik zegoen izekoarengana etortzeko Donostiara eta izebak berak lortu zidan lan bat garbiketa enpresa batean. Hori poza! Horrela hasi nintzen Irratian lana egiten astelehen, asteazken eta ostiralero.

A. Zer moduz moldatzen zara beraz Irratian?

E. Hasieran ez nuen sinisten nola mikrofonotxo horretatik berba eginez horrenbeste jendek entzuten zaituen...

A. Hala ere jaun eta jabe bihurtu omen zara dagoneko?

E. Beno beharbada. Hasieran 15 minutuko tarte txoak uzten zizkidaten. Gero, jendeari gustatu eta, noiznahi hartzen dut parte. Etxeko abisuak eta alegia, irratitik botatzen ditut...

A. Fregonakin beraz, lan gutxi?

E. Ez, ez, ez, ni oso langilea naiz. Batere alferra. Beti ari naiz garbitzen, beti. Bestela galdetu Jaime Otamendiri.

A. Horixe da andrea, entzuna dut istilurik egon direla...

E. Bai zara! Oporrak eta gero hasiko naiz berriro, iraila erdian edo. Ez dakit garbitzaile modura ala beste lanean baina gustora daude nerekin. Igoal elkarritzetak eta egingo ditut. Hau poza!

A. Edozertan lan egiteko prest beraz?

E. Bai, gustokoa ditut irratikontutxook, ze agian inuzente xamarra izango bait naiz baina argia eta azkarra ere. Ikusiko dugu zer jazozen den.

B ezero guztiok larrua ilunduta ekarri dugu, hondartzetako ondarrak argitu egin dira eta itxasoko urak beren onera bueltatzen hasi dira. Itxasgora, orde, piztiez betetzen ari da. Han daude urrunean. Udako eskaintza betikoa izan da: zinema hasi zenetik ezagutu diren mota guztietako pelikulak, telefilmek, entretenigarriak, ... orain artekoa. Hemendik aurrerakoa. Han urrunean, baina hurbiltzen, ikusentzuleon ertze honetarantz. Zazpi dakuskit, baina gehiago izan daitezke. Urte guztian zehar botatako torroilez eratu dute udako jarria. Ogerleko asko aurrezten duen berziklapena, eta gero beharko duten irudimena eta indarrak bezero gutxiko egun beroetan ez xahutzeko modua. Badatoz hegala lizunki erakusten. Garaipena seguru daukatenean eraso egiten duten tiburoiak dira, ez dute indar izpirik alferrik gastatzen. Urak zeharkatzerakoan ateratzen duten hotsetan ez da apenas euskarazkorik aditu. Guregatik elkar akatzeko daude prest. Bazter honetan gaude gu, noiz iritsiko diren zain. Aire zabalean egoteak beztu digun haragi uxterra irentsi ondoren, hedatuko den korrokada uhinek baino ez dute entzungo.



Errosi Jaxinto lehengusuak Irratian lanposturako aurkeztu behar izan zuenean.

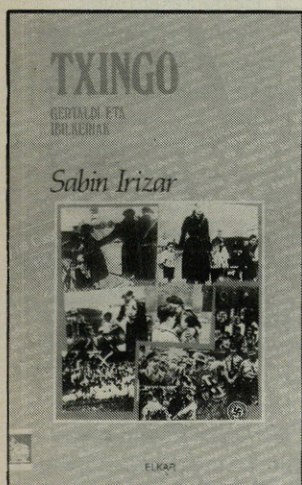
ñaki Etxarren

R.M. MARTIN SABARIS

Abenturero zaharren kontatzeko grazia

Txingo (gertaldi eta ibilkeriak). SABIN

IRIZAR. Argitaratzen du: Elkar-ek,
205 orri, 825 pta.



Sabin Irizar ez dut aurrez-aurre inoiz izan. Pare bat eskutitz eta telefonozko beste horrenbeste dei dira harekin izan duan harremana; eta hala ere, biziki estimatzen dudala esango nuke, pertsona maitagarria iruditu zaidala.

Badakit goiko hau ez dela liburu-komentario bati ekiteko batere modu zuzena ez egokia, are gutxiago sail honen garai berriaren hastapenerako etsenplu. Horregatik eskatzen diet irakurleei barkatzeko, eta atzetik etorriko diren kritikariei nere bideari ez jarraitzeko. Baina honez gero sarrera ez oso ortodoxoa egin dudanez, segi dezadan egin behar ez dena egiten: liburuaz hitz egin beharrean egileaz mintza-

tu naiz.

Sabin Irizar 1923an jaio zen Deban, gero Donostia-
ra etorri eta 36ko gerra piztu zutenetik etengabeko jirabira izan da bere bizia: gerratik ihesi handik hona, beste haur asko bezala itsasontziz atzerrira, Frantziara, gero Belgikara (Flandriara hobe esanda); Hitlerren beldur, Frantziako Landesetara; nazien sarrera. Gero Hegoaldera itzuli, soldaduska egin behar, horretan zegoela desagertu eta Ordoki komandantearekin erresistentzian. Mundu-gerra amaitutakoan Parisen, judutar sionistek arma-garraioan eta abarretan laguntzen. 47an Venezuelara jo zuen, eta «todero» izan omen

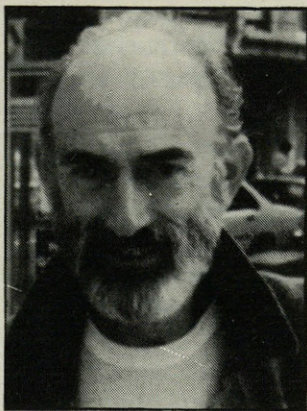
zen han: era guztietako lanbideetan aritzen dena alegia. Bertako euskaldunen elkarte eta erakundee-
tan ere ibili zen, eta Franco hil ostean Euskadira itzuli zenean politikan saialdi labur bat egin —ESBn, Txillardegi-
ekin— baina porrot egin zuten bere itxaropenek. Gaur egun Murciako Txoko bateko eguzkipean bizi da, osasunez nahiko makal badabil ere.

Egilearen bizitzaz honen luze jardun badut ez da kapritxo izan, liburuak hala eskatzen duelako baizik: izan ere, Txingo honetan kontatzen dena Sabinen bizia dugu, es oso-osoa, ezpada 37an Frantziara bidetako itsasontzia hartu eta Venezuelara eramango duena hartu bitartekoa (Venezuelako aldia presta-

tua duen jarraipenean omen dator). Autobiografiak, era askotara egin litezke, eta Irizarrek badu berea: ez du garaia aztertu ohi, ez dago inguruen eta gertakarien analisi hotzik ez datu bilketa oparorik; eguneroko abentura eta kalenturak, ibilketa eta biribilketak kontatzen dizki-
gu, pasarte labur-laburretan, estilo biziz eta elkar-
rizzketa ugariz.

Ezer kritikatzekotan, izuti samarra izan dela esango genioke Sabini: sentimentuen mundua adibidez, bere arazo, kezka, asmo eta ametsak aiatu gabe utzi ditu erabat, beste garai batekoa dirudien lotsaz edo ahalkez; honez gain, desertzio eta erresistentziako burruka kontuak ere isildu egin ditu, behar bada liburu hau lehenengoz argitaratu zenean —1973an— oraindik arriskutsua izan zitekeelako.

Nolanahi ere, freskotaz betetako liburua dugu, European aldaketa izugarriak gertatzen ari ziren garaian, gazte bihurri baten oroitzapenak dakarzikiguna; goi mailako literatura egiteko asmorik gabe, baina kontaketa-
rako berealdiko etorri, sen eta graziaz, abenturero zaharrek zekiten moduan.



SABIN IRIZAR, Deban
jaioa (1923-III-8).
European zehar eta
Venezuelan bizi izana.
Aurretik ez du beste
idazlanik kaleratu, salbu
eta liburu honexen
aurreko argiraldia,
1973an Gero
argialetxean.

Xabier Mendiguren

D E N B O R A P A S A

HITZ GEZIDUNAK

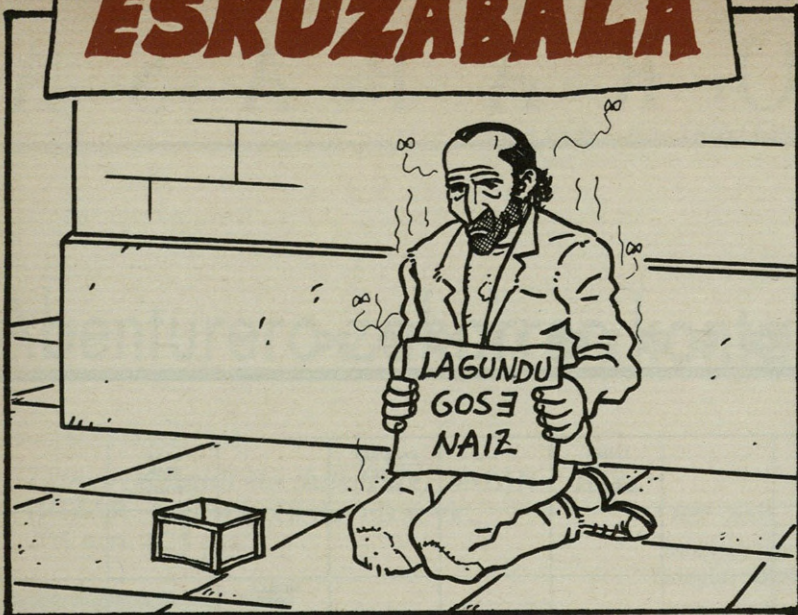
HARRO- PUTZAK ERABIL- GARRIAK		INOREN BIZ- KAR BIZI DENA IRAINA		IBAI NAFARRA KITO!		LEHEN HILA ANDEREA		PARE BAT MUSIKA NOTA		EKAR EZAK POZIK	
NAZKA- GARRI MORALA									MUSIKA NOTA KONTSO- NANTEA		
					DAGO BOKALA			SUHAR ATEREA			
URTE SASOI OSOKI									IRIDIOA BEGI BIHURRI		
					KISKALI GALJOA					BOKALA ALDA- MENEKO	
JATORRI ATZIZKIA SUARI DARIO				LARRIAK BIZK. NAIZ							
		ZINTZOA KONTSONAN- TE BIKOITZA				TOKI BADA					EZ EME
NAFARROAKO HERRIA ANARKIA					(SUBJ.) BANU BAT						
							SORO				

KAKKU

Ali



ESKUZABALA



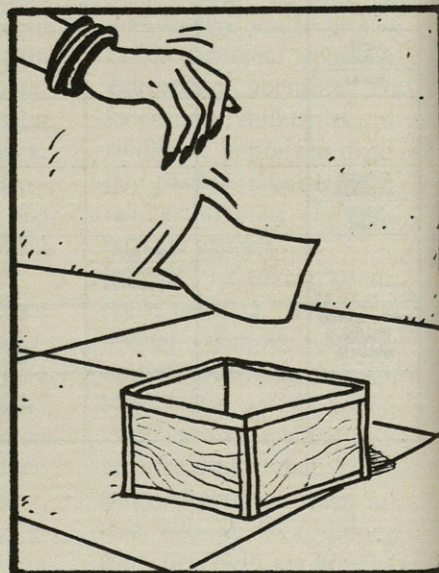
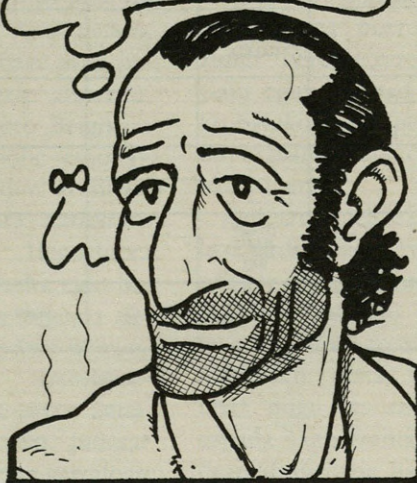
SEI ORDU HEMEN ETA
ORAINDIK XENTIMURIK
GABE. GOSEZ HILKO
NAIZ!



HARA! EA HORREK
ZERBAIT BOTATZEN DUEN...!



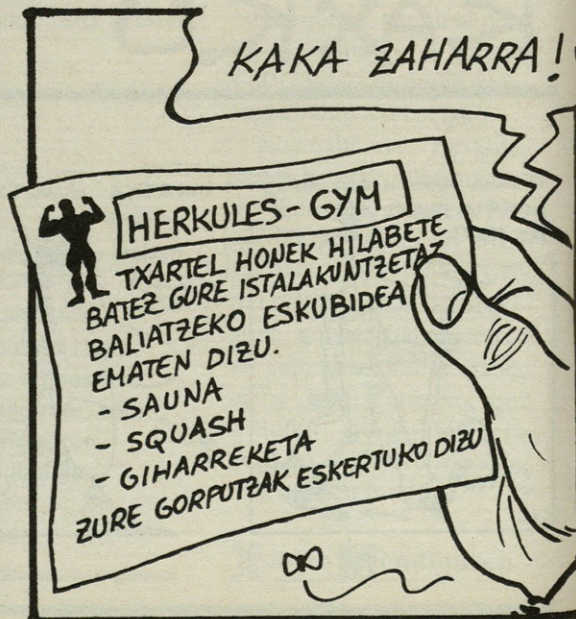
ZERBAIT ATERATZEN
ARI DA...



GAUR AGIAN
JAN EGINGO DUT...



KAKA ZAHARRA!



HERKULES-GYM

TXARTEL HONEK HILABETE
BATEZ GURE ISTALAKUNTZETAZ
BALIATZEKO ESKUBIDEA
EMATEN DIZU.

- SAUNA
- SQUASH
- GIHARREKETA
- ZURE GORPUTZAK ESKERTUKO DIZU

IRRI FARREZ

HILERRIAN

Lurperatzaileak ahots
arraroak entzun ditu:

— Lagundu! Lagundu!

Hilobi batera inguratu
eta lurretik esku bat aterata
ikusi du:

— Bizirik nago! Bizirik
nago!

Hori ikusita korrika abia-
tu da bere etxolara. Hartu
pala eta eskua agertu zen le-
kura lurra botatzen hasten
da, lurkada bakoitza bota
ondoren hankekin ondo
zapalduz:

— Hi ez hago bizirik, hi
gaizki lurperatuta hago!

HAUR BELTZA

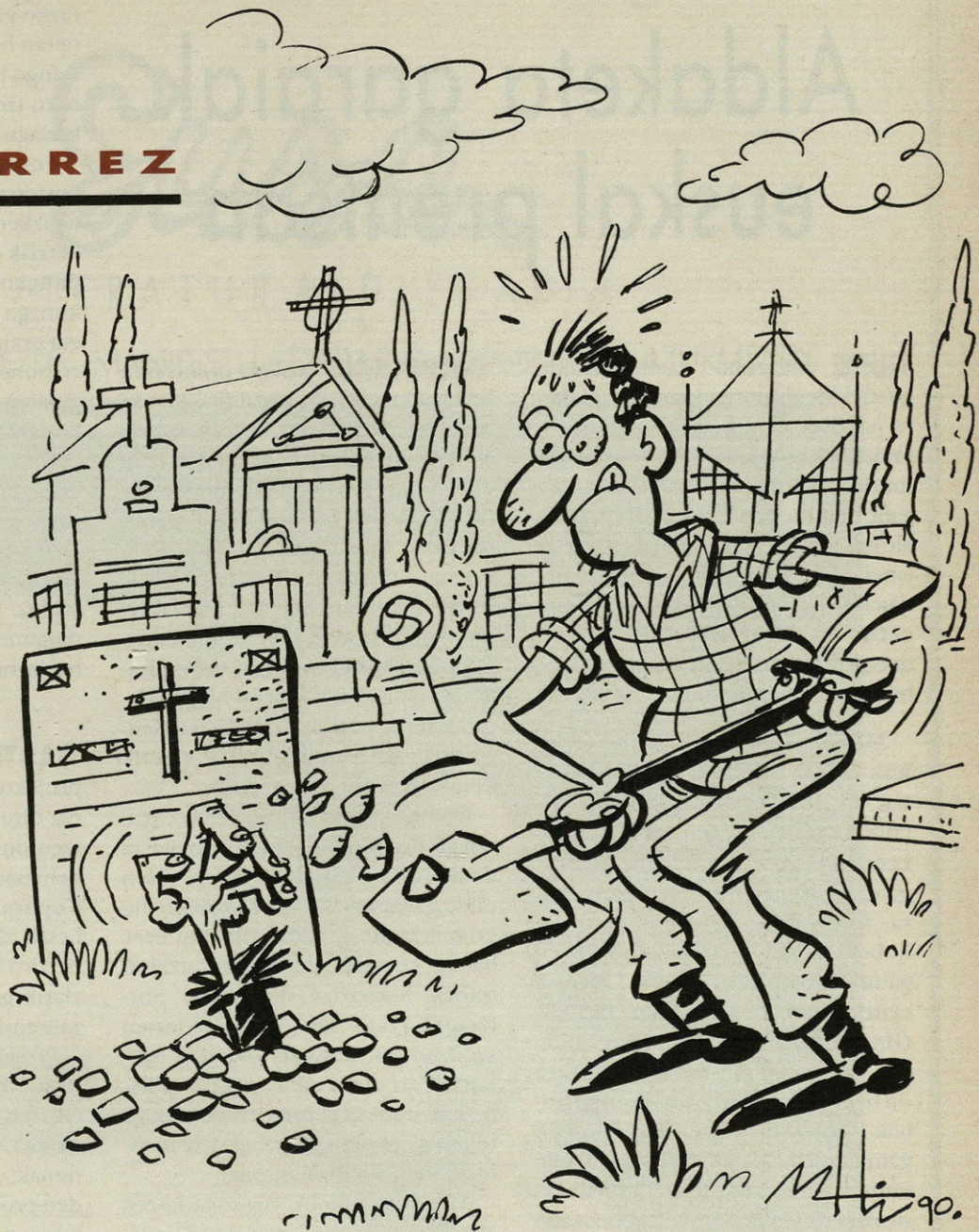
— Aizu Joxe, barka ezazu
galdera hau, baina nola lite-
ke emaztea eta zu txuri-txu-
riak izanik, alaba beltza ate-
ratzea? Ez zizuten bada ada-
rrik jarriko ez?

— Adarrak jarri? Ezta gu-
txiagorik ere. Gertatu zai-
guna zera da: Egun argitan
egin genuela eta alaba nega-
tiboan atera zaigula.

ZUHURRA

— Aita, aita, ikus al deza-
ket telebista?

— Bai, baina ez piztu.



ANTISORGAILUAK

Inkestalaria jendaurrean
galdezka:

— Eta zuek erabiltzen al
duzue antisorgailurik?

— Bai, noski.

— Zein motatakoak?

— Harrizkoak.

— Harrizkoak?

— Bai, zikoinak akaba-
tzeko.

•	H	•	B	•	E	•	U	•	B	•	E
B	A	L	I	A	G	A	R	R	I	A	K
•	N	A	Z	K	A	N	T	E	•	L	A
E	T	I	K	A	•	D	A	•	G	A	R
•	U	D	A	B	E	R	R	I	•	I	R
O	S	O	R	O	•	E	R	R	E	•	A
•	T	A	R	•	G	A	I	T	Z	A	K
K	E	•	O	N	A	•	L	E	K	U	•
•	A	R	I	A	•	B	A	N	E	Z	A
A	K	R	A	Z	I	A	•	A	L	O	R

Aldaketa garaiak euskal prentsan

GURE inguruko komunikabide guztiek denboraren joanean aldaketa handiak egin badituzte —eta ez azalekoak bakarrik— ezin esango du inork azken urteotan ARGIA mugitu gabe gelditu denik. Ez dago 1980ko ale bat ikusi besterik egin den bidez jabetzeko. Bapateko jauzietan batzuetan, aldaketa pausatuetan gehienetan, baina gure astekariak egin duen eboluzioak gaur dugun ARGIA honetaraino ekarri gaitu.

Aldaketak aurkituko ditu irakurleak eskuartean duen zenbaki honetan ere, mamiari dagozkionak batzuk eta azalekoak gehiago. Eta udazken honetan barrena aldaketa gehiago ere zehazten ikusi ahal izango dira. Informazioa euskaraz gero eta hobeto eman beharrak bultzatzen gaitu horretara, hasteko. Prentsa egiteko erak berrituz doaz, eta ARGIAk beti bezala orain ere merkatuaren barruan duintasunez lehiatzea du helburuetako bat. Euskararen trabak ezagunak ditugu, baina horiek gainditzeko antolatuz goazen azpiegiturak eskaintzen dizkigun baliabideak gero eta hobeto eta aberatsago erabili nahi ditugu.

Bigarren arrazoin bat ere badute aldaketa berriok: udazken honetan mamituko da euskal kulturaren urtetako ametsa, euskal egunkaria. Ez da gehiegikeria bat euskal egunkariaren kaleratzea bai euskal kulturarentzako eta bai euskal komunikabideentzako iraultza bat izango dela. ARGIA den astekariari kalitate eta profesionaltasun mailan are esfortzu handiago bat egitea eskatuko dio, eta apostu horretan ari gara.

EGUNKARIA euskal prentsaren helburu nagusitzat aspalditik dauka hartuta ARGIAk, eta horren atzetik egin dugun bidea hor dago ikusi nahi duenarentzako. Joan den udazkenetik hasita urte honetaz zehar gauzatu dator sekula egin den saiorik serioena, «Egunkaria Sortzen» elkar-tearen inguruan, eta udazken honetan «Egunkaria» plazan izango dugu. Euskal irakurleagoak nahi duen gisako egunkari bat sortzeko bidean dago, zabala, nazionala, independientea eta euskal kulturarekin errotik konprometitua.

Egunkaria martxan jartzeko egin ari den bidea ere txalotu beharra daukagu, euskal kulturari ari diren talde garrantzizko eta dinamikoetako bultzagileak bildu bait ditu bere baitan, eta azkenaldian jarri zaizkion trabak baztertuz «Egunkaria Sortzen»ek talde zabal eta bizia izaten segitzen du. Kapitala osatzera hurbiltzen ari diren talde, pertsonalitate, erakunde eta enpresek erakusten dute gainera euskal gizartearen asmo honek duen oihartzuna.

ARGIAko kideok «Egunkaria»ren alde lehiatuko gara orain arte bezala, euskal kulturak duen tresna estrategiko garrantzizkoenetakoa eta euskal prentsaren ardatza izango delakoan, «Egunkaria Sortzen»en ari garen bezala, euskal kulturari ari diren beste gizon eta emakumeekin elkarlanean.

ASTEKARIA tresna interesgarria da euskal informaziorako eta gure kulturaren garapenerako beharrezkoa. Aldaketak izanen ditu, euska-

razko gainerako komunikabide guztietan bezala astekarian ere eraginik izango bait du «Egunkaria»k. Eguneroko tresna edukitzeak ARGIA astekariago egiteko aukera emanen digu.

Formaz ederrago, arinago eta irakurterezago egingo dugu astekaria udazken honetan zehar. Eguneroko berriak euskaraz irakurri ahal izango ditugunez, ARGIAk informazioa sakonago lantzeko aukera izango du, eta orain arteko ildoari jarraituz Herri honetan esateko zerbait daukaten guztien eritzi guztiak biltzen saiatuko gara.

Gure irakurleari euskal prentsarekiko bere atxikimendua asetzeko gaia emateaz gain zerbitzu are zabalago bat eskainiko diogu, bizitzako alor guztietako informazio zehatzak bilduz. Eta beti bezala euskal kultur mugimenduan erreferentzipuntu bat izanen da ARGIA.

GASTEIZKO Gobernuak gure proiektua behar bezala ez juzgatzen eta dirulaguntza urruz saritzen segitzen du. Hamar milioi pezetako subentzioa iragartzen zaigu aurtengo. Kopuru hauen bidegabekeria hainbeste aldiz aipatuagatik ez genuke berriro ere esan gabe utzi nahi: justiziarik gabeko tratamendua ematen zaie euskal aldizkariari.

Proiektu honetan ari garen langileok, beren enpresetatik babesa ematen digutenak eta beren konfiantza eskaintzen diguten harpidedunak, geu gara beti bezala ARGIA den proiektu zabalaren egile, subentzionaile eta laguntzaileak. Elkarrekin aritzeko gogoia dugulako eta oraindik elkarrekin guza asko egin behar dugulako.

Aurrera goazelako ari gara aldatzen. Aldaketekin gorabeherarik ere izanen da, noski. Petto gehiegi ez egiten ahaleginduko gara, eta bide batez eskertuko dizugu gure lanaz daukazun edozein eritzi. Denon artean, udazken honetan zehar ARGIA are distiratsuago egingo bait dizugu.

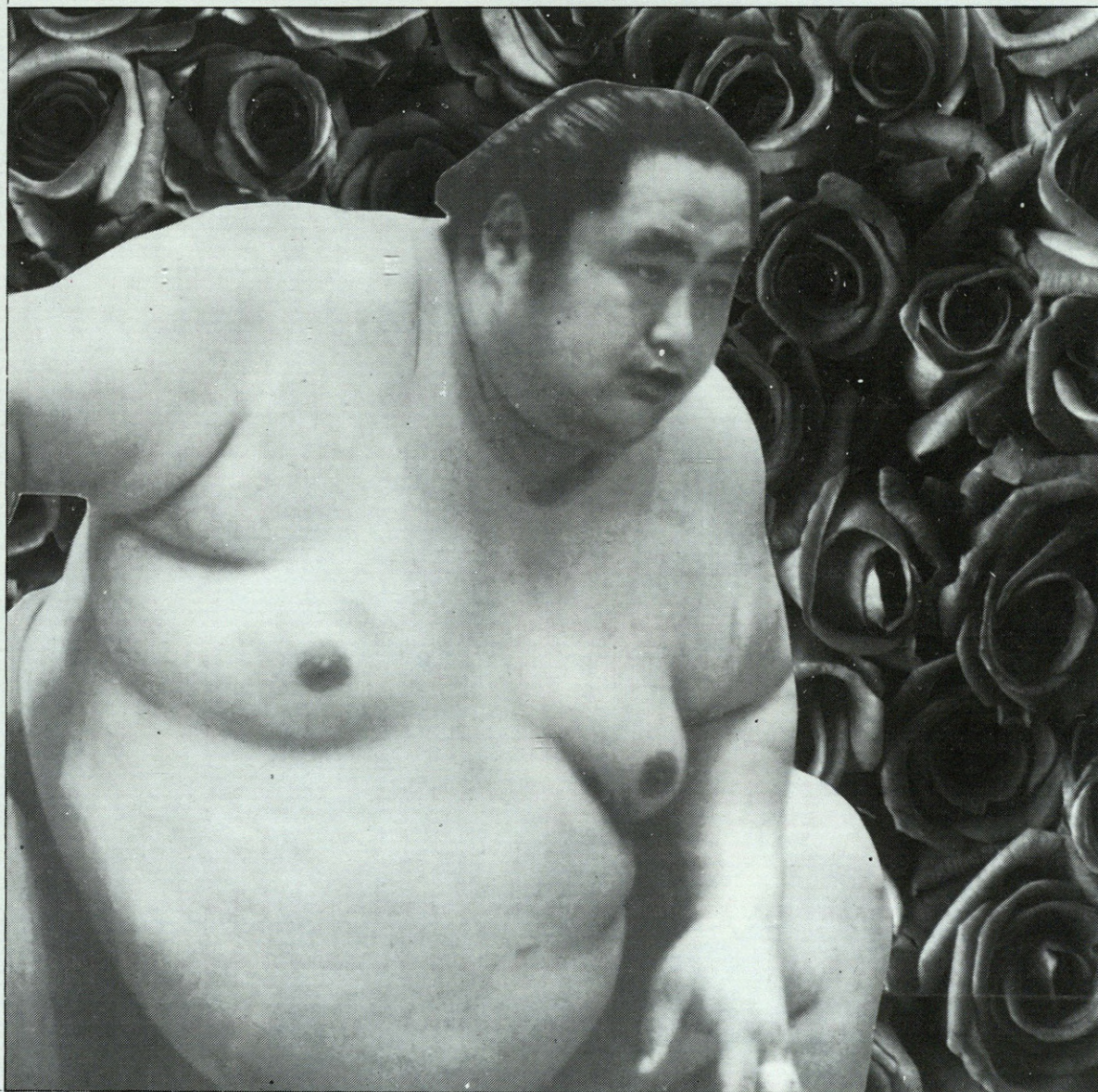
ARGIA

26. zenbakia liburudendetan dagoeneko

SUSA

LITERATUR ALDIZKARIA

GEHIGARRI BEREZIA: «MANIFESTU ATZERATUA» (1968), JOXE AZURMENDI



HARPIDE ÍZAN NAHI BADUZU igorri zure datuok: izen eta abizenak, helbidea, herria, banketxe edo kutxa ezagun bateko kontu korrante zenbakia.

Gure erredakzioa: SUSA ALDIZKARIA. Mundaiz bidea 8. 20012 Donostia. Telf: 28.36.78

Seguruetan aintzindari.

Egunetik egunera guztion beharrei egokitzten ahalegintzen garelako pertsona, familia, industria bakoitzaren neurria egunerakotutako poliza gama, errazak eta ekonomia guztietara moldatzen direnak ditugulako.

Poliza aintzindariak.

 **LAGUN ARO**
SEGUROS ASEGURUA

